

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Розробка заходів щодо удосконалення антикризового управління діяльністю підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0729
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування
освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Корпоративні фінанси
Оніпко А. Д.

Керівник к.е.н., доцент Швець Ю. О.

Рецензент к.е.н., професор Кущик А. П.

Запоріжжя – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик
«___» _____ 2020 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Оніпко Аліни Дмитрівни

1. Тема роботи: «Розробка заходів щодо удосконалення антикризового управління діяльністю підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс»
керівник роботи: Швець Юлія Олександрівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 18 червня 2020 р. № 811-с.
2. Строк подання студентом роботи: 10 листопада 2020 р.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ПрАТ «Запоріжжкокс», а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність поняття антикризове управління та діагностика; виявити складові елементи антикризового управління; опрацювати процес діагностики як елемент управління підприємством; надати організаційну характеристику та провести аналіз фінансових показників діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс»; визначити рівень ймовірності банкрутства; удосконалити методику оцінки фінансового стану; сформувати механізм антикризового управління; дослідити заходи удосконалення антикризового управління ПрАТ «Запоріжжкокс».
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): магістерська робота містить 4 рис., 44 табл. і 3 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Швець Ю.О., к.е.н., доцент	09.08.2020	09.08.2020
2	Швець Ю.О., к.е.н., доцент	13.09.2020	13.09.2020
3	Швець Ю.О., к.е.н., доцент	18.10.2020	18.10.2020

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2020 р. – 09.07.2020 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2020 р. – 08.08.2020 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2020 р. – 12.09.2020 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2020 р. – 17.10.2020 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	18.10.2020 р. – 28.10.2020 р.	виконано
6.	Формування висновків	28.10.2020 р. – 31.10.2020 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	01.11.2020 р. – 09.11.2020 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2020 р.	виконано

Студент _____
(підпис)А. Д. Оніпко
(ініціали та прізвище)Керівник роботи _____
(підпис)Ю. О. Швець
(ініціали та прізвище)**Нормоконтроль пройдено**Нормоконтролер _____
(підпис)І. Ю. Кисільова
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 109 с., 4 рис., 44 табл., 84 джерела, 11 додатків.

Об'єктом дослідження є розробка заходів щодо удосконалення антикризового управління діяльністю підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних аспектів антикризового управління діяльністю підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розвиток теоретико-методичних й організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення антикризового управління в ринкових умовах господарювання.

Методи дослідження: логічного узагальнення, дедуктивний, фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення та ін.

Одержані результати: сформовано механізм антикризового управління; визначено шляхи попередження кризового розвитку підприємства на засадах превентивного антикризового управління; систематизовано заходи удосконалення антикризового управління підприємства.

Результати досліджень спрямовані на удосконалення антикризового управління діяльністю підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» і можуть бути реалізовані на практиці промислових підприємств. Застосування запропонованих рекомендацій на практиці забезпечить формування та ефективне функціонування превентивного антикризового управління та вчасного виявлення кризового стану та ймовірності банкрутства.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ, ФІНАНСОВА КРИЗА, ФІНАНСОВА РІВНОВАГА, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ДІАГНОСТИКА БАНКРУТСТВА

SUMMARY

Qualifying work: 109 pp., 4 fig., 44 tab., 11 annex, 84 references.

The object of the research is the development of measures to improve crisis management of the enterprise PJSC "Zaporizhkoks".

The subject of research is a set of theoretical, methodological aspects of crisis management of the enterprise.

The purpose of the qualification work is the development of theoretical and methodological and organizational provisions and the development of practical recommendations for improving crisis management in market conditions.

Methods of research: logical generalization, deductive, financial-economic and statistical analysis, comparison, summary, etc.

The obtained results: the mechanism of anti-crisis management is formed; identified ways to prevent crisis development of the enterprise on the basis of preventive crisis management; systematized measures to improve crisis management of the enterprise.

The purpose of preventive crisis management is to identify signs and threats of crisis by timely development of the necessary measures to ensure long-term survival and development of the enterprise. Preventive system, which is effectively built, signals the potential threats and risks that may be faced by the company, as well as provides opportunities to increase the efficiency of its financial and economic activities and improve its financial condition.

The main areas of improvement of liquidity and solvency management are to improve the management of receivables, inventories and cash flows of this enterprise.

It is preventive crisis management that identifies the factors of negative trends in the early stages and develops measures to prevent future complications. Creating an effective mechanism for predicting the emergence of crisis phenomena, preventive crisis management creates all the prerequisites for stable and sustainable development of the enterprise.

The research results are aimed at improving the anti-crisis management of the

enterprise PJSC "Zaporizhkoks" and can be implemented in the practice of industrial enterprises. The application of the proposed recommendations in practice will ensure the formation and effective functioning of preventive crisis management and timely detection of the crisis and the likelihood of bankruptcy.

ANTI-CRISIS MANAGEMENT, FINANCIAL CRISIS, FINANCIAL EQUILIBRIUM, FINANCIAL STATUS, BANKRUPTCY DIAGNOSIS

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	11
1.1 Сутність антикризового управління підприємством	11
1.2 Складові елементи антикризового управління діяльністю підприємства.....	17
1.3 Діагностика кризових явищ на підприємстві як невід’ємна частина антикризового управління	23
2 ДІАГНОСТИКА КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЗАПОРІЖКОКС»	40
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».....	40
2.2 Аналіз показників фінансового стану як індикаторів ефективності антикризового управління підприємством ПрАТ «Запоріжжкокс».....	49
2.3 Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».....	60
3 НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	67
3.1 Удосконалення оцінки фінансового стану ПрАТ «Запоріжжкокс» як інструмент антикризового управління.....	67
3.2 Формування механізму антикризового управління діяльністю підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс»	76
3.3 Шляхи удосконалення антикризового управління на ПрАТ «Запоріжжкокс».....	82
ВИСНОВКИ.....	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	102
ДОДАТКИ.....	110

ВСТУП

Структурні зрушення в економіці, нестабільність зовнішнього середовища, що характеризується надмірним зростанням кількості збиткових та збанкрутілих підприємств, висока ймовірність виникнення й розвитку фінансової кризи підприємства зумовлює необхідність здійснення антикризового управління.

Фінансово-економічне оздоровлення вітчизняних підприємств потребує запровадження ефективного антикризового моніторингу, що включає аналіз зовнішнього середовища конкурентних переваг підприємства для вибору стратегії розвитку; діагностику причин виникнення кризових ситуацій. Реалізація на практиці системи антикризових заходів передбачає забезпечення стійкого фінансового стану в результаті своєчасного реагування на зміни, викликані зовнішнім середовищем через введення в дію антикризових інструментів, що дають змогу усунути тимчасові ускладнення на підприємстві, подолати кризу та симптоми банкрутства.

Відомі на сьогодні традиційні методи оцінки кризової ситуації та заходи антикризового управління потребують удосконалення та поглибленого дослідження теоретико-методичних основ організації діяльності, а також свідчить про актуальність досліджуваної у магістерській роботі проблематики.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розвиток теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення антикризового управління в ринкових умовах господарювання.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

- розглянуто сутність антикризового управління підприємства;
- систематизовано основні завдання, функції, основні методи та етапи антикризового управління;
- розглянуто сутність діагностики як невід’ємної частини антикризового управління та систематизовано основні методи діагностики;
- проведено комплексне оцінювання показників фінансового стану як індикаторів ефективності антикризового управління на підприємстві;

- проведено прогнозування ймовірності банкрутства підприємства;
- удосконалено методику оцінювання фінансового стану підприємства як інструменту антикризового управління;
- сформовано механізм антикризового управління підприємства,
- запропоновано заходи з попередження кризового розвитку підприємства на засадах превентивного антикризового управління.

Об'єктом дослідження є розробка заходів щодо удосконалення антикризового управління діяльністю підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів організації антикризового управління на підприємстві.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі теорії криз та антикризового управління. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень магістерської роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів антикризового управління; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства; ситуаційного аналізу – при розробці рекомендацій щодо попередження кризового розвитку підприємства на засадах антикризового управління; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, статистичні дані ПрАТ «Запоріжжкокс», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

- сформовано механізм антикризового управління підприємства, що ґрунтується на не тільки кризове, але і передкризове становище підприємства;

враховує всі найважливіші аспекти забезпечення, використання фінансових інструментів, виключаючи аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, діагностику поточного стану;

– дістав подальшого розвитку алгоритм реалізації превентивного антикризового управління, який включає формування каналів інформації; визначення сфери спостереження; вибір індикаторів раннього попередження; розрахунок планових та граничних значень індикаторів; прийняття управлінських рішень на основі узагальнення одержаних результатів.

– проведена рейтингова оцінка фінансового стану та дістала подальшого розвитку модель фінансової рівноваги, яка дозволяє досліджувати стан і визначати зони фінансової рівноваги.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що розроблені рекомендації дозволяють отримати достовірну якісну інформацію про реальні можливості підприємства на початковій стадії фінансової кризи та ввести в дію особливі методи і механізми антикризового управління, здійснюючи, таким чином, попередження його банкрутства.

Практичне значення мають такі розробки як: методика інтегральної оцінки фінансового стану, алгоритм реалізації превентивного антикризового управління; модель фінансової рівноваги, яка дозволяє досліджувати стан і визначати зони фінансової рівноваги на підприємстві.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях: XIV Міжнародній науково-практичній конференції «Управління соціально-економічним розвитком регіонів та держави» (Запоріжжя, 2020 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 3 друковані праці, у тому числі: 2 статті і 1 тези за матеріалами наукової конференції.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1 Сутність антикризового управління підприємством

Структурні зрушення в економіці, нестабільність зовнішнього середовища, недосконалість законодавства, висока ймовірність виникнення й розвитку фінансової кризи підприємства зумовлює необхідність здійснення антикризового управління. Останнім часом цей термін набув значного поширення, проте розуміння сутності цього напрямку його особливостей ще перебуває на стадії формування. Це спричинює різні підходи до його тлумачення.

Багатозначність категорії обумовлюється двоякою природою будь-якої кризи, що одночасно творить і руйнує, а також різним розумінням суті, змісту та завдань антикризового менеджменту.

При дослідженні антикризового управління всі науковці сходяться в одному, антикризове управління є специфічним напрямом управління, що вимагає застосування спеціальних методів, інструментів, форм управління. Проаналізуємо детальніше дане поняття.

В закордонній практиці антикризове управління розглядається як зовнішнє управління, що здійснюється спеціально підготовленими та запрошеними на підприємство фахівцями й доцільно тільки на підприємствах, банкрутство яких має негативні суспільні наслідки. На інших підприємствах антикризове управління не має сенсу, адже обтяжить їх власників додатковими витратами.

Вітчизняні автори мають декілька наукових підходів до визначення сутності антикризового управління. Перший науковий підхід формування сутності антикризового фінансового управління підприємством підтримують такі провідні українські дослідники, як О. О. Терещенко, І. О. Бланк та ін.

О. О. Терещенко розуміє поняття антикризового управління підприємством як застосування специфічних методів та прийомів управління фінансами, які дозволяють забезпечити безперервну діяльність підприємств на основі управління зовнішніми та внутрішніми ризиками профілактики та нейтралізації фінансової кризи. Такої ж думки, як і О. О. Терещенко дотримується І. О. Бланк, який стверджує, що запобігання фінансовій кризі підприємства, ефективне її подолання і ліквідація негативних її наслідків забезпечується завдяки особливій підсистемі фінансового менеджменту, яка одержала назву «антикризове фінансового управління підприємством» і спрямована на нейтралізацію ризику його банкрутства.

За Л.О. Лігоненко, «антикризове управління – це система передбачення та подолання кризових явищ, яка складається з ряду підсистем, відповідно до функціональних сфер підприємства. Під підсистемами антикризового управління розуміють антикризовий операційний менеджмент, антикризове управління персоналом, антикризове організаційне управління.

Іншу думку мають Г. Г. Бондарєва, І. О. Макаренко, З. М. Холод, А. М. Штангрет, вони вважають, що ринкова економіка фінансові методи попередньої діагностики для захисту від банкрутства, яка має назву «антикризове управління» [1]. Його сутність полягає в тому, щоб ранніх стадіях виникнення загрози банкрутства проводилась діагностика, задля своєчасного приведення в дію спеціальних фінансових важелів захисту. Проте, ця думка не є прийнятною, адже банкрутство не може бути головним орієнтиром цієї системи управління, тому що не всі форми фінансової кризи викликають реальну загрозу банкрутств, деякі з них фінансових криз ведуть до зниження прибутковості, збитків.

Таким чином, можна зробити висновок про існування різних підходів до формування його наукової концепції. Виділяють два підходи: «вузький» підхід – автори спеціально зводять антикризове управління до управління підприємством у кризовому середовищі; «широкий» підхід – сутність полягає в тому, що

науковці пропонують здійснювати антикризове управління не лише за умов кризового середовища, але і протягом усього життєвого циклу (табл. 1.1).

Підкреслимо, що ключовим моментом антикризового управління саме попередження кризових ситуацій.

Так, деякі вчені вважають, що сутність антикризового управління підприємством полягає в здатності керівництва до аналізу і регулювання механізму планування і розподілу прибутку.

Таблиця 1.1 – Підходи до формування наукової концепції антикризового управління

Вид підходу	«Вузкий» підхід	«Широкий» підхід
Об'єкт	Підприємства (банкрути)	Підприємства, які функціонують
Основна мета	Реабілітація, оздоровлення підприємств-банкрутів	Запобігання настанню будь-якої кризи в діяльності підприємства
Завдання	Поновлення діяльності із забезпеченням платоспроможності в майбутньому	Передбачення кризових явищ на основі прогнозних оцінок
Способи досягнення мети	Реабілітаційні та ліквідаційні процедури арбітражного процесу, «заморожування» інвестиційних проектів, закриття виробництв, що не покривають витрат, пов'язаних з їх виробництвом	стратегічне планування, залучення інвестицій, впровадження інновацій, поліпшення економічного і фінансового стану підприємства ефективними методами менеджменту
Часовий період	Відрізок часу, обмежений рамками арбітражного процесу	Не має жорстких тимчасових обмежень, здійснюється постійно
Особи, що здійснюють антикризове управління	Арбітражні керівники	Керівництво і персонал підприємства, арбітражні керівники

Примітка: узагальнено автором на основі [1;2]

Інші автори розглядають антикризове управління, як систему профілактичних і оздоровчих процедур, що застосовуються до підприємства і направлені на запобігання його неплатоспроможності. Розглянемо детальніше поняття «антикризове управління» (табл 1.2).

Таблиця 1.2 – Підходи до визначення поняття «антикризове управління»

Автори	Визначення
Г. Базаров, С. Беляєв, Л. Белих, В. Кошкін	сукупність форм та методів реалізації антикризових процедур відповідно до конкретного підприємства-боржника
Е.М. Коротков	управління, в якому поставлено певним чином передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів, заходів для зниження негативних наслідків кризи і використання її факторів для наступного стійкого розвитку організації
В. О. Василенко	управління, в якому передбачена загроза кризи, аналіз її симптомів, заходів щодо зниження негативних наслідків кризи та використання її факторів для позитивного розвитку
Л. О. Лігоненко	спеціальне, постійно організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства
А. Г. Грязнова, М. О. Федотова, А. М. Маринюк	система управління підприємством, що має комплексний характер та спрямована на усунення несприятливих явищ за допомогою використання всього потенціалу менеджменту, розробки спеціальної програми покращення ринкової позиції підприємства при використанні переважно власних ресурсів

Примітка: узагальнено автором на основі [3; 4; 5; 6; 7]

Отже, антикризове управління – це система управлінських заходів з діагностики, попередження, нейтралізації і подолання кризових явищ та причин їх виникнення на всіх рівнях. Антикризове управління базується на загальних принципах і методах, які притаманні управлінським процесам. Враховуючи вищесказане, виділено ряд основних характеристик, за якими антикризове управління докорінно відрізняється від традиційного (табл. 1.3).

Таким чином, антикризове управління підприємством можна розглядати в двох ракурсах:

– по-перше, – це система профілактичних заходів, спрямованих на попередження фінансової кризи: постійний аналіз сильних та слабких сторін

підприємства, прогнозування банкрутства, управління ризиками (мінімізація та нейтралізація), впровадження системи попереджувальних заходів тощо;

– по-друге, – це система управління фінансами, спрямована на виведення підприємства з кризи, в тому числі шляхом проведення санації чи реструктуризації суб'єкта господарювання [8].

Таблиця 1.3 – Аналіз традиційного та антикризового управління

Характеристики управління	Традиційне управління	Антикризове управління
1. Умови діяльності підприємства	невисокий темп змін, передбачуваність ситуацій, управлінські проблеми повторюються	високий темп змін, непередбачуваність ситуацій, нові управлінські проблеми
2. Цілі діяльності підприємства	отримання максимального прибутку	ліквідація причин кризових тенденцій або їх наслідків при мінімізації часу та мінімумі втрат
3. Розв'язок управлінських проблем	реакція у відповідь на проблему, що виникла, орієнтація на минулий досвід	передбачення та можливе уникнення проблем, орієнтація на творчий пошук та нові підходи, причому минулий досвід, як правило, не підходить
4. Характер управлінської інформації	регламентовані інформаційні потоки, надлишок інформації	залежність інформаційних потоків від кризової ситуації, що складається; недостатня інформація
5. Організаційна структура управління	стабільна, з чітко окресленими функціями на довгостроковий період	гнучка, змінювана у відповідності до антикризових пріоритетів без чіткого розподілу функцій
6. Система заохочень	заохочення за стабільність та ефективність	заохочення за ініціативу, ситуативне заохочення

Примітка: розроблено автором на основі [9]

При цьому головною метою антикризового управління є забезпечення стійкого фінансового стану в результаті своєчасного реагування на зміни, викликані зовнішнім середовищем (економічні, політичні, соціальні, міжнародні) через введення в дію антикризових інструментів.

Відповідно, основними завданнями антикризового управління підприємством слід вважати:

- здійснення постійного моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства;
- прогнозування можливості виникнення криз на підприємстві;
- розробка заходів управління у кризових ситуаціях;
- негайне впровадження запланованих антикризових заходів у разі виникнення кризової ситуації;
- управління процесом виходу підприємства з кризи та ліквідації нанесених збитків.

Підкреслимо, що будь-яке управління певною мірою має бути антикризовим або ставати таким в період кризового розвитку системи. Ігнорування цього положення веде до негативних наслідків, а врахування – сприяє безболісному, з мінімальними негативними наслідками, перебігу кризових ситуацій.

Ефективність антикризового управління визначається ступенем досягнення цілей вирішення кризової ситуації у співставленні із витраченими на це ресурсами.

Отже, розглянемо основні фактори, які визначають ефективність антикризового управління, серед яких: мистецтво антикризового управління; методологія розробки ризикових рішень; корпоративність; лідерство; оперативність та гнучкість управління; стратегія та якість антикризових програм; персонал, мотивація; науковий аналіз обставин, прогнозування тенденцій; система моніторингу кризових ситуацій на підприємстві [10].

Наведені фактори ефективності антикризового управління сприяють побудові раціональної стратегії розвитку підприємства, а не використання «пожежних» заходів. Отже, існує необхідність створення такої системи підтримки управлінських рішень в антикризовому управлінні, яка здатна своєчасно розпізнати кризу, визначити причини та динаміку її розвитку, що в

свою чергу забезпечує зменшення впливу негативних наслідків, а також попередження кризи або часткову локалізацію її суттєвих проявів.

1.2 Складові елементи антикризового управління діяльністю підприємства

Нинішня економічна ситуація в країні, що характеризується надмірним зростанням кількості збиткових та збанкрутілих підприємств, насамперед, є ознакою недосконалості та неефективності системи антикризового управління, яку розробляють та реалізують вітчизняні суб'єкти господарювання.

Антикризове управління включає аналіз зовнішнього середовища конкурентних переваг підприємства для вибору стратегії розвитку; діагностику причин виникнення фінансових кризових ситуацій; комплексний аналіз фінансового стану підприємства для встановлення методів його фінансового оздоровлення; заходи антикризового фінансового управління.

Розглянемо складові елементи антикризового управління підприємством більш детально.

Головною метою є забезпечення стійкого фінансового стану в результаті своєчасного реагування на зміни, викликані зовнішнім середовищем через введення в дію антикризових інструментів, що дають змогу усунути тимчасові ускладнення на підприємстві, подолати кризу та симптоми банкрутства.

Об'єктом антикризового фінансового управління виступає відновлення фінансової рівноваги. Найбільш повно сутність антикризового управління фінансами підприємства розкривається через його функції.

Слід виділяти загальні та специфічні функції управління. До загальних функцій відносять: планування, організацію, облік, контроль, аналіз, регулювання і стимулювання (табл.1.4).

До специфічних функцій антикризового управління фінансами підприємства відносять: передкризовий стан управління фінансами; управління в умовах фінансової кризи; управління процесами виходу з фінансової кризи;

стабілізація нестійких ситуацій; мінімізація витрат і втрачених можливостей; своєчасне прийняття рішень [11].

Таблиця 1.4 – Загальні функції антикризового управління

Функція	Характеристика
Планування	визначення напрямків і змісту управління фінансовою діяльністю підприємства в умовах кризи, розробка цілей, методів і засобів досягнення.
Організація	створення органів управління фінансами підприємства, побудова структури апарату управління, встановлення постійних або тимчасових взаємин між ними, функцій і повноважень
Облік	забезпечення постійного збору, систематизацію та узагальнення даних, необхідних для подальшого контролю управління
Контроль	кількісна та якісна оцінка результатів функціонування підприємства з метою встановлення відхилень від заданих параметрів
Аналіз	визначення економічної ефективності управління фінансами підприємства та можливі напрямки його розвитку на поточний і перспективний періоди
Регулювання	досягнення необхідного стану стійкості підприємства у разі виникнення відхилень від заданих параметрів
Стимулювання	заклучна функція, сутність якої полягає у зацікавленості персоналу в результатах своєї праці, за допомогою якого здійснюється розподіл матеріальних і трудових цінностей залежно від кількості і якості витраченої праці

Примітка: розроблено автором на основі [12]

Антикризове фінансове управління підприємством має свої особливості, а саме:

- динамічність у використанні фінансових ресурсів, проведенні змін, реалізації інноваційних фінансових програм;
- здійснення програмно-цільових підходів у технологіях розробки та реалізації управлінських фінансових рішень;
- присутність постійних інновацій, високий рівень невизначеності; зниження рівня керованості;
- підвищення уваги до попередніх і наступних оцінок управлінських фінансових рішень і вибору альтернатив поведінки та фінансової діяльності;

- використання антикризового критерію якості фінансових рішень при їх розробці та реалізації;
- схильність до неформальних методів управління, диверсифікованість управління, посилення інтеграційних процесів;
- переважаюча роль оперативного планування, високий рівень юридичної та соціальної відповідальності [13].

Що стосується принципів антикризового управління, то під ними прийнято розуміти правила поведінки, відповідно до яких реалізуються ті чи інші завдання управління, підвищується потенціал управління.

Принципи поділяють на системні та специфічні.

Системні принципи визначають загальні вимоги до проведення антикризового управління (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Системні принципи антикризового управління

Принцип	Характеристика
комплексності	визначає необхідність у розробці антикризових рішень з усіх напрямів діяльності підприємства
об'єктивності	передбачає врахування суті і механізмів виникнення та поглиблення кризових явищ
ефективності	максимально можливе використання потенціалу об'єкта та суб'єкта управління для розробки антикризової програми, мінімізації витрат, пов'язаних з кризовим станом
відповідності	суть полягає у вивченні та типізації умов функціонування конкретного підприємства - об'єкта антикризового управління
законності	передбачає використання в інтересах підприємства правових засад, які обумовлюють можливості його фінансового оздоровлення та санації
оптимальності	передбачає оптимізацію методичного інструментарію дослідження проблем підприємства та діагностики загрози його банкрутства
контролю	передбачає здійснення постійної перевірки реалізації управлінських заходів з метою адаптації до умов внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства

Примітка: розроблено автором на основі [14]

Специфічні принципи розглядаються диференційовано щодо механізму, процесу та системи управління. До специфічних принципів в антикризовому фінансовому управлінні відносять:

- ранню діагностику кризових явищ у діяльності підприємства;
- своєчасність реагування на окремі кризові явища у фінансовому розвитку господарюючого суб'єкта;
- застосування інструментів реструктуризації, потенціалу реінжинірингу;
- використання санації підприємства для уникнення банкрутства: забезпечення контролю за результатами розроблених заходів для виведення підприємства з фінансової кризи.

Фінансова криза на підприємстві не настає миттєво – вона проходить довгий ланцюжок причинно-наслідкових зв'язків, що найчастіше дуже важко відстежити. Виявлення симптомів фінансової кризи за показниками фінансово-господарської діяльності є малоефективним, оскільки вживати попереджувальні антикризові заходи вже запізно – якщо один чи декілька показників не відповідають нормативним значенням.

Враховуючи це, аналіз фінансового стану суб'єктів господарювання повинний виявляти наближення фінансової кризи ще на етапі, коли усі показники в нормі, коли практично немає ніяких сигналів про можливість настання банкрутства. Тому при дослідженні антикризового управління також слід розглянути його основні етапи (табл. 1.6).

Треба відзначити, що актуальність питань антикризового управління для вітчизняних підприємств вимагає формування чіткої методології, яка допомагає визначити, які саме методи антикризового управління потрібні конкретному підприємству. Методи антикризового управління можна поділити на дві групи, залежно від результатів, які отримує підприємство в разі їх застосування. Перша група – тактичні методи, спрямовані на швидке покращення фінансових показників підприємства, тобто подолання наслідків кризи.

Таблиця 1.6 – Зміст основних етапів антикризового управління

Етап	Характеристика етапу
1. Виявлення кризового стану й загрози банкрутства	може здійснюватися або безпосередньо співробітниками підприємства або зовнішніми незалежними експертами
2. Визначення мети й завдань антикризового управління	визначення глибини кризи, яка охопила підприємство, мети та завдань антикризового фінансового управління
3. Визначення суб'єкта антикризової діяльності	визначення суб'єкта, який бере на себе відповідальність за розробку й реалізацію антикризових процедур, встановлення його повноваження стосовно розробки та впровадження антикризової програми
4. Оцінка часових обмежень процесу антикризового управління	визначаються часом, наявним у підприємства, до порушення справи про банкрутство і адміністративного обмеження повноважень існуючого керівництва
5. Оцінка ресурсного потенціалу	підприємство розглядається як система ресурсів, що взаємодіють між собою і забезпечують досягнення певних результатів, мети діяльності
6. Розробка антикризової програми підприємства	сукупність заходів, що мають бути вжиті для досягнення визначених цілей та задач антикризового управління
7. Упровадження антикризової програми й контроль за її виконанням	організація контролю за перебігом виконання розробленої антикризової програми для своєчасного вжиття заходів щодо модернізації або корегування раніше розробленої політики
8. Розробка профілактичних заходів щодо запобігання повторенню кризи	розробка та реалізація профілактичних заходів щодо запобігання повторенню кризи в майбутньому

Примітка: розроблено автором на основі [15]

Друга група – стратегічні методи, результат застосування яких підприємство відчуває не одразу, проте їх використання змінює сутність бізнесу, його якісні характеристики, такі, як конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість, клієнтоорієнтованість, інноваційність [16]. Розглянемо більш детально характеристику та сферу застосування основних методів (табл. 1.7).

Невід'ємними елементами процесу антикризового управління є інформаційне забезпечення та діагностика стану розвитку підприємства на

основі яких, визначаються об'єкти, суб'єкти, цілі, завдання антикризового управління, обираються конкретні методи антикризового управління та здійснюється їх практична реалізація.

Таблиця 1.7 – Характеристика методів антикризового управління

Метод	Сутність та застосування
Даунсайзинг	Зменшення виробничих потужностей та чисельності виробничого та управлінського персоналу відповідно до реального попиту та ринкових можливостей.
Санація: – зовнішня – внутрішня	Система фінансово-економічних, виробничо-технічних заходів, спрямованих на досягнення платоспроможності, ліквідності, прибутковості, конкурентоспроможності підприємства боржника в довгостроковому періоді при виникненні загрози банкрутства. Сукупність заходів, що проводять для фінансового оздоровлення за рахунок власних джерел.
Ліквідація	Припинення діяльності підприємства, визнаного господарським судом банкрутом, шляхом продажу його майна.
Регуляризація	Впровадження сучасних підходів до управління підприємством, зокрема формування системи стратегічного планування та управлінського обліку, створення комплексної системи фінансового контролю та планування.
Злиття	Об'єднання у межах однієї організації різних стадій виробництва та розподілу, різних видів діяльності, що призводить до суттєвої економії на масштабі чи до значного зменшення трансакційних витрат.
Реінжиніринг	Перепроєктування бізнес-процесів підприємства за рахунок скорочення зайвих ланок та операцій в бізнес-процесах, зайвих витрат часу та інших ресурсів, реінжиніринг дозволяє досягти різкого, стрибкоподібного підвищення продуктивності праці, часу обслуговування чи виготовлення продукції, собівартості.
Диверсифікація	Розширення сфери діяльності суб'єкта господарювання в будь-якому напрямі, щоб не бути залежним від одного ринку.
Реструктуризація	Здійснення організаційно-економічних, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, його управління, форм господарювання, які можуть забезпечити підприємству фінансове оздоровлення, збільшення обсягів випуску.

Примітка: розроблено автором на основі [17; 18; 19; 20; 21]

У свою чергу, однією із основних складових процесу антикризового управління є механізм оцінки успішності антикризових дій. На сьогоднішній день, це питання є найменш дослідженим з боку вітчизняних та зарубіжних науковців, незважаючи на те, що відіграє вагомий роль у процесі побудови та

удосконаленні системи антикризового управління будь-якого суб'єкта господарювання.

1.3 Діагностика кризових явищ на підприємстві як невід'ємна частина антикризового управління

Сучасна українська економіка нараховує велику низку проблем, однією з найбільш гострих є кризовий стан, в якому сьогодні знаходяться багато вітчизняних підприємств. Керівники підприємств недооцінюють вплив кризових явищ на діяльність підприємства, а отже виникає проблема неправильного вибору методів діагностики кризових явищ. Діагностика є інструментом, який допомагає прийняти управлінські рішення, що забезпечують вчасне реагування на нові проблеми в процесі функціонування підприємств та створюють чинники для підвищення ефективності його діяльності [22].

Отже, чим швидше буде виявлено ознаки появи кризи, тим легше буде зробити певні дії щодо стабілізації положення підприємства, використовуючи антикризові заходи. Для цього необхідно мати достовірну інформацію про етап розвитку, на якому знаходиться криза, адже завдяки системі діагностики є можливість виявити кризу на ранніх стадіях, саме в цьому полягає невід'ємний чинник процесу управління будь-яким суб'єктом. Слід відмітити, що антикризове управління базується на результатах проведеної діагностики.

Саме діагностика є визначальною функцією антикризового фінансового управління, тому, в процесі вибору методичних основ антикризового управління в першу чергу необхідно приділити увагу методам проведення діагностики фінансового стану підприємства. Подальший аналіз фінансового стану об'єднує найбільш вагомі фінансові показники по основних напрямкам та формує нову базу для прийняття управлінських рішень. Аналіз основних підходів до визначення діагностики в економічній літературі дозволяє зробити висновки, що концепція діагностики на сучасному етапі ще не склалася і потребує подальшого глибокого вивчення та розвитку (табл. 1.8).

Таблиця 1.8 – Основні підходи до визначення діагностики як частини антикризового управління

Суть підходу	Автори підходу
Діагностика – це аналізування фінансового стану підприємства, що полягає в оцінці динаміки та структури статей бухгалтерського балансу, розрахунку фінансових коефіцієнтів для оцінки незадовільної структури балансу неплатоспроможного підприємства.	А. Шеремет Р. Сайфулін
Діагностика – це визначення оціночних показників для вибору методів їх виміру, виявлення відхилень від стандартних, загальноприйнятих значень.	Т. Берднікова
Діагностика – це визначення стану об’єкта, предмета або процесу управління через реалізацію комплексу дослідницьких процедур, пошук в них слабких ланок та “вузьких місць”.	Е. Коротков, А. Беляєв, Д. Валовий
Діагностика – це процес детального та поглибленого аналізу проблем, виявлення факторів, що впливають на них, підготовка всієї необхідної інформації для прийняття рішення.	В. Вербя, Т. Решетняк
Діагностика – це всебічна оцінка стану об’єкта в умовах неповної інформації, виявлення проблем його функціонування, а також окреслення шляхів їх вирішення, враховуючи коливання параметрів системи, вивчення режимів функціонування системи.	А. Вартанов
Діагностика – це база для прийняття управлінських рішень, основана на оцінці економічного стану, виявлення проблем в господарській діяльності.	О. Закорко
Діагностика – це система ретроспективного, оперативного і перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози його банкрутства та можливостей подолання кризи.	О. Андрушко, М. Горбачевська
Діагностика – це система фінансового аналізу, спрямована на виявлення кризового стану, який спричиняє загрозу його банкрутства.	І. Бланк
Діагностика – це сукупність методів аналізу для своєчасного розпізнавання симптомів фінансової кризи на підприємстві і оперативного реагування на неї з метою зменшення ймовірності повної фінансової неспроможності суб’єктів господарювання.	Л. Коваленко, Л. Ремньова
Діагностика – це необхідний етап дослідження проблем, що мають місце у процесі життєдіяльності певної системи, який відбувається після виявлення проблеми в результаті контролю.	О. Пономаренко
Діагностика – це визначення наявності або відсутності кризової ситуації, з одного боку, та виявлення проблем і пропозиція можливих варіантів їх вирішення – з іншого.	Ю. Терлецька
Діагностика – це сукупність досліджень для визначення мети функціонування підприємства, способів їхнього дослідження, виявлення проблем і варіантів їх розв’язання.	Л. Лозовський, Є. Стародубцева

Примітка: узагальнено автором на основі [6; 24; 25; 26; 27; 28; 29; 30; 31; 32; 33]

При цьому слід зауважити, що при розкритті сутності поняття діагностики були виявлені певні недоліки: брак уваги до фактору часу, який виступає найбільш визначальним у процесі діагностики; ототожнення цього поняття із фінансовим аналізом, який не дає в повній мірі проаналізувати усі сторони діяльності підприємства; розбіжності щодо визначення ключових моментів у визначенні поняття «діагностика» [23].

Л. Лозовський, Є. Стародубцева у своєму твердженні суттєво звужують сферу діяльності діагностики. На противагу цьому В. Верба та Т. Решетняк достатньо розширюють межі діагностики та роблять акцент на взаємозв'язку проблем, що виникають в організації. При цьому слід зауважити, що при розкритті сутності поняття діагностики були виявлені й певні переваги. Поняття «діагностика» розглядається всебічно та дозволяє оцінити стан об'єкта в умовах неповної інформації, виявивши проблеми його функціонування. До того ж слід зазначити, що А. Вартанов вказує на відмінності діагностики від аналізу, які не враховуються багатьма авторами. У руслі цього ж підходу О. Закорко зображує діагностику і оцінку як єдиний процес, який реалізується разом з процесом прийняття рішень в господарській діяльності.

Отже, діагностика – це багатофакторна система економічних прийомів аналізу, яка надає змогу своєчасно передбачити кризовий стан підприємства та оцінити потенційні можливості функціонування організації за рахунок вивчення базових показників господарської діяльності, аналізу впливу факторів на фінансовий стан підприємства та розробці заходів фінансового оздоровлення.

Зазначимо, що діагностика економічних суб'єктів стає більш розповсюдженим явищем, що пояснюється високим ризиком та нестабільністю середовища, то існує необхідність виділення діагностики в самостійну специфічну функцію управління, зокрема антикризового.

Метою використання діагностики в антикризовому управлінні підприємством є можливість визначення цілей та завдань не лише об'єкта діагностики, але й підприємства в цілому. Отже, діагностика кризи є важливим елементом антикризового управління. Саме діагностика дозволяє своєчасне

виявити та розпізнати симптоми, фактори та причини кризи. Для власників підприємства діагностика виступає засобом одержання достовірної якісної інформації про його реальні можливості на початковій стадії економічної кризи.

Аналізуючи результати діагностики власники організації починають розробляти моделі антикризового управління власним підприємством. Оскільки небезпечною для підприємства виступає саме фінансова криза, зокрема її завершальна стадія – банкрутство, то основною функцією діагностики фінансового стану є уникнення та попередження фінансової нестабільності.

Важливим є дослідження як статичного стану об'єкта, так і його розвитку у часі. Система діагностики є проміжною ланкою між зовнішнім середовищем і керуючою верхівкою. З метою правильної організації управлінських рішень будь-яка інформація, що надходить з зовнішнього середовища повинна проходити етапи діагностики, підвищуючи якість бази управління. Для наочного розуміння змісту системи діагностики наведена блок-схема алгоритму побудови і дії системи діагностики фінансової кризи (рис. 1.1).

Блок-схема базується на таких принципах:

- стратегічна спрямованість;
- орієнтація на кількісні стандарти (нормативи);
- адекватність та превентивність;
- синхронність та інтегрованість;
- точність та прозорість;
- простота та економічність.

Як бачимо з рис. 1.1, дані елементи знаходяться у неперервному взаємозв'язку, створюючи замкнений цикл діагностики фінансової кризи.

Отже, поява перших ознак кризи, про які стало відомо завдяки минулим спостереженням, дає можливість запобігти появі кризи на підприємстві ще на ранніх її стадіях. Ефективність управління залежить від здібностей виявлення перших ознак розгортання кризового процесу.

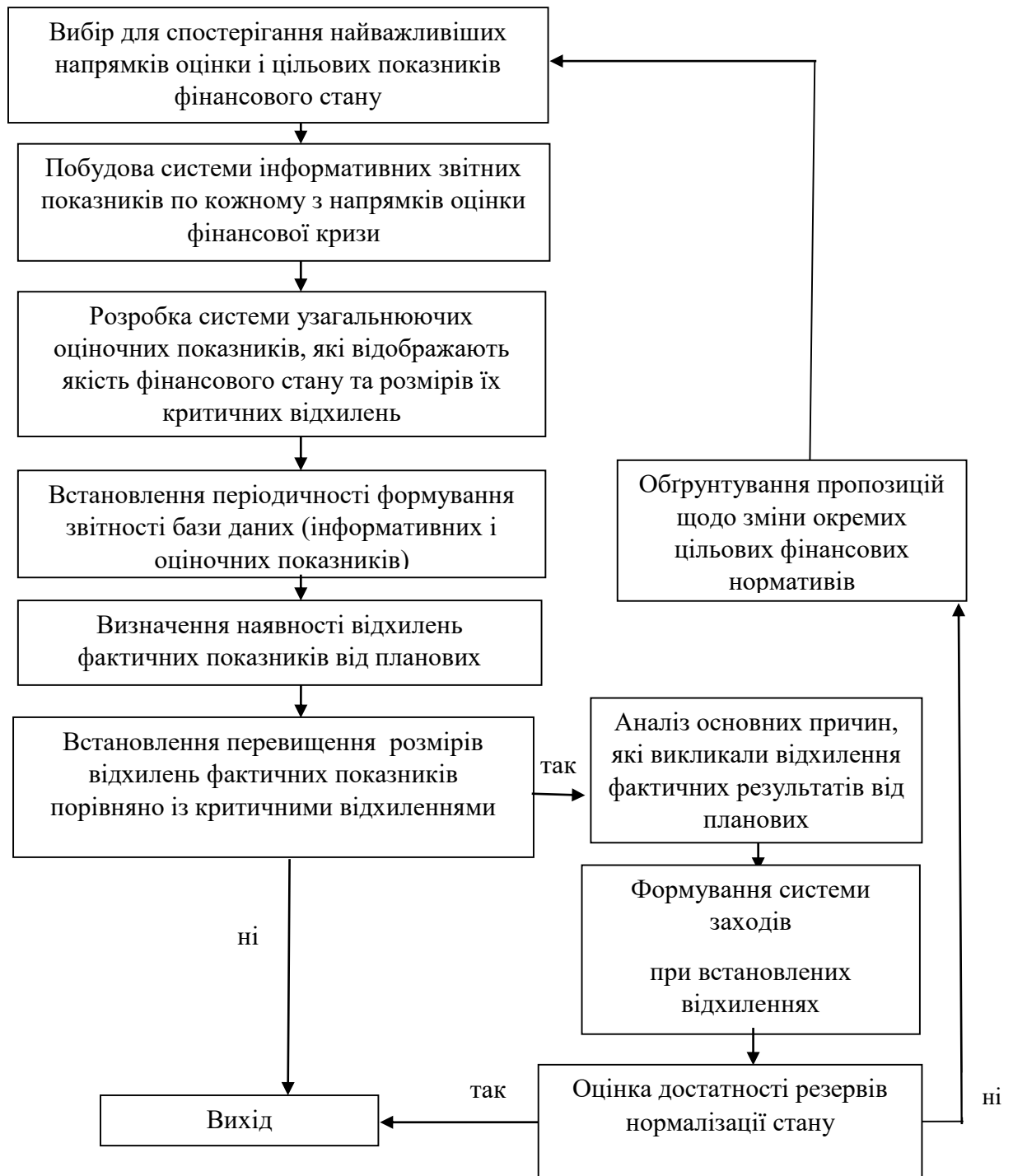

Рисунок 1.1 – Блок-схема алгоритму побудови і дії системи діагностики фінансової кризи [34]

Управління підприємством полягає у сукупності управлінських заходів і рішень щодо діагностики, прогнозуванні, попередженні, нейтралізації і подоланні кризових процесів і їх причин на всіх етапах життєвого циклу підприємства [35].

Отже, діагностика дозволяє отримати достовірну та якісну інформацію про реальні можливості підприємства на початковій стадії економічної кризи. Діагностика дає змогу проаналізувати причинно-наслідкові зв'язки такого стану, що дозволяє попередити виникнення банкрутства.

Проаналізувавши результати досліджень, необхідно зазначити, що для більш детальної діагностики кризових явищ є необхідність визначення основних методів діагностики ймовірності настання кризового стану підприємства та ідентифікації кризових явищ на підприємстві.

В економічній літературі запропоновані різноманітні підходи до проведення діагностики фінансової кризи на підприємствах. Проведений аналіз методів діагностики кризового стану підприємства дозволив визначити основні з них: аналітичний, експертний, індексний, графічний, нормативний, вибіркового, коефіцієнтний, метод динамічного та лінійного програмування [36]. Розглянемо більш детально кожен з них.

Аналітичними методами виступають методи, які засновані на операціях зі статистичними даними. Експертний метод заснований на оцінках та інформаційних даних експертів, за рахунок проведення експертних опитувань.

Індексний метод використовують при переведенні показників в індекси шляхом порівняння з попередньо досягнутими показниками. Щодо графічного методу діагностики кризи, то слід зазначити, що його використання передбачає побудову поля оцінювання, поділеного на певні зони. Кожна з зон відповідає певному рівню ризику банкрутства та показує положення підприємства в межах зон. Нормативний метод полягає у відображенні в окремих документах відхилень від норм, виявлення причин відхилень. Слід зазначити про вибіркового метод, який використовують для визначення вагових коефіцієнтів, що встановлюються на розсуд суб'єкта оцінювання, як наслідок, це суттєво погіршує правильність висновку. Наступним є метод лінійного програмування, який полягає у виявленні найкращої комбінації ресурсів та дій, необхідних для досягнення кращого результату.

Перевагою використання різноманітних методів діагностики ймовірності банкрутства дозволяє отримати у кінцевому результаті повний комплекс принципово нових даних щодо предмета чи процесу діагностики. Застосування декількох методів дає змогу всебічно оцінити стан підприємства та надати відповідні висновки про його економічний та соціальний розвиток.

Слід наголосити про найбільш значущий метод діагностики кризового стану – коефіцієнтний метод. Він застосовується для порівняння фактичних значень показників діагностики фінансової кризи з граничними значеннями індикаторів її рівня. Перевищення гранично допустимих величин спричиняє диспропорції в господарчій діяльності, формування негативних тенденцій у фінансовій системі підприємства, як наслідок виникнення фінансової кризи, що призводить до порушення розвитку підприємства в цілому [37; 38].

Цей метод найбільш повно та детально досліджує фінансовий стан підприємства, охоплюючи всі фінансові показники, але потребує значної кількості розрахунків та детального аналізу отриманих результатів.

Більшість вчених схильні проводити діагностику фінансової кризи за показниками фінансового стану підприємства (показники фінансової стійкості, ліквідності, рентабельності, ділової активності). Розглянемо більш детально кожен з блоків показників.

Важливим індикатором діагностики фінансової кризи підприємства виступає платоспроможність (ліквідність), тобто можливість підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання. Розділяють поточну та перспективну платоспроможність. Поточна складається на певний момент часу, а перспективна розглядається в довгостроковій перспективі та залежить від складу, обсягів і ступеня ліквідності поточних активів [39].

Основними індикаторами поточної платоспроможності є наявність такої суми коштів, яка б змогла покрити прострочені боргові зобов'язання в організації. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів активу, згрупованих за рівнем їхньої ліквідності, із зобов'язаннями за пасивом,

об'єднаними за строками їх погашення та в порядку зростання цих строків. Поряд з абсолютними показниками для оцінювання ліквідності підприємства розраховують відносні показники, наведені у ДОДАТКУ А.

Наступним показником фінансового стану підприємства є його рентабельність, яка виступає відносним показником прибутковості виробництва. Для оцінки рентабельності діяльності підприємства можуть використовуватися різні показники, зокрема, показники, що характеризують: рентабельність реалізованої продукції; рентабельність продажу, рентабельність витрат; рентабельність власного капіталу тощо. Більш детальна характеристика показників наведена у ДОДАТКУ Б.

Також важливим етапом аналізу діагностики фінансового стану підприємства виступає аналіз фінансової стійкості, що характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Фінансову стійкість підприємства визначають за системою узагальнюючих та часткових показників. Узагальнюючим показником є надлишок або нестача джерел фінансування для формування запасів. Відповідно до забезпеченості запасів відповідними джерелами фінансування розрізняють чотири типи фінансової стійкості [40]:

1. Абсолютний фінансовий стан – зустрічається рідко та вказує, що для забезпечення запасів достатньо власного оборотного капіталу;
2. Нормальний – для забезпечення запасів залучають власний капітал та довгострокові кредити та позики;
3. Передкризовий (критичний) стан – для забезпечення запасів крім власного оборотного капіталу та довгострокових кредитів і позик залучають короткострокові кредити та позики;
4. Кризовий – для забезпечення запасів не вистачає зазначених джерел їх фінансування, підприємству загрожує банкрутство.

Методика розрахунку зазначених показників наведена в ДОДАТКУ В. При цьому слід враховувати, що якщо $E1, E2, E3 > 0$ – підприємство має абсолютну фінансову стійкість; якщо $E1 < 0, E2, E3 > 0$ – підприємство має нормальну

фінансову стійкість; якщо $E_1, E_2 < 0, E_3 > 0$ – підприємство має нестійке фінансове положення; якщо $E_1, E_2, E_3 < 0$ – підприємство має кризовий фінансовий стан [41].

Поряд із абсолютними показниками фінансову стійкість підприємства характеризують також часткові фінансові коефіцієнти. Більш детальний їх розгляд наведено у ДОДАТКУ Д.

Аналіз фінансового стану підприємства включає також оцінку ділової активності, яка полягає у розрахунку показників, які характеризують ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Методику їх розрахунку наведено у ДОДАТКУ Е.

Слід звернути уваги, що недоцільним є обмеження діагностики кризових явищ та загрози банкрутства тільки дослідженням фактичного фінансового стану підприємства, розраховавши і дослідивши систему фінансових показників. Тому доцільно створити аналітичне підґрунтя для розв'язання негативних наслідки світової фінансової кризи.

Негативні чинники призводять до загострення проблеми банкрутства, яка стала однією з актуальних проблем для України. Значна кількість підприємств опиняються у кризовому стані, який у більшості випадків закінчується банкрутством. Основним засобом виживання вітчизняних товаровиробників у таких умовах є розроблення та впровадження ефективного механізму антикризового управління, важливе місце у якому займає діагностика ймовірності банкрутства [42].

Для цього слід детально вивчити методи діагностики ймовірності банкрутства. Аналіз літературних джерел дає підстави стверджувати, що діагностику банкрутства підприємства можна здійснювати такими методами [43;44]: державний, науковий, аналітичний, експертний, лінійний, метод динамічного програмування та діагностика на моделях. Державні методики проведення діагностики кризового процесу та загрози банкрутства затверджуються Міністерством фінансів України, Агентством з питань

банкрутства і є обов'язковими для використання в певних ситуаціях, перелік яких заздалегідь визначено.

Наукові методи діагностики банкрутства підприємства не є обов'язковими для застосування. Розробка та практичне використання здійснюється фінансовими аналітиками, спеціалістами з антикризового управління. Аналітичний метод полягає у використанні методів комплексного економічного аналізу та аналізу статистичної інформації під час проведення діагностичних досліджень. Експертний метод полягає у проведенні спеціальних експертних опитувань задля узагальнення інформації та оцінку фінансового стану підприємств [45].

Під лінійним методом розуміють математичний прийом, що дозволяє оптимізувати той чи інший процес, збільшуючи прибутки та ефективно використовуючи наявні ресурси підприємства. Метод динамічного програмування складається з трьох етапів: побудова математичної моделі; вирішення управлінської задачі; аналіз та узагальнення отриманих результатів [46]. Загальним недоліком усіх перелічених методів є відсутність загального критерію, який би сформував однозначний висновок про рівень фінансового стану підприємства та ймовірність настання банкрутства. Отже, найчастіше виникає ситуація, коли отримані результати потребують додаткового дослідження, аналізу та розгляду.

Розглянемо детальніше метод діагностики на моделях. Особливістю методу є те, що його використання дозволяє визначити ступінь ймовірності банкрутства на підприємстві, порівнюючи значення інтегральних показників з певними граничними значеннями [47].

Для діагностики загрози банкрутства підприємств зарубіжними і вітчизняними науковцями розроблено ряд моделей, адже зросла необхідність пошуку найбільш точної моделі прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. Визначенню ймовірності банкрутства підприємств приділяється значна увага з боку вітчизняних та зарубіжних науковців. Детально питання

оцінки ймовірності банкрутства в контексті зарубіжної практики розглянули Р. Лис, А. Таффлер, Е. Альтман, Л. Спрінгейт, Д. Фулмер, Д. Чессер [48].

Питання банкрутства й надалі продовжує набувати своєї актуальності, тому потребує більш детального дослідження. Що стосується альтернативних зарубіжних методик, то слід розглянути табл. 1.9.

Таблиця 1.9 – Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства

Модель	Формула	Структура формули	Значення
модель Р. Ліса	$Z = 0,063 X1 + 0,092 X2 + 0,057 X3 + 0,001 X4$	де $X1$ – доля оборот. засобів в активах; $X2$ – рентаб. акт. за операційним прибутком; $X3$ – рентаб. активів за нерозподіленим прибутком; $X4$ – коефіцієнт покриття	При $Z > 0,037$ – вірогідність банкрутства мала; при $Z < 0,037$ – вірогідність висока.
модель А. Таффлера	$Z = 0,53X1 + 0,13X2 + 0,18X3 + 0,16X4$	де $X1$ – відношення прибутку до короткостр. зобов'язань; $X2$ – відношення оборотних активів до суми зобов'язань; $X3$ – відношення короткостр. зобов'язань до суми активів; $X4$ – відношення виручки до активів.	Якщо $Z > 0,3$ непогані довгострокові перспективи. $Z < 0,2$, то ймовірність банкрутства є великою.
двохфакторна модель Е. Альтмана	$Z = - 0,3877 - 1,0736 X1 + 0,0579 X2$,	де $X1$ – коефіцієнт поточної ліквідності; $X2$ – коефіцієнт фінансової залежності.	При $Z > 0$ ситуація критична, ймовірність настання банкрутства висока.
Модель Л. Спрінгейта	$Z = 1,03 X1 + 3,07 X2 + 0,66 X3 + 0,4 X4$	де $X1$ – відношення робочого (оборотного) капіталу до загальної вартості активів; $X2$ – відношення прибутку до сплати податків та відсотків до загальної вартості активів; $X3$ – відношення прибутку до сплати податків до короткострокової заборгованості; $X4$ – відношення обсягу продаж до загальної вартості активів	Підприємство з достовірністю 92% може бути віднесене до категорії потенційних банкрутів, якщо розрахункове значення Z менше 0,862.

Примітка: узагальнено автором на основі [48; 49; 50]

Дослідивши розглянуті моделі слід зазначити, що вони були розроблені для зовсім інших економічних умов, в них не були враховані галузеві особливості діяльності, тому застосовуючи їх ми не можемо очікувати достовірного результату. Отже, ці моделі є неефективними, адже вимагають корегування з врахуванням сучасного стану та тенденцій розвитку економіки України. Методики та критерії прогнозування банкрутства розробляли такі вітчизняні вчені, як О. Терещенко, Р. Сайфулін, Г. Кадиков, У. Бівер, А. Матвійчук [51].

Стосовно досліджень вітчизняних учених, присвячених діагностиці ймовірності банкрутства слід розглянути табл. 1.10.

Таблиця 1.10 – Вітчизняні методики визначення ймовірності банкрутства

Модель	Формула	Структура формули	Значення
1	2	3	4
модель Терещенка О.	$Z=1,5X_1+0,08X_2+10X_3+5X_4+0,3X_5+0,1X_6$	де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань; X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань; X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів; X_4 – відношення прибутку до виручки; X_5 – відношення виробничих запасів до виручки; X_6 – відношення виручки до основного капіталу	Якщо $Z > 2$ – стійкий фінансовий стан. При Z від 1 до 2 – фінансова стійкість порушена. При Z від 0 до 1 – існує загроза банкрутства при відсутності санаційних заходів. Підприємство є напівбанкрутом при $Z < 0$.
Модель Р. Сайфуліна та Г. Кадикова	$R = 2K_o + 0,1K_{пл} + 0,08K_i + 0,45K_m + K_{пр}$	K_o – коефіцієнт забезпеченості власним капіталом; $K_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності; K_i – коефіцієнт оборотності авансованого капіталу; K_m – коефіцієнт менеджменту; $K_{пр}$ – рентабельність власного капіталу.	При $R > 1$, то підприємство знаходиться у задовільному стані; $R < 1$, то стан підприємства незадовільний.

Продовження таблиці 1.10

1	2	3	4
Методика № 81 за допомогою коефіцієнта У. Бівера	$K_B = \frac{ЧП+A}{p.III n.+ p.IV n.}$	КБ – коефіцієнт У. Бівера; ЧП – чистий прибуток; А – амортизація.	Якщо протягом 2 р. коефіцієнт не перевищує 0,2 відбувається формування незадовільної структури балансу та ймовірності банкрутства.
модель Матвійчука А.	$Z=0,033X1+0,268X2+0,045X3-0,018X4-0,004X5-0,015X6+0,702X7$	X1 – відношення оборотних активів до необоротних; X2 – відношення чистого доходу до поточ. зобов'язань; X3 – відношення чистого доходу до власного капіталу; X4 – відношення балансу до чистого доходу від реалізації; X5 – відношення різниці між об. активами та поточ. зобов'яз. до об. активів; X6 – відношення суми довгострокових та поточних зобов'язань до балансу; X7 – відношення власного капіталу до суми довгостр., поточних зобов'язань.	При $Z > 1,104$ – низька ймовірність банкрутства, тобто стійкий фінансовий стан. При $Z < 1,104$ – існує загроза фінансової кризи.

Примітка: узагальнено автором на основі [51; 52; 53]

Український дослідник Терещенко О. О. зробив першу спробу розробки моделі, яка б була придатна для діагностики ймовірності банкрутства на вітчизняних підприємствах. У методиці Терещенка О. О. слід розглянути її ефективність, адже вона створена на базі фінансової звітності України, а отже модель використовується вітчизняними підприємствами та адаптована до сучасних реалій.

До переваг моделі Матвійчука А. В. слід віднести досить вищу точність діагностування банкрутств українських підприємств, адже розроблена на

підставі вітчизняних статистичних даних. Також ця модель враховує багато показників економічної діяльності підприємства з різних форм бухгалтерської звітності та перетинається при проведенні вертикального аналізу з моделлю Терещенко О. О. та моделлю Міністерства фінансів України.

Дослідження У. Бівера демонструють таку ситуацію, що ще за 5 років до фінансової кризи можна побачити великий розрив між коефіцієнтами неплатоспроможних та стабільних підприємств.

Модель Сайфуліна та Кадикова є збалансованою, адже враховує критерії ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності діяльності підприємства.

Модель є простою у застосуванні, її ефективність полягає у тому, що вона використовується для здійснення експрес-діагностики банкрутства, але дана модель не дозволяє виявити конкретних причини криз на підприємстві, через залежність кінцевих результатів від кваліфікаційних навичок.

Отже, проведене дослідження показує, що у сучасній економічній літературі існує велика кількість методів та моделей діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства підприємства. Проте слід враховувати, що жодна з цих моделей не дає стовідсоткового результату, тому що здебільшого вони були створені й застосовувались у розвинутих країнах, а отже не відповідають реаліям українських підприємств.

Проаналізувавши моделі діагностики кризи та ймовірності банкрутства необхідно розглянути узагальнену інформацію щодо переваг і недоліків розглянутих моделей, наведених у табл.1.11.

Необхідно зазначити, що діагностика виступає інструментом, який допомагає прийняти управлінські рішення, що забезпечують вчасне реагування на нові проблеми в процесі функціонування підприємств.

Діагностика економічних суб'єктів стає більш розповсюдженим явищем, що пояснюється високим ризиком та нестабільністю середовища.

Таблиця 1.11 – Порівняльна характеристика моделей діагностики банкрутства підприємства

Моделі	Недоліки	Переваги
Двофакторна модель Альтмана	Неефективність на українських підприємствах; не береться до уваги галузева та регіональна специфіка функціонування суб'єктів економіки. Модель застосовують підприємства, що котирують свої акції на фондових біржах та пройшли лістинг.	Проста у розрахунку; модель застосовують при зовнішньому аналізі на основі бухгалтерського балансу.
Модель Таффлера	Сфери застосування є обмеженою; неможливість використання на українських підприємствах; залежність точності розрахунків від вихідної інформації.	Спрощена система розрахунку; велика кількість проаналізованих компаній, що поліпшує точність прогнозу ймовірності банкрутства.
Модель Спрінгейта	Відсутність галузевої та регіональної диференціації Z-рахунку; між змінними спостерігається досить висока кореляція; не підходить для економіки України, адже створена виключно для підприємств США і Канади.	Прогноз відзначається надійністю, адже точність ставить близько 90%.
Модель Ліса	Не пристосована до українських підприємств; створювалася з урахуванням західних особливостей розвитку; неможливість застосування до малих підприємств.	Простота і швидкість розрахунків; доступність необхідних для розрахунків даних.
Модель Сайфуліна-Кадикова	Не показує причини потрапляння підприємства в кризове становище; відсутність врахування галузевих особливостей підприємств; пряма залежність результатів діагностики кваліфікації аналітика; використання одного джерела інформації.	Спрощеність розрахунків; врахування специфіки вітчизняної економіки; зручність у застосуванні; висока точність.
Модель Терещенка	Недостатній рівень обґрунтованості показників та їх нормативних значень; можливість застосування тільки для окремих підприємств.	Урахування специфіки діяльності; охоплення незначної кількості показників; доступність інформації, необхідних для розрахунку параметрів моделі; пристосована до українських підприємств.
Модель Бівера	Висока залежність точності розрахунків від вхідних даних; відсутність врахування особливостей економіки України	Оцінка проходить з використанням показника рентабельності активів; вказуються терміни настання банкрутства

Примітка: узагальнено автором на основі [50;51;52]

Метою використання діагностики в управлінні підприємством є можливість визначення цілей та завдань не лише об'єкта діагностики, але й підприємства в цілому. Управління підприємством полягає у сукупності управлінських заходів і рішень щодо діагностики, прогнозування, попередження,

нейтралізації і подолання кризових процесів. Отже, діагностика дозволяє отримати достовірну та якісну інформацію про реальні можливості підприємства на початковій стадії економічної кризи.

Причини фінансових криз можуть виникати у різних сферах економіки, здебільшого вони пов'язані зі структурними змінами в процесі її розвитку. Негативними наслідками впливу кризового стану на діяльність підприємства є зменшення або повна втрата покупців готової продукції, різке зниження продуктивності праці, наявність понаднормових запасів, істотне зменшення обсягів реалізації, що призводить до недоодержання виручки від реалізації продукції, втрати іміджу та зниження його конкурентоспроможності [54].

Висновки до розділу 1

Побудова багатофакторних моделей в Україні є складною проблемою через недосконалу нормативно-законодавчу бази, низький ступінь інформативності документації, неякісні дані про потенційних банкрутів. Для більш точного прогнозу необхідно застосовувати одночасно декілька методів прогнозування ймовірності банкрутства підприємства, адже питання діагностики ймовірності банкрутства в сучасних економічних умовах є важливим через зростання частки збанкрутілих підприємств.

Отже, незважаючи на всі переваги та недоліки моделей, їх необхідно використовувати у практиці не тільки комплексно, а й завчасно, оскільки це дає змогу передбачити проблеми й при правильній тактиці управління уникнути їх.

Таким чином, узагальнюючи вищесказане, необхідно зазначити, що антикризове управління – це система управлінських заходів з діагностики, попередження, нейтралізації і подолання кризових явищ та причин їх виникнення на всіх рівнях.

Встановлено, що до основних факторів, які визначають ефективність антикризового управління належать: мистецтво антикризового управління; методологія розробки ризикових рішень; корпоративність; лідерство;

оперативність та гнучкість управління; стратегія та якість антикризових програм; персонал, мотивація; науковий аналіз обставин, прогнозування тенденцій; система моніторингу кризових ситуацій на підприємстві.

Виділяють загальні та специфічні функції управління. До загальних функцій відносять: планування, організацію, облік, контроль, аналіз, регулювання і стимулювання.

Елементи системи антикризового фінансового управління підприємством необхідно впроваджувати як на підприємствах, що функціонують успішно, так і на тих, які опинилися у стані фінансової кризи. Встановлено, що відправною точкою діагностики в системі антикризового управління є діагностика фінансового стану підприємства, оскільки фінансовий стан підприємства визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Оптимізація фінансового стану є однією з умов успішного розвитку підприємства в майбутньому, а погіршення фінансового стану свідчить про загрозу його можливого банкрутства як заключного етапу фінансової кризи.

2 ДІАГНОСТИКА КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЗАПОРІЖКОКС»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства ПрАТ «Запоріжкокс»

Приватне акціонерне товариство «Запоріжкокс» є одним з найбільших коксохімічних підприємств в Україні, входить до Групи Метінвест. Основним видом діяльності, яким займається підприємство є виробництво коксу, яке у відсотках складає 88,84 % всієї товарної продукції заводу. Виробнича потужність по виробництву коксу становить 946,6 тис. т. коксу на рік. Розглянемо детальніше інформацію про продажі коксу та хімічної продукції (табл. 2.1, 2.2).

Таблиця 2.1 – Інформація про продажі за видами продукції, тис. грн.

Період	Реалізація коксу	Реалізація хімічної продукції	Інше	Всього
2019 рік	6 561 042	1 698 755	4 106 104	12 365 901
2018 рік	7 178 587	1 985 289	44 598	9 208 474
2017 рік	6962748	1580788	41868	8585404

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Таблиця 2.2 – Інформація про географію продажів підприємства, тис.грн

Найменування	2019 р.	2018 р.	2017 р.
Реалізація на внутрішній ринок	7 698 170	8 480 317	8063348
Реалізація на експорт	4 667 731	728 157	5220568
Всього	12 365 901	9 208 474	8585404

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Основною діяльністю є забезпечення підприємств України та іноземних підприємств коксом та коксовою продукцією, а також одержання прибутку від торгової, комерційної, фінансової та іншої. Протягом 2019 р. підприємство не

перебувало в процесі реорганізації шляхом злиття, поділу, приєднання та перетворення.

Юридична адреса ПрАТ «Запоріжкокс» і основне місце ведення його господарської діяльності: Україна, 69600 м. Запоріжжя, вул. Діагональна 4.

У табл. 2.3 наведена детальна характеристика основної продукції ПрАТ «Запоріжкокс».

Таблиця 2.3 – Основна продукція ПрАТ «Запоріжкокс»

Продукція	Сфера застосування
Доменний кокс	Використовується в доменному виробництві в якості відновника залізної руди.
Кокс горішок	Застосовується в якості палива і є відновником.
Коксовий дріб'язок	Використовується для агломерації руд або в якості твердого палива і є відновником.
Сульфат аммонію	Призначений для використання в якості азотного добрива і в різних галузях промисловості.
Бензол	Використовується в якості сировини для виробництва синтетичних волокон, пластмас, каучуку, фенолу та інших цілей.
Пеки електродні	Використовується для виробництва анодної маси, вугільної і графітованої продукції, конструкційних вуглеграфітових матеріалів, електровугільних виробів та інших цілей.
Сировина коксохімічна	Сировина коксохімічна для виробництва високоструктурного технічного вуглецю.
Нафталінова фракція	Використовується для виділення з неї нафталіну і фенолів, а також для приготування технічних масел.
Сірка газова	Використовується у виробництві гумотехнічних виробів, в целюлозно-паперовій, текстильній та ін. галузях промисловості, а також у сільському господарстві.
Паливо котельне	Застосовується для спалювання в топках технологічного та енергетичного обладнання.

Примітка: узагальнено автором на основі [55]

Організаційна структура складається з 10 дирекцій чисельністю 1 614 штатних одиниць, які підпорядковуються генеральному директору.

В організаційній структурі є такі дирекції:

- дирекція по виробництву;

- управління по технології якості;
- дирекція з інжинірінгу;
- дирекція фінансова;
- дирекція з персоналу та соціальних питань;
- дирекція з охорони праці, промислової безпеки та екології;
- дирекція комерційна;
- дирекція з аналізу та управління ризиками безпеки;
- юридичний відділ;
- відділ безперервного вдосконалення [55].

Розглянемо кадрову складову підприємства у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Чисельність персоналу ПрАТ «Запоріжжкокс»

Найменування показника	на 31.12. 2017	на 31.12. 2018	на 31.12. 2019
Чисельність персоналу за статевою приналежністю			
Усього:	1574	906	729
- чоловіки	1063	718	577
- жінки	511	188	152
- у т.ч. жінки на керівних посадах	48	7	4
Чисельність персоналу за віком:			
- старше 50 років	466	234	128
- 30 – 50 років	864	522	479
- молодше 30 років	244	150	122
Коефіцієнт плинності, %	11,18	16,36	17

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Оплата праці для всіх категорій працівників ПрАТ «Запоріжжкокс» проводиться на основі погодинно-преміальної багаторівневої окладної системи оплати праці, відповідно до діючих на Товаристві положень.

Фактичний фонд оплати праці в 2018 р. склав 270,3 млн. грн., що на 34 млн. грн. більше, ніж в 2017 р. (94,4 млн. грн.). Фактичний фонд оплати праці в 2019 р. склав 197,8 млн. грн., що на 23,6 млн. грн. менше, ніж в 2018 р. (221,4 млн. грн.).

Середньомісячна заробітна плата одного працівника за 2019 р. становить 21 721 грн. проти 15 575 грн. в 2018 р, зростання становить 39,4 %. ПрАТ «Запоріжжкокс» приділяє особливу увагу питанням охорони праці, здоров'я і охорони навколишнього середовища.

ПрАТ «Запоріжжкокс» є одним з найбільш енергоефективних підприємств галузі. Фахівці підприємства розробили і впровадили ряд інноваційних проектів з економії енергоресурсів. Зокрема, створено перше в коксохімічній галузі відділення стабілізації тиску коксового газу на основі м'яких резервуарів – газгольдерів. Працює унікальна установка утилізації тепла димових газів коксових батарей.

Протягом 2019 р. капітальні інвестиції на охорону навколишнього середовища склали 144 819 тис. грн. (2018 рік –134 051 тис. грн.). В той же час поточні витрати на охорону навколишнього середовища в 2019 р. склали 18 981 тис. грн. (2018 рік – 64 697 тис.грн.). З метою зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, протягом 2019 року було здійснено: капітальний ремонт коксових батарей; завершення будівництва міні-градирні в цеху смолоперегонного виробництва.

Також виконувалися наступні природоохоронні заходи:поточний ремонт кладки камер коксування коксових батарей; ремонт газоочисних установок в цехах заводу; поточний ремонт газового та деревеного господарства коксових батарей; ремонт флотаторів та аеростенків ділянки біохімічного очищення води цеху смолоперегонного виробництва; моніторинг впливу полігонів промислових відходів на навколишнє природне середовище.

За 2019 р. викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря склали 1641,906 т., що на 10,3% менше ніж в 2018 р., при зниженні виробництва коксу валового на 0,2 %. Зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря відбулося за рахунок: зменшення скидання газу на газоскидному приладі, зниження витрат коксового газу на власні потреби, а також за рахунок ефекту від виконання заходів, спрямованих на охорону навколишнього середовища. З метою зниження негативного впливу та захисту навколишнього

середовища, ПрАТ «Запоріжжкокс» аналізує концентрацію шкідливих речовин в повітрі робочої зони, проводить дослідження метеорологічних факторів та проб повітря в межах санітарно-захисної зони підприємства, обстежує стаціонарні джерела викидів, проводить хімічні аналізи по визначенню концентрацій забруднюючих речовин у водному басейні підприємства.

Для того, щоб з'ясувати загальний стан справ на аналізованому підприємстві, необхідно провести аналіз загальної суми його майна й динаміки її зміни протягом певного періоду. Вихідною базою для здійснення аналізу є баланс підприємства (ДОДАТОК Ж, З, И). Склад і структура майна аналізованого підприємства наведені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Загальна оцінка стану майна ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2017–2019 рр.

Статті розділів балансу	На кінець 2017 р.		На кінець 2018 р.		На кінець 2019 р.	
	сума в тис. грн.	питома вага у %	сума в тис. грн.	питома вага у %	сума в тис. грн.	питома вага у %
Необоротні активи	1231380	14,93	1593541	18,74	2833797	43,30
у тому числі:						
- основні засоби	799195	9,69	873568	10,27	2407564	36,79
Оборотні активи	7014243	85,07	6909657	81,26	3710027	56,70
у тому числі:						
- виробничі запаси	334556	4,06	458191	5,39	336286	5,14
- незавершене виробництво	63455	0,77	59692	0,70	46976	0,72
- дебіторська заборгованість	6039692	73,25	5664779	66,62	3262963	49,86
- готова продукція	85857	1,04	32641	0,38	8753	0,13
- грошові кошти та їх еквіваленти	9019	0,11	27866	0,33	23321	0,36
Витрати майбутніх періодів	11785	0,14	25790	0,30	38792	0,59
Підсумок активу балансу	8245623	100	8503198	100	6543824	100

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Як бачимо з табл. 2.5, на кінець 2019 р. спостерігається зменшення майна на 1701799 тис. грн. у порівнянні з 2017 р. У складі майна підприємства переважають оборотні активи.

Слід зазначити, що питома вага необоротних активів в активах підприємства в 2017 р. складала 14,93%, але протягом аналізованого періоду значно зросла до 43,30 % у 2019 р. Питома вага оборотних активів становила 85,07% у 2017 р. та знизилась до рівня до 56,70% у 2019 р.

Найбільшу питому вагу у складі оборотних активів у 2015 р. займала дебіторська заборгованість – 73,25% у 2017 р., проте у 2019 р. її частка значно скоротилась до 49,86%. Такий спад дебіторської заборгованості є наслідком зменшення попиту на продукцію підприємства у зв'язку зі зменшенням відвантаження продукції. Ці фактори свідчать про зниження ділової активності підприємства та оцінюється негативно, бо свідчить про спад ефективності використання капіталу. Вартість виробничих запасів підприємства у 2017 р. становила 334556 тис. грн., що відповідає 4,06% від загальної суми майна. На кінець 2019 р. їх питома вага зросла до 5,14%, що становить 336286 тис. грн.

Протягом аналізованого періоду зросла частка грошових коштів, станом на кінець 2019 р. становили 23321 тис. грн. в умовах економічної кризи це є позитивною тенденцією, але при умові ефективного використання вільних грошових коштів.

Відзначимо, що в сучасних умовах господарювання структура джерел формування майна є тим чинником, який має безпосередній вплив на фінансовий стан підприємства – його платоспроможність і ліквідність, фінансову стійкість та рентабельність підприємства та відповідно й на рівень його фінансової безпеки від настання кризи або банкрутства. Результати аналізу джерел формування майна аналізованого підприємства наведено в табл. 2.6.

Аналізуючи дані табл. 2.6 щодо джерел фінансування майна, то можна зробити висновок, що пайовий капітал протягом трьох років не змінювався. Позитивною тенденцією є щорічне зростання власного капіталу, що становив 2686070 тис. грн. у 2017 р. та зріс до рівня 4740083 тис. грн. на кінець

аналізованого періоду. Таке становище спричинене зростанням розміру нерозподіленого прибутку на підприємстві, який зріс на 1268469 тис. грн.

Таблиця 2.6 – Аналіз джерел фінансування майна ПрАТ «Запоріжжкокс» протягом 2017–2019 рр., тис. грн.

Статті розділів балансу	На кінець 2017 р.	На кінець 2018 р.	На кінець 2019 р.
Власний капітал	2686070	3748269	4740083
Зареєстрований (пайовий) капітал	1193	1193	1193
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	2356900	3451086	3625369
Позиковий капітал, у тому числі:	5559553	4754929	1803741
– довгострокові зобов'язання	219912	240831	504462
– короткострокові кредити банків	0	0	0
– кредиторська заборгованість й інші зобов'язання	4624491	4078252	1160350
– доходи майбутніх періодів	0	0	0
Підсумок пасиву балансу	8245623	8503198	6543824

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Це свідчить про те, що обсяг майна створений переважно за рахунок власних коштів, адже протягом аналізованого періоду спостерігається зменшення частки позикового капіталу з 5559553 тис. грн. до 1803741 тис. грн. у 2017 р. та 2019 р. відповідно. Така тенденція в структурі джерел фінансування свідчить про зростання фінансової незалежності аналізованого підприємства та зменшення вірогідності настання фінансової кризи. З табл. 2.6 також спостерігаємо, що у 2019 р. у порівнянні з 2017 р. зросла частка довгострокових зобов'язань підприємства до 504462 тис. грн., що на 284550 тис. грн. більше у порівнянні з 2017 р. Це спричинено появою відстрочених податкових зобов'язань на суму 158134 тис. грн. В цілому ситуація свідчить про те, що у підприємства відсутні довгострокові та короткострокові кредити банків протягом аналізованого періоду.

Відзначимо, що оскільки основу формування джерел власних внутрішніх фінансових ресурсів підприємства, які спрямовуються на виробничий розвиток, становить валовий прибуток, то відповідно він є важливим показником основної діяльності підприємств. Згідно з П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» форма № 2 фінансової звітності (ДОДАТОК К, Л, М) передбачає формування валового прибутку, прибутку від операційної діяльності та чистого прибутку підприємства (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2017–2019 рр., тис. грн.

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення	
				2019 р. / 2018 р.	2019 р. / 2018 р., у %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	8585404	9 208 474	12 365 901	3 157 427	34,3
Собівартість реалізованої продукції	(7140283)	(7 755 143)	(12 003 258)	(4 248 115)	54,8
Валовий прибуток (збиток)	1445121	1 453 331	362 643	(1 090 688)	(75,0)
Інші операційні доходи	1124950	2 330 788	460 272	(1 870 516)	(80,3)
Адміністративні витрати	(68951)	(89 669)	(98 860)	(9 191)	10,2
Витрати на збут	(21919)	(33 986)	(86 527)	(52 541)	>100,0
Інші операційні витрати	(1158898)	(2 266 056)	(489 558)	(1 776 498)	(78,4)
Фінансовий результат від опер. діяльності	1320303	1 394 408	147 970	(1 246 438)	(89,4)
Інші фінансові доходи	—	383	2 425	2 042	>100,0
Інші доходи	4515	8 007	8 501	494	6,2
Фінансові витрати	(24339)	(27 707)	(32 567)	(4 860)	17,5
Інші витрати	(8412)	(13 158)	(8 712)	4 446	(33,8)
Фін.результат до оподаткування	1292067	1 361 933	117 617	(1 244 316)	(91,4)
Чистий прибуток (збиток)	1058783	1 118 285	96 669	(1 021 616)	(91,4)

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Як бачимо з табл. 2.7 позитивною тенденцією для аналізованого підприємства є щорічне зростання чистого доходу.

Чистий дохід у 2018 р. відносно 2017 р. збільшився на 623070 тис.грн. за рахунок зростання об'єму реалізації коксу доменного: 2017 р. – 819,460 тис.тн., 2018 р. – 834,8 тис.тн. Чистий дохід у 2019 р. відносно 2018 р. збільшився на 3 157 427 тис.грн. за рахунок зростання об'єму реалізації іншої продукції: 2019 р. – 349 тис. тн., на суму 4 104 941 тис. грн., в цей же час, здебільшого за рахунок зменшення ціни, реалізація коксу зменшилась на суму 617 545 тис. грн., а також зменшилась реалізація іншої хімічної продукції на 301 118 тис. грн. і реалізація електроенергії на 28 851 тис. грн.

Інші операційні доходи і витрати в основному збільшились за рахунок зростання об'єму перепродажу електричної енергії на 79 % у 2018 р.

Інші операційні доходи і витрати у 2019 р. зменшились на 94 018 тис.грн в основному за рахунок негативного впливу операційних курсових різниць. Інші доходи в основному збільшились за рахунок зростання доходів від оренди основних засобів (більше ніж на 100%), що було компенсовано зменшенням суми отриманих штрафів на 91,2%. Адміністративні витрати збільшились за рахунок збільшення обсягу наданих послуг сторонніми організаціями.

Витрати на збут у 2018 р. зросли за рахунок збільшення послуг перевезення вантажів залізничним транспортом в середньому на 50% в зв'язку зі зростанням тарифів та збільшення перевезень на експорт.

У 2019 р. витрати на збут зросли внаслідок збільшення перевезень на експорт за рахунок реалізації іншої продукції (більше ніж на 100%).

Інші витрати в основному у 2018 р. збільшились, а у 2019 р. зменшились за рахунок зменшення на 50,6% оприбутковування металобрухту за проведеними демонтажними роботами. Поряд з цим спостерігаємо також постійне зростання собівартості реалізованої продукції на 54,78% у 2019 р. порівняно з 2018 р.

Збільшення суми собівартості відбулось здебільшого за рахунок збільшення ціни закупівлі хімічної сировини (більш ніж на 100%), зростання ціни на газ доменний (більш ніж на 15%) та зростання заробітної плати на 34%.

Втой же час збільшення суми собівартості було компенсовано зменшенням витрат на матеріали на 35%, іншу сировину (вугільні концентрати) на 17%. Як бачимо, середні темпи зростання собівартості суттєво перевищують середні темпи зростання чистого доходу, що є негативною тенденцією в діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс». Загрозливу тенденцію для підприємства також представляє щорічне зниження прибутку на підприємстві. Станом на кінець 2019 р. підприємство отримало валовий прибуток у сумі 362643 тис. грн., що на 1090688 тис. грн. менше за попередній рік. Щодо прибутку від операційної діяльності, то він також має тенденцію до зменшення на кінець аналізованого періоду на 1246438 тис. грн. Дані таблиці свідчать про щорічне зменшення обсягу чистого прибутку протягом трьох років, на кінець 2019 р. його розмір зменшився на 1021616 тис. грн.

Таким чином слід відзначити, що не зважаючи на прибутковість діяльності аналізованого підприємства, в його функціонуванні можна визначити появу негативних тенденцій. Зазначене вимагає більш глибокої оцінки рівня фінансового стану підприємства з метою розробки та вжиття антикризових заходів з поліпшення визначеної ситуації.

2.2 Аналіз показників фінансового стану як індикаторів ефективності антикризового управління підприємством ПрАТ «Запоріжжкокс»

Досліджувати результати фінансово-господарської діяльності підприємств найбільш оптимально і послідовно можна за умови проведення діагностики їх фінансового стану, що дозволить розпізнати й визначити негативні явища в діяльності підприємства на основі помічених локальних змін, установлених залежностей, а також особливо помітних явищ поточної діяльності підприємства. Отже, саме діагностика фінансового стану підприємства дозволяє визначити рівень його якості, з'ясувати перспективи розвитку й обґрунтувати стратегічні рішення щодо напрямів його покращення результатів фінансово-господарської діяльності підприємства.

Проведемо діагностику фінансового стану ПрАТ «Запоріжжкокс», за наступними основними групами показників: платоспроможності (ліквідності), рентабельності, фінансової стійкості та ділової активності. Важливим етапом діагностики фінансового стану підприємства є визначення його ліквідності, сутність якої полягає в можливості підприємства в будь-який момент розрахуватися за своїми зобов'язаннями (пасивами) за допомогою майна (активів), яке є на балансі.

Оцінку реального рівня ліквідності аналізованого підприємства почнемо з проведення аналізу ліквідності балансу, який полягає у порівнянні статей активу, що згруповані за ознакою ліквідності, зі статтями пасиву, що згруповані за ознакою термінів погашення і розміщені в порядку збільшення строковості зобов'язань (методику аналізу описано в п.1.3 роботи). Результати аналізу ліквідності балансу ПрАТ «Запоріжжкокс» наведено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2017–2019 рр., тис. грн.

Роки	Актив		Пасив		Порівняння	Платіжний надлишок (+) або недостача (-)
1	2		3		4	5
2017	A1	9019	П1	5487155	A1<П1	-5478136
	A2	6508662	П2	957	A2>П2	+6507705
	A3	496562	П3	219912	A3>П3	+276650
	A4	1231380	П4	2686070	A4<П4	-1454690
2018	A1	27866	П1	4571228	A1<П1	-4543362
	A2	5664779	П2	1182	A2>П2	+5663597
	A3	1217012	П3	240831	A3>П3	+976181
	A4	1593541	П4	3748269	A4<П4	-2154728

Продовження табл. 2.8

1	2		3		4	5
2019	A1	23321	П1	1298268	A1<П1	-1274947
	A2	3255251	П2	1011	A2>П2	+3254240
	A3	431455	П3	504462	A3<П3	-73007
	A4	2833797	П4	4740083	A4<П4	-1906286

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Відзначимо, що баланс підприємства є ліквідним, якщо виконуються такі умови (формула 2.1):

$$A1 \geq П1 ; A2 \geq П2 ; A3 \geq П3 ; A4 \leq П4 \quad (2.1)$$

Результати розрахунків свідчать, що на підприємстві при зіставленні підсумків груп за активами та пасивами досліджуване підприємство протягом трьох років є не достатньо ліквідним, адже присутнє не виконання першої умови протягом трьох років та не виконання третьої умови на кінець 2019 р.

З табл. 2.8 спостерігаємо, що на кінець 2017 р. наявні грошові кошти та їх еквіваленти є меншими за розмір термінових зобов'язань на 5478136 тис грн, на кінець 2018 р. платіжна нестача зменшилась до розміру 4543362 тис грн, на кінець 2019 р. її розмір знов зменшився та складав 1274947 тис. грн.

Такий стан справ заслуговує на негативну оцінку, адже при умові якщо всі кредитори цього підприємства водночас пред'являть вимоги погасити термінову заборгованість, воно не матиме змоги розрахуватися в повному обсязі, тому буде вимушене залучати для цих цілей інші джерела.

Щодо інших умов ліквідності, то підприємству вистачає активів, що швидко реалізуються для покриття короткострокової заборгованості, при цьому платіжний надлишок сягає 6507705 тис. грн. на кінець 2017 р. та зменшується до 3254240 тис грн. на кінець 2019 р.

Проте слід зазначити, що станом на 2017–2018 рр. повільно реалізованих активів вистачає для покриття довгострокових зобов'язань, при цьому платіжний надлишок на кінець 2018 р. зріс до 976181 тис. грн. з подальшим різким зменшенням до платіжної нестачі на суму 73007 тис. грн. на кінець 2019 р. через значне зменшення розміру запасів та появи відстрочених податкових зобов'язань. Виконання четвертої умови свідчить про виконання мінімальної умови фінансової стійкості та наявність власних оборотних коштів.

Для деталізації вищепроведеного аналізу доцільно провести аналіз ліквідності за допомогою фінансових коефіцієнтів, які необхідні для оцінки можливостей підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання.

Результати аналізу показників ліквідності ПрАТ «Запоріжжкокс» наведено в табл. 2.9 (методику аналізу описано в ДОДАТКУ А).

Таблиця 2.9 – Відносні показники ліквідності (платоспроможності) ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2017–2019 рр.

Показник	Нормативне значення	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	1,5–2,5	1,278	1,511	2,855
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,8–1,5	1,188	1,245	2,523
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,25–0,3	0,002	0,006	0,018

Примітка: побудовано автором на основі [55]

З табл. 2.9 бачимо щорічне покращення ліквідності підприємства протягом аналізованого періоду, про що свідчить зростання всіх показників ліквідності.

Коефіцієнт поточної ліквідності у 2017 р. є відносно меншим від норми, проте з 2018 р. цей показник досягає нормативного значення, що заслуговує на позитивну оцінку. Значення коефіцієнта поточної ліквідності станом на 2018 р. збільшилось порівняно 2017 р на 0,233 (з 1,278 до 1,511) за рахунок перевищення темпів зменшення поточних зобов'язань на 15,46% (здебільшого за рахунок зменшення поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги

та по розрахунках з бюджетом) відносно темпів зменшення оборотних активів на 0,65%. Значення коефіцієнта поточної ліквідності станом на 2019 р. збільшилось порівняно з 2018 р. на 1,344 (з 1,511 до 2,855) за рахунок більш стрімкого зменшення балансу поточних зобов'язань (зменшення на 71,2%, в той час як баланс поточних активів зменшився на 46,3%).

Коефіцієнт швидкої ліквідності посідає нормативне значення, тобто розмір ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються, покриває у потрібному розмірі поточні зобов'язання підприємства, що свідчить про здатність розрахунку за поточні борги грошима та власною дебіторською заборгованістю, а також свідчить про високий ступінь надійності підприємства при поверненні кредитів. Значення коефіцієнта швидкої ліквідності станом на 2019 р. збільшилось порівняно з 2018 р. на 1,278 (з 1,245 до 2,523). Зміна показника відбулась за рахунок зменшення оборотних активів на 46,3% при зменшенні запасів на 67%, а також зменшення поточних зобов'язань на 71,2%.

Інформацію про нездатність підприємства ліквідувати короткострокову заборгованість надають розрахунки коефіцієнту абсолютної ліквідності, який протягом аналізованого періоду досягає свого критичного значення, проте слід зазначити, що його значення зросло з 0,002 до 0,018 на кінець аналізованого періоду, але не досягши свого нормативного значення. Отже, підприємство має недостатньо грошових коштів для погашення своїх термінових зобов'язань.

В цілому протягом аналізованого слід констатувати не виконання першої умови ліквідності, а також недосягнення нормативного значення коефіцієнта абсолютної ліквідності.

Отже, здійснимо оцінку фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжжкокс», розрахувавши узагальнюючі та часткові показники. Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок (нестача) джерел фінансування для формування запасів. Результати розрахунку узагальнюючих показників фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжжкокс» наведено в табл. 2.10 (методика розрахунку наведена в ДОДАТКУ Б).

Таблиця 2.10 – Аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показники	На кінець 2017 р. тис. грн.	На кінець 2018 р. тис. грн.	На кінець 2019 р. тис. грн.	Відхилення (+/-)	
				2018 р. / 2017 р.	2019 р. / 2018 р.
Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів	1454690	2154728	1906286	700038	- 248442
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів	1674602	2395559	2410748	720957	15189
Наявність власного оборотного капіталу, довго-, короткостр. кредитів та позик для формування запасів	1675559	2396741	2411759	721182	15018
Запаси, тис. грн.	484777	1191222	392663	706445	- 798559
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів	969913	963506	1513623	-6407	550117
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу, довгостр. кредитів та позик для формування запасів	1189825	1204337	2018085	14512	813748
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу, довго-, короткострокових кредитів та позик для формування запасів	1190782	1205519	2019096	14737	813577
Запас стійкості фінансового стану, днів	50	47	59	-3	12
Надлишок (+), нестача (-) джерел фінансування на 1 грн. запасів, грн.	2,5	1,0	5,1	-1,5	4,1
Тип фінансової ситуації	E1, E2, E3 > 0 – абсолютна фінансова стійкість	E1, E2, E3 > 0 – абсолютна фінансова стійкість	E1, E2, E3 > 0 – абсолютна фінансова стійкість		

Примітка: побудовано автором на основі [55]

З табл. 2.10 спостерігається, що аналізоване підприємство протягом 2017–2019 рр. має абсолютну фінансову стійкість. Такий тип фінансової стійкості свідчить про те, що власні оборотні кошти повністю забезпечують запаси підприємства. Підприємство не є залежним від кредитів.

Аналіз узагальнюючих показників фінансової стійкості доцільно доповнити аналізом часткових показників фінансової стійкості, методику розрахунку яких наведено в ДОДАТКУ В. Результати розрахунку часткових показників фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжжкокс» наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Часткові показники фінансової стійкості підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2017–2019 рр.

Назва показника	Оптимальне значення	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+/-)	
					2018 р. / 2017 р.	2019 р. / 2018 р.
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,33	0,44	0,72	+0,11	+0,28
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\leq 0,5$	0,67	0,56	0,28	-0,11	-0,28
Коефіцієнт фінансової залежності	< 2	3,07	2,27	1,38	-0,8	-0,89
Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу	< 1	2,07	1,27	0,38	-0,8	-0,89
Коефіцієнт фінансування	> 1	0,48	0,79	2,63	+0,31	+1,84
Маневреність власних обігових коштів	$\geq 0,5$	0,01	0,01	0,01	0	0
Коефіцієнт забезпеченості запасів	$> 0,8$	3,00	1,81	4,85	-1,19	+3,04
Коефіцієнт фінансового левериджу	$< 0,25$	0,08	0,06	0,11	-0,02	+0,05
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,85-0,90	0,35	0,47	0,80	+0,12	+0,33

Примітка: побудовано автором на основі [55]

З табл. 2.11 слід зазначити, що протягом 2017–2018 рр. більшу частину у загальному розмірі капіталу ПрАТ «Запоріжжкокс» займають позикові кошти, майже всі розраховані показники не відповідають нормативним значенням впродовж 2017–2018 рр., проте мають тенденцію до покращення на кінець аналізованого періоду.

Так, коефіцієнт фінансової незалежності збільшився на 0,28 порівняно з 2018 р., відповідно коефіцієнт фінансової залежності зменшився на 0,89, а коефіцієнт концентрації позикового капіталу зменшився на 0,28. Зазначене свідчить про збільшення частки власного капіталу, зменшення участі позикового капіталу у формуванні активів підприємства та зменшення в нього вірогідності настання кризи фінансової стійкості. Проте слід зазначити, що у підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» протягом аналізованого періоду значення коефіцієнту маневреність власних обігових коштів не відповідає нормативним, отже підприємство позбавлено можливості вільно маневрувати власними коштами. Коефіцієнт забезпеченості запасів знаходить у межах норми, що свідчить про достатність довгострокових коштів для забезпечення виробничо-збутового процесу. Позитивною з позиції забезпечення фінансової стійкості підприємства слід вважати й відповідність рівня фінансового левериджу нормативному значенню. Станом на кінець 2019 р. його значення 0,11, що свідчить про низький рівень фінансового ризику діяльності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс». Коефіцієнт фінансової стійкості на досліджуваному підприємстві впродовж аналізованого періоду є нижчим від нормативного. Спостерігаємо зростання коефіцієнту фінансової стійкості на 0,33 на кінець 2019 р., що вказує на позитивну оцінку, адже свідчить про зростання величини власного капіталу підприємства. Отже, спостерігаємо щорічне покращення коефіцієнтів фінансової стійкості, що вказує на зростання частки стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі.

В цілому, за результатами проведеного аналізу можна дійти висновку, що фінансова стійкість покращується на кінець аналізованого періоду за рахунок зменшення розміру поточної заборгованості.

Враховуючи той факт, що результативність та економічна доцільність функціонування підприємства можуть бути визначені на основі оцінки його рентабельності, здійснимо оцінку показників рентабельності аналізованого підприємства. Аналіз рентабельності також дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання. Результати аналіз рентабельності підприємства наведено в табл. 2.12 (методику розрахунку наведено в ДОДАТКУ Д).

Таблиця 2.12 – Аналіз показників рентабельності ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2017–2019 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+/-)	
				2018 р. / 2017 р.	2019 р. / 2018 р.
Рентабельність сукупного капіталу	0,18	0,13	0,01	-0,05	-0,12
Рентабельність власного капіталу	0,48	0,45	0,02	-0,03	-0,43
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	0,84	0,86	0,99	0,02	0,13
Рентабельність продажу	0,12	0,12	0,01	0	-0,11
Рентабельність реалізованої продукції	0,18	0,18	0,01	0	-0,17
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування	0,21	0,16	0,02	-0,05	-0,14

Примітка: побудовано автором на основі [55]

З табл. 2.12 бачимо, що протягом 2017–2019 рр. на підприємстві спостерігається досить низький, проте додатній рівень рентабельності за всіма показниками. Зазначена тенденція для аналізованого підприємства є негативною. На зниження зазначених показників найбільший вплив здійснювало щорічне зменшення протягом аналізованого періоду чистого прибутку підприємства. На кінець 2019 р. всі аналізовані показники пішли на спад через різке зменшення рівня чистого прибутку на підприємстві.

Розрахунок показників рентабельності сукупного капіталу свідчить про наявність чистого прибутку на підприємстві. У 2017 р. отримано 18 коп. прибутку на 1 грн., інвестовану в активи, а в 2019 р. чистий прибуток на 1 грн., інвестовану в активи зменшився до рівня 0,01 грн.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу станом на кінець 2019 р. знизився на 0,43, що свідчить про зниження ефективності використання активів, створених за рахунок власних коштів. На кінець 2017 р. кожна гривня, вкладена підприємством у фінансування його активів генерує 0,21 грн прибутку від звичайної діяльності, проте відбулося погіршення значення вказаного показника, адже у 2019 р. прибуток сягав 0,02 грн.

На ПрАТ «Запоріжжкокс» на кінець 2019 р. спостерігається також істотне зниження показників рентабельності продукції та продажу. Щодо рентабельності продажу, то слід зазначити, що станом на 2017–2018 рр. ми мали прибуток 12 коп. на одиницю виручки, який в подальшому зменшився до 0,01 грн на одиницю виручки. Зазначена тенденція є негативним для підприємства явищем на пояснюється, насамперед, щорічним збільшенням собівартості продукції підприємства.

Також вважаємо за доцільне здійснити аналіз ділової активності, який проводиться з метою визначення ефективності основної діяльності підприємства, яка характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. Результати аналізу показників ділової активності ПрАТ «Запоріжжкокс» наведено в табл. 2.13 (методику розрахунку наведено в ДОДАТКУ Е).

З аналізу табл. 2.13 спостерігаємо, що ефективність використання оборотних активів збільшується. Якщо в 2017 р. на кожную гривню оборотних активів продано товарів і послуг на суму 1,75 грн., то в 2017 р. – вже на 2,33 грн.

Відзначимо, що на кінець 2019 р. на аналізованому підприємстві також відбулося збільшення ефективності використання виробничих запасів внаслідок прискорення їх оборотності на 6 обертів порівняно з 2018 р., та зменшення тривалості їх обороту майже на 15 днів. Зменшення терміну оборотності

кредиторської заборгованості на 108 днів на кінець 2019 р. вказує на зменшення періоду, протягом якого підприємство може користуватися коштами кредиторів. При цьому відбувається одночасне зростання оборотності кредиторської заборгованості з 2,35 у 2017 р. до 4,25 обертів на кінець аналізованого періоду.

Таблиця 2.13 – Аналіз показників ділової активності ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2017–2019 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+/-) 2018 р./ 2017 р.	Відхилення (+/-) 2019 р./ 2018 р.
1. Оборотність оборотних активів(КООБА), оборотів	1,75	1,33	2,33	-0,42	+1
2. Коефіцієнт оборотності запасів (обороті)	20,63	9,40	15,39	-11,23	+5,99
3. Період одного обороту запасів (днів)	17,45	38,29	23,39	+20,84	-14,9
4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороті)	2,03	1,58	2,79	-0,45	+1,21
5. Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	177,48	227,65	129,25	+50,17	-98,4
6. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (оборотів)	2,35	1,87	4,25	-0,48	+2,38
7. Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	153,17	192,61	84,62	+39,44	-107,99
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	3,93	2,88	2,91	-1,05	+0,03

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості на ПрАТ «Запоріжжкокс» в динаміці збільшується з 1,58 у 2018 р. до 2,79 обертів у 2019 р., що є позитивним явищем. При цьому спостерігається значне зменшення тривалості їх обороту. Так у 2018 р. тривалість обороту дебіторської заборгованості на підприємстві становила 228 днів, у 2019 р. 129 днів, тобто за 129 днів відбувається погашення дебіторської заборгованості.

З табл. 2.13 бачимо зниження ділової активності підприємства на що вказує щорічне уповільнення оборотності власного капіталу підприємства. Прибуток на одиницю власного капіталу, станом на 2017 р. становив 3,93 грн., а у 2019 р. зменшився до 2,91. Це вказує на зниження ефективності вкладення фінансових ресурсів у формування активів та пояснюються випереджаючими темпами росту активів над темпами росту чистого доходу.

2.3 Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс»

Розпочнемо оцінку ймовірності банкрутства ПрАТ «Запоріжжкокс» з розрахунку зарубіжних моделей (методику аналізу наведено в п.1.3). Розглянемо модель Ліса (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Розрахунок коефіцієнтів та інтегрального показника ймовірності банкрутства за моделлю Ліса

Показник	на кінець 2017 р.	на кінець 2018 р.	на кінець 2019 р.
X1	0,851	0,813	0,567
X2	0,160	0,164	0,023
X3	0,286	0,406	0,554
X4	0,483	0,788	2,628
$Z = 0,063 X1 + 0,092 X2 + 0,057 X3 + 0,001 X4$	0,085	0,090	0,072
Ймовірність банкрутства	$Z > 0,037$ – вірогідність банкрутства мала	$Z > 0,037$ – вірогідність банкрутства мала	$Z > 0,037$ – вірогідність банкрутства мала

Примітка: побудовано автором на основі [55]

На основі аналізу табл. 2.14 спостерігаємо $Z > 0,037$ – вірогідність банкрутства мала. Проте, слід зазначити, що модель Ліса не враховує галузеву специфіку підприємств, оскільки розроблялась для підприємств з розвиненою

економікою. Отже, її застосування українськими підприємствами не може дати стовідсотковий результат. Розглянемо розрахунок ймовірності банкрутства за моделлю Г. Спрінгейта (табл. 2.15).

Згідно табл. 2.15 у 2017–2019 рр. Z-показник вище за 0,862, тобто підприємство не є потенційним банкрутом. Проте ця модель також має свої недоліки, основним з яких є те, що вона в основному розроблялась для підприємств США та може викривляти справжню ситуацію на підприємстві.

Таблиця 2.15 – Розрахунок коефіцієнтів та інтегрального показника ймовірності банкрутства за моделлю Г. Спрінгейта

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.
X1	0,851	0,813	0,567
X2	0,157	0,160	0,018
X3	0,242	0,302	0,091
X4	1,041	1,083	1,890
$Z = 1,03 X1 + 3,07 X2 + 0,66 X3 + 0,4 X4$	1,933	1,961	1,455
Ймовірність банкрутства	Не є потенційним банкрутом, адже розрахункове значення Z показника більше 0,862.	Не є потенційним банкрутом, адже розрахункове значення Z показника більше 0,862.	Не є потенційним банкрутом, адже розрахункове значення Z показника більше 0,862.

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Слід зазначити, що використання зарубіжних методик має свої особливості: часова невідповідність, яка передбачає застосування моделі в тому часі, в якому вона розроблена; відмінності конкурентного середовища; нестабільність діяльності вітчизняних підприємств; відмінності в обліку окремих показників; відсутність обліку галузевої специфіки; відсутність загальної статистики банкрутств національних підприємств, яка б спростовувала чи підтверджувала надійність; низька достовірність інформації, відображеної у звітності українських підприємств, в тому числі через застосування інших методичних підходів до ведення обліку і складання звітів.

Застосування в Україні зарубіжних багатофакторних методик оцінювання потенційного банкрутства на основі якісного підходу ускладнюється необхідністю їх адаптації до вітчизняних реалій ведення бізнесу шляхом конкретизації критичних значень відповідних показників за галузями, що вимагає опрацювання значного пласту накопичених статистичних даних. Використовуючи зарубіжні методики, слід звернути увагу, що вони показують реальні результати в умовах, для яких вони були розроблені. Для використання таких моделей в Україні, є необхідним, щоб бухгалтерський облік, фінансова звітність і показники відповідали міжнародній практиці.

Таке становище зумовлює подальшу необхідність дослідження ймовірності банкрутства підприємства українськими вченими (методику аналізу описано в п.1.3). Серед таких моделей значна увага належить моделі О. Терещука, А. Матвійчука та Міністерства фінансів України. Через неможливість використання зарубіжних методик для оцінки фінансового стану українських підприємств економіст О. Терещенко розробив універсальну дискримінантну функцію, яка враховує такі складові: ліквідність, прибутковість, оборотність, структуру капіталу. Розрахунок ймовірності банкрутства за моделлю О. Терещенка наведено у табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Розрахунок коефіцієнтів за моделлю О. Терещенка

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.
X1	1,452	1,688	2,110
X2	1,483	1,790	3,628
X3	0,128	0,132	0,015
X4	0,123	0,121	0,008
X5	0,056	0,129	0,032
X6	1,041	1,083	1,890
$Z = 1,5X1 + 0,08X2 + 10X3 + 5X4 + 0,3X5 + 0,1X6$	4,319	4,745	3,841
Ймовірність банкрутства	$Z > 2$ – стійкий фінансовий стан	$Z > 2$ – стійкий фінансовий стан	$Z > 2$ – стійкий фінансовий стан

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Аналізуючи табл.2.16, слід зробити висновок, що $Z > 2$. Таке значення показника свідчить, що підприємство має стійкий фінансовий стан.

Також слід звернути увагу на коефіцієнт У. Бівера, адже в українській практиці застосовується він часто для прогнозування стану банкрутства в якості покращення системи управлінні підприємством. Розрахунок цього коефіцієнта наведено у табл. 2.17.

Використовуючи цей показник, слід зазначити, що при умові, що протягом 1,5–2 р. коефіцієнт не перевищує 0,2 відбувається формування незадовільної структури балансу та ймовірності банкрутства.

Таблиця 2.17 – Розрахунок коефіцієнта У. Бівера

Показник	Формула	2017 р.	2018 р.	2019 р.
коефіцієнта У. Бівера	$КБ = \frac{ЧП+А}{p.III_n+p.IV_n}$	0,286	0,375	0,164
Ймовірність банкрутства	-	низька	низька	висока

Примітка: побудовано автором на основі [55]

З аналізу табл. 2.17 коефіцієнт Бівера свідчить про низький рівень загрози банкрутства протягом 2017–2018 рр., що відповідає дійсності, адже показники не менші за 0,2, але й набувають низьких порогових значень. З 2019 р. ситуація погіршується, значення коефіцієнта Бівера знижується до рівня 0,164, що свідчить про формування незадовільної структури балансу та ймовірності банкрутства.

Проте недолік методу Бівера – це його прогнозний період, адже у зв'язку із зовнішніми факторами кризових явищ (політична нестабільність, спад обсягу національного доходу, зростання інфляції та рівня безробіття, нестабільність податкової системи), прогнозування фінансового стану підприємства на довгострокову перспективу ускладняється. В сучасних умовах термін у 1,5–2 р. є надто довготривалим періодом для прогнозування, адже відтермінування у погашенні фінансових зобов'язань, зазвичай, не надається на термін більше року.

Розглянемо інші моделі оцінки ймовірності банкрутства, надані українськими вченими для отримання більш чіткого результату. У табл. 2.18 проведена оцінка ймовірності банкрутства за моделлю А. Матвійчука.

У табл. 2.18 проведено розрахунок коефіцієнтів за моделлю Матвійчука, де вказано, що у 2017 р. $Z < 1,104$. Ці показники свідчать про наявність загрози банкрутства. Проте у 2018–2019 рр. ситуація покращилась, значення показника $Z > 1,104$, що свідчить про задовільний фінансовий стан, відсутність загрози фінансової кризи, низьку ймовірність банкрутства.

Таблиця 2.18 – Розрахунок коефіцієнтів за моделлю А. Матвійчука

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.
X1	5,696	4,336	1,309
X2	1,608	2,040	9,518
X3	3,196	2,457	2,609
X4	0,960	0,923	0,529
X5	0,239	0,347	0,650
X6	0,674	0,559	0,276
X7	0,483	0,788	2,628
$Z=0,033X1+0,268X2+0,045X3-0,018X4-0,004X5-0,015X6+0,702X7$	1,074	1,327	4,540
Ймовірність банкрутства	$Z < 1,104$ – існує загроза фінансової кризи.	$Z > 1,104$ – відсутність загрози фінансової кризи.	$Z > 1,104$ – відсутність загрози фінансової кризи.

Примітка: побудовано автором на основі [55]

Слід враховувати, що модель створена з урахуванням специфіки функціонування банків, тому не є абсолютно об'єктивною для промислових підприємств.

Висновки до розділу 2

На основі розгляду та розрахунку представлених моделей слід зазначити, що підприємство знаходиться у стійкому становищі. Усі розрахунки засвідчили, що загрози банкрутства для підприємства не існує, результати усіх моделей мають приблизно однакову лінію тренду.

Таким чином зарубіжні методики не можуть бути використані як основні, оскільки кожна з них має свій визначальний фактор, значення якого суттєво впливає на кінцевий результат.

Встановлено, що відправною точкою діагностики в системі антикризового управління є діагностика фінансового стану підприємства.

Проведена діагностика фінансового стану та ймовірності банкрутства показала, що на підприємстві реалізується антикризове управління про що свідчить низький рівень ймовірності банкрутства, розрахунок якого проведений за вітчизняними та зарубіжними методиками; нормативні значення показників ділової активності; абсолютний тип фінансової стійкості; щорічне покращення коефіцієнтів фінансової стійкості, за рахунок зменшення розміру поточної заборгованості, що вказує на зростання частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі.

Проте, слід зазначити, що протягом 2017–2019 рр. на підприємстві спостерігається досить низький, проте додатній рівень рентабельності за всіма показниками.

Зазначена тенденція для аналізованого підприємства є негативною. На зниження зазначених показників найбільший вплив здійснювало щорічне зменшення протягом аналізованого періоду чистого прибутку підприємства, що спричинено зростанням собівартості продукції через збільшення ціни закупівлі хімічної сировини, зростання ціни на газ доменний та зростання заробітної плати. На кінець 2019 р. всі аналізовані показники пішли на спад.

Аналіз ліквідності показав, що на підприємстві при зіставленні підсумків груп за активами та пасивами досліджуване підприємство протягом трьох років

є не достатньо ліквідним, адже присутнє не виконання першої умови протягом трьох років та не виконання третьої умови на кінець 2019 р. Такий стан справ заслуговує на негативну оцінку, адже при умові якщо всі кредитори цього підприємства водночас пред'являть вимоги погасити термінову заборгованість, воно не матиме змоги розрахуватися в повному обсязі, тому буде вимушене залучати для цих цілей інші джерела.

Тому важливим є удосконалення заходів антикризового управління підприємства та формування чіткого механізму антикризового управління діяльністю підприємства.

3 НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Удосконалення оцінки фінансового стану ПрАТ «Запоріжжкокс» як інструмент антикризового управління

Складовою частиною системи антикризового управління на підприємствах є діагностика фінансового стану підприємства, оскільки фінансовий стан підприємства визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Достовірна оцінка наявності та глибини фінансової кризи дуже важлива для формування правильних висновків та прийняття адекватних управлінських рішень.

У першому розділі магістерського дослідження було систематизовано, що існує два підходи оцінки та діагностики наявності фінансової кризи – це якісні і кількісні методи. Проте, головна проблема полягає в тому, що більшість цих методик є розробками західних економістів і вони створювались для західних підприємств. Вітчизняні аналітики використовують їх в оригінальному вигляді для аналізу підприємств України, тому часто отримують результати, що не в повній мірі відповідають реальному їх становищу, адже не враховується специфіка економічної системи України.

Якщо в якісних методиках, слід уточнити ряд критеріїв і відкоригувати оцінки, то в області кількісних – труднощі більш серйозні. Головними проблемами є не адаптованість західних методик до умов України і недосконалість методології в області коефіцієнтного аналізу фінансового стану суб'єктів підприємництва, що виступає основою для формування оцінних значень для моделей, інтегральних оцінок [48; 49].

Основний недолік полягає не в самому розрахунку коефіцієнтів, а в нормативно закріплених орієнтирах для них. Ці нормативи розраховувалися для країн з розвиненою ринковою економікою, а в умовах України їх використання є недостатньо аргументованим. Слід звернути увагу, що не враховуються галузеві особливості, що може кардинально змінювати оцінку того самого фінансового коефіцієнту залежно від того, у якій галузі народного господарства функціонує підприємство [50]. Отже, першочерговим завданням є уточнення нормативів за ключовими коефіцієнтами фінансового аналізу.

Для виконання поставленої задачі було використано результати дослідження 500 підприємств 6 різних видів економічної діяльності сфери матеріального виробництва України. Отже, інформаційною базою аналізу була фінансова звітність багатьох підприємств України, що дозволяє розраховувати на достатній ступінь достовірності результатів і їх відповідність загальній ситуації в країні.

Наступне завдання полягає у вибір системи показників, яка б найбільш повно і об'єктивно відображала всі аспекти фінансово-економічної діяльності підприємства – ефективність, прибутковість, кредитоспроможність, ділову активність тощо. Залежно від мети, об'єкту і результатів фінансового аналізу, науковцями були розроблені цілі комплекси аналітико-оцінних показників, зокрема показники оцінки майнового стану підприємства, прибутковості, ліквідності, платоспроможності, кредитоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності [56]. На нашу думку, зважаючи на те, що деякі показники багато в чому дублюють один одного, варто скоротити кількість аналізованих коефіцієнтів до мінімуму (7–8 позицій).

Отже, слід відібрати набір показників, який би комплексно оцінював фінансовий стан підприємства, як з погляду ризиків, так і ефективності діяльності. Особливу увагу варто звернути на показники фінансової стійкості підприємства адже вони є визначальними при визначенні наявності та глибини фінансової кризи. На основі аналізу різноманітних показників фінансового стану підприємства, наш вибір можна представити у виді табл. 3.1, в якій надано

формули розрахунків показників, їх економічний зміст та поточні нормативні значення, що рекомендовані в якості орієнтирів в більшості підручників та методик з фінансово-економічного аналізу.

Таблиця 3.1 – Ключові показники аналізу наявності та глибини фінансової кризи на підприємстві

Назва коефіцієнту	Формула розрахунку	Економічний зміст	Нормативне значення
Коефіцієнт зносу основних засобів	Сума зносу основних засобів / Балансова вартість основних засобів	Характеризує ступінь зношеності основних засобів підприємства.	Менше 0,5
Фондовіддача основних засобів	Чистий дохід від реалізованої продукції / Середньорічна вартість основних засобів	Характеризує ефективність використання основних засобів	Більше 1
Рентабельність активів	Чистий прибуток / Середня вартість активів за період	Показує, який прибуток одержує підприємство з кожної гривні, вкладеної в активи	Більше 0,05
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід / Середня вартість активів за період	Визначає потенціал компанії по одержанню доходу при існуючих інвестиціях і структурі капіталу.	Немає
Коефіцієнт покриття загальний	Поточні активи / Короткострокові зобов'язання	Характеризує достатність оборотних коштів для погашення своїх боргів	Критичне значення = 2.
Коефіцієнт фінансування	вартість власного капіталу за період / Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання	Визначає співвідношення загальної заборгованості і власного капіталу.	Менше 1
Коефіцієнт втрати платоспроможності	Виторг від реалізації / Витрати	Показує, наскільки в силу негативних факторів, можуть бути скорочені надходження коштів, щоб при цьому була можливість здійснювати необхідні платежі	Значення даного коефіцієнта не повинне бути менше 1

Примітка: сформовано автором на основі [56]

В основу запропонованої методики було покладено результати розрахунків коефіцієнтів за даними фінансової звітності підприємств, які було оброблено за допомогою вибірки репрезентативних значень. У проведеному дослідженні ця вибірка здійснювалась шляхом відсіювання нетипових значень (2–3 значення, що найбільш сильно відрізняються як у більшу, так і в меншу сторону). В середньому близько 2/3 значень припадало на досить вузьку (в плані розміру діапазону змін) групу значень. Таким чином, отримані у процесі даного дослідження середні значення відповідають реальним середнім значенням підприємств України різних видів економічної діяльності. Підсумкові результати по всій промисловості України представлені в табл. 3.2. Діапазон, у якому коливається переважна більшість значень за даним показником, визначався шляхом корегування середнього значення по промисловості на усереднене стандартне відхилення, як убік збільшення, так і убік зменшення.

Таблиця 3.2 – Середні значення основних фінансових показників та типові діапазони за підприємствами України

Назва коефіцієнту	Нормативне значення	У середньому за сферою мат. виробництва	Типовий діапазон
Коефіцієнт зносу основних засобів	Менше 0,5	0,48	0,40-0,60
Фондовіддача основних засобів	Більше 1	2,00	1,00-3,00
Рентабельність активів	Більше 0,05	0,01	-0,02-0,04
Коефіцієнт оборотності активів	Немає	0,84	0,40-1,20
Коефіцієнт покриття загальний	2,0-2,5	1,5	0,80-2,10
Коефіцієнт фінансування	Більше 1	1,02	0,40-1,60
Коефіцієнт втрати платоспроможності	Менше 1	1,04	0,90-1,20

Примітка: сформовано автором на основі [57]

Як бачимо з табл. 3.2, значення основних фінансових показників по виробничим підприємствам України в цілому знаходяться не дуже далеко від рекомендованих нормативних значень, хоча основна їх маса перебуває в критичних зонах чи перевищує їх [58].

В якості бази для побудови кількісної методики оцінки наявності та глибини фінансової кризи підприємств ми пропонуємо використовувати

комплексну методику з інтегральним значенням у 100 балів. Визначення рівня фінансової кризи залежно від кількості набраних балів, а також кількість балів, яка відповідає тому чи іншому коефіцієнту, визначалася на основі експертних оцінок економістів та керівників вітчизняних підприємств. Таким чином, оцінку фінансової кризи на підприємствах пропонується проводити за наступною формулою [58]:

$$\begin{cases} I = \sum_{i=1}^n MAX_i \times P_i \\ P_i = 1, K_i \in t_i \\ P_i = 0,5, K_i \in t_i \\ P_i = 0, K_i < t_i \end{cases} \quad (3.1)$$

де I – інтегральна оцінка рівня фінансової кризи в діяльності підприємства;

MAX_i – максимальна кількість балів за i -им коефіцієнтом;

P_i – поправочний коефіцієнт;

K_i – фактичне значення i -го коефіцієнту;

t_i – типовий діапазон за i -им коефіцієнтом.

Запропонований розподіл внеску кожного з коефіцієнтів у загальний результат наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Максимальні бальні оцінки в розрізі окремих коефіцієнтів для оцінки рівня фінансової кризи на підприємстві

Назва коефіцієнту	Максимальна кількість балів
Коефіцієнт зносу основних засобів	10
Фондовіддача основних засобів	10
Рентабельність активів	10
Коефіцієнт оборотності активів	10
Коефіцієнт покриття загальний	20
Коефіцієнт фінансування	20
Коефіцієнт втрати платоспроможності	20
Максимально можлива кількість балів	100

Примітка: сформовано автором на основі [57]

Наступним кроком є визначення інтервалів значень показників й за допомогою поправочних коефіцієнтів – кількості балів, що присвоюється аналітиком. Значення поправочних коефіцієнтів запропоновано поділити на три групи: 0; 0,5 і 1 (табл. 3.4). Це зроблено, виходячи з наявності трьох типів оцінки рівнів фінансової кризи в діяльності підприємства – критичний, недостатній, достатній.

Таблиця 3.4 – Визначення поправочного коефіцієнту за ключовими показниками аналізу рівня фінансової кризи для підприємств України

Назва коефіцієнту	Поправочний коефіцієнт		
	0,00	0,5	1,0
Коефіцієнт зносу основних засобів	>0,60	0,40-0,60	<0,40
Фондовіддача основних засобів	<1,00	1,00 – 2,00	>2,00
Рентабельність активів	<0,00	0,00 – 0,05	>0,05
Коефіцієнт оборотності активів	<0,50	0,50-0,90	>0,90
Коефіцієнт покриття загальний	<0,80	0,80-1,00; >1,50	1,00-1,50
Коефіцієнт фінансування	>1,10	0,90-1,10	<0,90
Коефіцієнт втрати платоспроможності	<0,85	0,85-1,00	>1,00

Примітка: сформовано автором на основі [57]

За результатами аналізу підприємство може отримати один з трьох типів оцінки рівня фінансової кризи: критичний (менше 50 балів), нормальний (50-80 балів), високий (80-100 балів).

Критична оцінка залежності від наближення показника до верхньої (50 балів) чи нижньої (0 балів) границі означає розгортання фінансової кризи (окремих її видів) чи наявність фінансової кризи в діяльності підприємства [59].

Нормальна оцінка свідчить про наявність ряду проблем в діяльності підприємства, що у майбутньому можуть спричинити кризові явища, наближення показника до нижнього граничного значення (50 балів) вказує на ознаки зародження окремих видів фінансової кризи.

Висока оцінка відповідає фінансово безпечному стану суб'єкта господарювання за якого фінансова криза відсутня.

Для ілюстрації роботи запропонованої нами методики оцінки рівня фінансової кризи, проведемо аналіз ПрАТ «Запоріжжкокс» станом на кінець 2019 р. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Визначення рівня фінансової кризи ПрАТ «Запоріжжкокс» станом на кінець 2019 р.

Назва коефіцієнту	Значення коефіцієнта	Поправочний коефіцієнт	Максимальна кількість балів	Реальна кількість балів
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,07	1,0	10	10
Фондовіддача основних засобів	7,54	1,0	10	10
Рентабельність активів	0,013	0,5	10	5
Коефіцієнт оборотності активів	1,64	1	10	10
Коефіцієнт покриття загальний	2,86	0,5	20	10
Коефіцієнт фінансування	2,63	0	20	0
Коефіцієнт втрати платоспроможності	3,54	1	20	20
Максимальна кількість балів	-	-	100	65

Примітка: сформовано автором на основі [55]

Згідно з нашою класифікацією рівень фінансової кризи ПрАТ «Запоріжжкокс» на кінець 2019 р. отримує нормальну оцінку, проте свідчить про ознаки зародження окремих видів фінансової кризи в діяльності підприємства, що підтверджує розрахунки, проведені нами в розділі 2.

Насамперед маємо на увазі загрозливі тенденції до щорічного падіння чистого прибутку підприємства та зростання обсягів його витрат, які, у випадку збереження, можуть призвести до розгортання у майбутньому на ПрАТ «Запоріжжкокс» кризи ліквідності, платоспроможності та прибутковості.

Таким чином, використання запропонованої нами кількісної методики оцінки рівня фінансової кризи підприємства на базі уточнених нормативних значень коефіцієнтів значно полегшить роботу фінансових аналітиків та зробить результати їх роботи більш об'єктивними та такими, що відповідають реальній ситуації в економіці країни.

Крім того, враховуючи той факт, що, незважаючи на існування

численних методів діагностики банкрутства підприємств, залишається невирішеною низка проблем, які затрудняють можливість використання існуючих моделей для оцінки ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств, вважаємо за доцільне запропонувати вітчизняним підприємствам використовувати модель оцінки вірогідності банкрутства, яку розроблено з урахуванням вітчизняних умов.

Для включення в модель було обрано коефіцієнт поточної ліквідності (X_1), коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власним оборотним капіталом (X_2), коефіцієнт автономії (X_3), коефіцієнт оборотності активів (X_4) та коефіцієнт рентабельності майна (X_5). отримана в результаті використання множинного регресійного аналізу 5-факторна модель оцінки ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств має такий вигляд [60]:

$$Z = 0,1156 \times X_1 + 0,0527 \times X_2 + 0,5341 \times X_3 + 0,1631 \times X_4 + 0,8293 \times X_5 + 0,2218, \quad (3.2)$$

де X_1 – коефіцієнт поточної ліквідності;

X_2 – коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власним обор. капіталом;

X_3 – коефіцієнт автономії;

X_4 – коефіцієнт оборотності активів;

X_5 – коефіцієнт рентабельності майна.

Отримані значення інтегрального показника інтерпретовано таким чином: при $Z < 0,02$ – висока ймовірність банкрутства підприємства, $0,02 < Z < 0,48$ – порушена фінансова стійкість, початок на підприємстві кризового розвитку; $Z > 0,48$ – ймовірність банкрутства підприємства незначна. Здійснимо оцінку ймовірності банкрутства ПрАТ «Запоріжжкокс» на основі запропонованої моделі (табл. 3.6).

$$Z_{2017} = 0,1156 \times 1,28 + 0,0527 \times 3 + 0,5341 \times 0,33 + 0,1631 \times 1,42 + 0,8293 \times 0,18 + 0,2218 = 1,08$$

$$Z_{2018} = 0,1156 \times 1,51 + 0,0527 \times 1,81 + 0,5341 \times 0,44 + 0,1631 \times 1,10 +$$

$$0,8293 \times 0,13 + 0,2218 = 1,01$$

$$Z_{2019} = 0,1156 \times 2,86 + 0,0527 \times 4,85 + 0,5341 \times 0,72 + 0,1631 \times 1,64 + 0,8293 \times 0,01 + 0,2218 = 1,46$$

Таблиця 3.6 – Оцінка ймовірності банкрутства ПрАТ «Запоріжжкокс» за запропонованою моделлю

Показники	Методика розрахунку	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт поточної ліквідності (X_1)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	1,28	1,51	2,86
Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власним оборотним капіталом (X_2)	Власний оборотний капітал / Вартість запасів	3,00	1,81	4,85
Коефіцієнт автономії (X_3)	Власний капітал / Загальна вартість капіталу	0,33	0,44	0,72
Коефіцієнт оборотності активів (X_4)	Чистий дохід / Середньорічний розмір активів	1,42	1,10	1,64
Коефіцієнт рентабельності майна (X_5)	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	0,18	0,13	0,01
Показник імовірності банкрутства (Z)	-	1,08	1,01	1,46
Оцінка ймовірності банкрутства	-	Ймовірність банкрутства незначна	Ймовірність банкрутства незначна	Ймовірність банкрутства незначна

Примітка: сформовано автором на основі [55]

Як бачимо з табл. 3.6, результати розрахунку інтегрального показника показали, що протягом 2017–2019 рр. підприємство мало низьку ймовірність банкрутства, адже $Z > 0,48$. Ця модель має переваги, адже є простою у використанні та має оптимальну кількість показників, які охоплюють усі аспекти діяльності підприємства (ліквідність, фінансова стійкість, рентабельність).

Отже, запропоновану модель можна використовувати для діагностики вірогідності банкрутства вітчизняних підприємств.

3.2 Формування механізму антикризового управління діяльністю підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс»

Антикризова діяльність як специфічний вид управлінської діяльності в сучасних умовах господарювання потребує додаткової уваги. Необхідність такого дослідження спричинена масштабністю наслідків від здійснення антикризового управління, оскільки від ефективності функціонування підприємства залежить ефективність діяльності не лише його контрагентів та добробут працівників, а й результативність функціонування галузі, державних органів, економіки країни у цілому [61]. Зважаючи на ці обставини виникає необхідність використання антикризового управління задля виявлення кризових явищ на ранніх стадіях та виведення підприємства на нормальний рівень функціонування та розвитку, використовуючи відповідні механізми, особливе місце серед яких займає механізм антикризового управління діяльністю підприємства. Механізмом антикризового управління виступає сукупність методів впливу на об'єкт управління – кризові явища. Механізм антикризового управління розглядають як засіб виявлення кризових ознак на кожній стадії існування економічної системи, систему управління економічними відносинами між власниками, інвесторами, кредиторами за допомогою індикаторів, що характеризують стан підприємства та спрямовані на впровадження відповідних методів та заходів запобігання кризових явищ [62].

Отже, механізм антикризового управління підприємством – це складна система цілеспрямованого впливу на фінансову систему підприємства з використанням фінансових інструментів, методів, важелів, що дозволяють підтримувати постійну життєздатність підприємства, не допускаючи його банкрутства. Розглянемо концептуальну модель механізму антикризового управління підприємством наведену на рис. 3.1. Логічно припустити, що формування елементів фінансового механізму антикризового управління підприємством повинно враховувати наступне: з одного боку, воно повинно орієнтуватися на рівень розвитку ресурсного та фінансового потенціалу, а з

іншого – на фінансовий стан підприємства у конкретний проміжок часу чи в конкретній ситуації.

Таким чином, необхідність розробки механізму антикризового управління зумовлена тим, що він, крім нейтралізації кризових явищ попереджує їх виникнення та знижує ймовірність виникнення та розвитку фінансової кризи в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

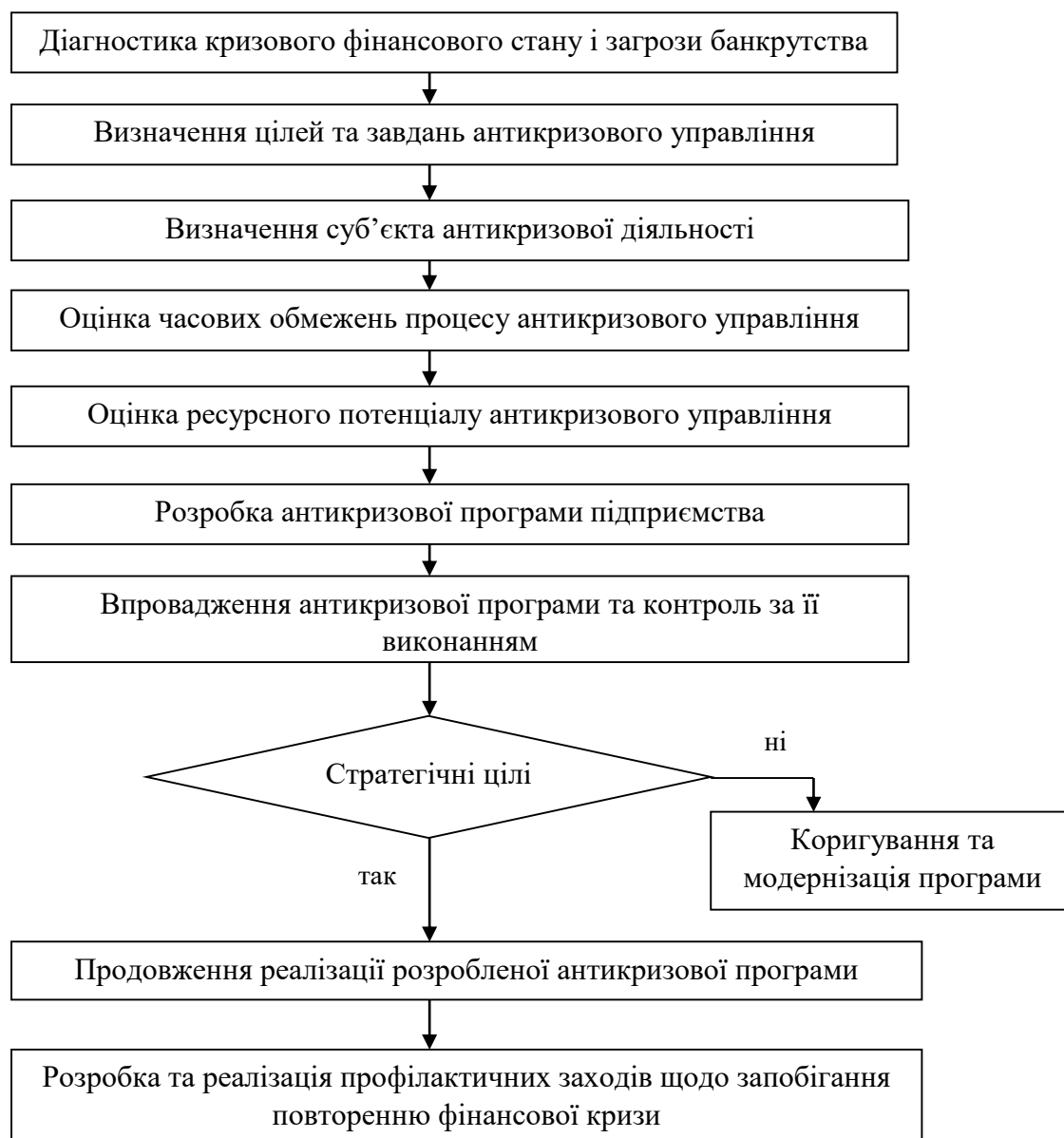

Рисунок 3.1 – Концептуальна модель механізму антикризового управління

При цьому найважливішим блоком фінансового механізму антикризового управління підприємством є діагностика фінансової ситуації і загрози банкрутства.

У сучасному світі зростає кількість кризових ситуацій на підприємствах у зв'язку з трансформацією вітчизняної економіки, тому актуальним та вкрай важливим для підприємств є розробка інструментарію антикризового управління.

Слід враховувати, що впровадження механізму антикризового управління є важливим не лише для підприємств, які вже опинились у фінансовій кризі, а й для успішно працюючих суб'єктів господарювання. У фінансовому механізмі антикризового управління важливе місце має розробка комплексу заходів задля аналізу фінансового стану та попередження фінансової кризи на підприємстві, що дозволяє мінімізувати та знешкодити на ранніх стадіях негативні симптоми розвитку підприємства [63].

Таким чином, доцільно розглянути механізм антикризового управління на вітчизняних підприємствах за такими етапами:

- моніторинг та діагностика раннього виявлення ознак кризових явищ;
- санація, тобто розробка та реалізація ефективних заходів задля подолання ознак кризових явищ;
- профілактика, тобто створення такого підґрунтя, яке має на меті недопущення повторного виникнення кризових ситуацій у майбутньому.

Отже, механізм антикризового управління підприємством можна представити у вигляді циклічної структурної системи, яка складається з чотирьох основних етапів (рис. 3.2). З позиції системного підходу його можна представити як чорну скриню, що має вхід (вхідна інформація – нормативна, аналітична, методична), вихід (корисний результат – підтримка життєздатності та недопущення банкрутства підприємства) та інструменти (сукупність методів, форм, важелів) впливу на фінансову систему підприємства. Кожен етап моделі механізму антикризового управління має свої характеристики. Розглянемо детальніше кожен з них. З рис. 3.2 бачимо, що вхід механізму антикризового

управління формується на основі інформаційного забезпечення, що складається із нормативно-правового, аналітично-інформаційного та методичного забезпечення, а також з'ясується мета антикризового управління та функції (Етап 1).

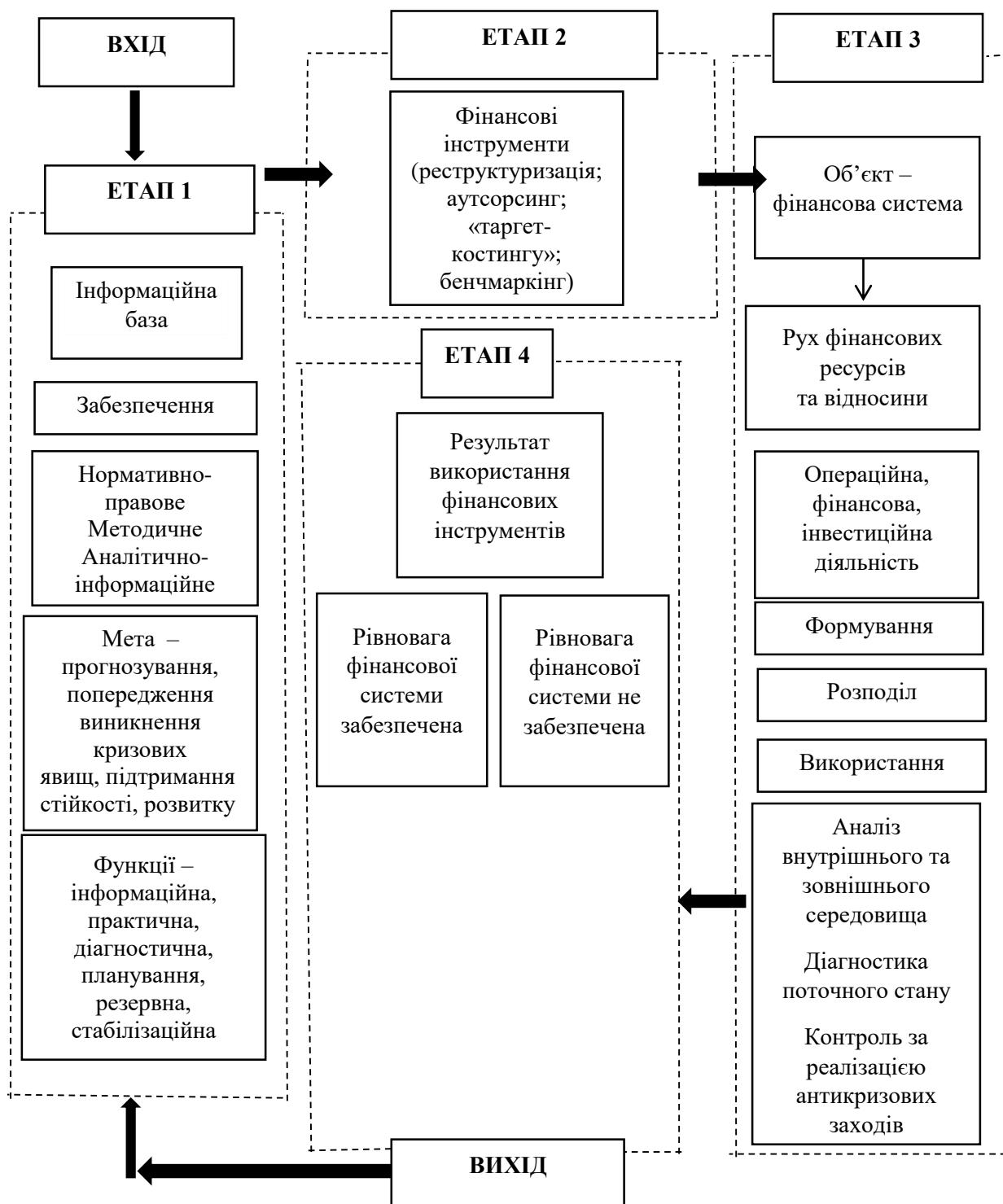

Рисунок 3.2 – Модель механізму антикризового управління підприємством ПрАТ «Запоріжжкокс» [64; 65; 66]

Така інформаційна база обумовлює вибір специфічних інструментів: реструктуризація; аутсорсинг; управління витратами на основі «таргет-костингу», бенчмаркінг (Етап 2).

Реструктуризація є одним з важливих напрямів фінансового оздоровлення. Реструктуризація підприємства полягає у здійсненні організаційних, фінансово-економічних, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форми власності, організаційно-правової форми [67]. Такі заходи сприятимуть оздоровленню підприємства та збільшенню обсягів випуску, задоволенню вимог кредиторів, а отже загальному підвищенню ефективності виробництва.

Реструктуризація поділяється на такі види:

1. Реструктуризація виробництва, тобто зміна в організаційній та виробничо-господарській сфері підприємства. Відбувається за рахунок зміни керівництва, введення нових форм управління, диверсифікації асортименту продукції, підвищення маркетингової діяльності, зменшення витрат на виробництво, зменшення чисельності робітників.

2. Реструктуризація активів, тобто зміна структури та складу активів, що полягають в продажі зайвого обладнання, запасів сировини, меблів, продажу окремих підрозділів, зворотному лізингу та рефінансуванні дебіторської заборгованості [67].

3. Фінансова реструктуризація, тобто зміна структури та розмірів власного і позиченого капіталів, використовуючи реструктуризацію кредиторської заборгованості, одержання додаткових кредитів, збільшення статутного фонду, заморожування інвестиційних вкладень.

Процедура аутсорсингу полягає в передачі виконання непрофільних та допоміжних функцій іншій організації. Використання аутсорсингу дозволить підприємству вирішити певні завдання, не створюючи власного внутрішнього підрозділу. Послуги аутсорсингу включають інформаційні технології, ведення бухгалтерії, організація харчування, прибирання приміщень, служба безпеки та інші. Головними перевагами використання аутсорсингу є можливість

сконцентрувати увагу на основному бізнесі, зменшити інвестування в неосновні фонди та швидко реагувати на зміни на ринку [68]. Аутсорсинг сприятиме виключенню розширення штату, а отже зменшити витрати на навчання та кваліфікацію персоналу.

Про систему таргет-костингу, слід зазначити те, що вона полягає у використанні стратегії зниження затрат, виконуючи функції планування нових продуктів, превентивного контролю витрат і калькулювання цільової собівартості, контролюючи витрати відповідно до ринкових умов [69].

Планування собівартості продукції шляхом цільового калькулювання відбувається в такій послідовності:

- вибір цільової продажної ціни за результатами ринкових очікувань та прогнозу діяльності ринку;
- вибір цільового обсягу виробництва [70].

Для успішної реалізації впровадження таргет-костингу на підприємстві має бути налагоджена тісна взаємодія між різними підрозділами та працівниками; колектив повинен бути єдиною командою, що діє як єдине ціле.

До переваг таргет -хостингу належить:

- реалізація цілей стратегії зниження витрат;
- мінімізація витрат до необхідного рівня;
- отримання планового фінансового результату в існуючих ринкових [69].

В якості інструменту антикризового управління підприємством також використовують бенчмаркінг. Бенчмаркінг має на меті освоєння механізму порівняльного аналізу ефективної роботи однієї компанії з показниками іншої, більш успішної [71]. На нашу думку, саме бенчмаркінг є особливо актуальним для розвитку підприємств та фірм України в сучасних умовах в аспекті подолання кризових явищ їх діяльності.

Також відзначимо, що найбільш доцільним є використання запропонованих інструментів в системі антикризового управління в сукупності. Саме їх взаємодія сприятиме виходу підприємства з кризового стану і досягнення поставлених цілей підприємства. Фінансові інструменти здійснюють вплив на

об'єкт – фінансову систему підприємства, яка безперервно забезпечує його діяльність фінансовими ресурсами для досягнення поставленої мети (Етап 3). Фінансова система складається з трьох видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової. Процес генерації фінансових ресурсів складається з формування, розподілу та використання. На цьому етапі також здійснюється аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, діагностика поточного стану та контроль за реалізацією антикризових заходів. Останнім етапом є вирішення питання чи ввійшла фінансова система у стан рівноваги шляхом використання фінансових інструментів чи все ще знаходиться на певній стадії кризи (Етап 4).

Фінансовий механізм антикризового управління має циклічний характер. Важливим є процес організації постійного моніторингу задля досягнення результатів фінансової рівноваги підприємства на виході.

Отже, механізм антикризового управління реалізує цілі та завдання підприємства через узгодження своїх інтересів із зовнішнім та внутрішнім середовищем, враховуючи потреби, наявні можливості та мету антикризових заходів. Залежно від мети здійснення механізм антикризового управління може бути запобіжний та стабілізаційний. Згідно до теоретичних підходів механізм являє собою систему інструментів та методів для здійснення профілактики, уникнення і подолання кризових явищ, спрямованих на збереження стабільності розвитку підприємства.

3.3 Шляхи удосконалення антикризового управління на ПрАТ «Запоріжжкокс»

Сутність антикризового управління полягає у попередбаченні небезпеки кризи, аналіз її симптомів, розробка заходів для зниження негативних наслідків кризи. З цієї точки зору слід зробити висновок, що антикризовим у певній мірі повинно бути будь-яке управління підприємством, адже для ефективного функціонування підприємства в загальній системі управління повинна постійно функціонувати система антикризового управління [72].

Лише за цієї умови можливо своєчасно спрогнозувати і попередити розвиток кризи на підприємстві, що дозволить уникнути банкрутства підприємства. Таким чином, головним завданням антикризового управління є розробка й першочергова реалізація заходів, спрямованих на нейтралізацію найбільш небезпечних факторів, які призводять до кризового стану.

Необхідно звернути увагу, що антикризове управління існує у двох видах – превентивному, який включає профілактичні дії та стабілізаційному, який полягає у відновленні неплатоспроможності, шляхом реорганізаційних процедур банкрутства, зовнішнього управління, фінансового оздоровлення.

Мета превентивного антикризового управління полягає у виявленні ознак і загроз кризових явищ шляхом своєчасної розробки необхідних заходів, які забезпечують довготермінове виживання та розвитку підприємства [73].

На противагу стабілізаційний вид полягає в застосуванні надзвичайних, стрімких заходів задля виведення підприємства з кризи, яка вже настала. Тому чим швидше буде розпочато подолання кризи, тим менше трудових та фінансових втрат буде понесено, а отже зростуть шанси на повне відновлення платоспроможності, уникаючи ризику банкрутства [74].

Провівши діагностику фінансового стану та ймовірності банкрутства ПрАТ «Запоріжжкокс» можна зробити висновок, що на підприємстві на підприємстві низький рівень ймовірності банкрутства нормативні значення показників ділової активності; абсолютний тип фінансової стійкості та щорічне покращення коефіцієнтів фінансової стійкості. Це свідчить про реалізацію антикризового управління на підприємстві, тому в умовах потенційно можливої фінансової кризи необхідним є в межах механізму антикризового управління створення та розвиток системи превентивного управління, яке своєчасно виявляє сигнали щодо формування негативних внутрішніх та зовнішніх процесів, що здатні спричинити кризу.

Тому доцільно запропонувати організацію діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс» на засадах превентивного антикризового управління, яке сприятиме ранньому попередженню та реагуванню на фінансову кризу.

Ефективно побудована превентивна система сигналізує про потенційні загрози та ризики, яких може зазнати підприємство, а також надає шанси підвищення ефективності його фінансово-господарської діяльності та покращення його фінансового стану.

Необхідно розглянути детальніше етапи реалізації превентивного антикризового управління на підприємстві.

1. Формування інформаційного забезпечення, тобто створення інформаційного зв'язку між системою та її користувачами на усіх рівнях організації. Цей етап полягає в ідентифікації й діагностування усіх важливих процесів, показників.

2. Визначення сфери спостереження, тобто визначення об'єктів внутрішнього та зовнішнього діагностування. До системи внутрішнього діагностування входять спостереження за його фінансовою, виробничою, збутовою та організаційною діяльністю.

На цьому етапі проводять аналіз загальної стратегії підприємства, тобто досліджують: ефективність поточної стратегії, шляхом визначення положення підприємства відносно конкурентів; розмір ринку і сегменту споживачів; проводять оцінку стратегічного положення підприємства на основі проведення SWOT-аналізу; узагальнюють та аналізують інформацію про конкурентоспроможність продукції підприємства та його технологічних можливостей [75].

Розглянемо загальний SWOT-аналіз підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» у таблиці 3.7. Виходячі з загального SWOT-аналізу розробимо матрицю, яка дозволить розробити конкретні стратегії для підприємства, які дозволять втілити існуючі можливості за рахунок сильних сторін, та запобігти можливих загроз за рахунок подолання слабких сторін.

При розробці матриці ми отримуємо чотири поля: «СІМ» (сила і можливість); СІЗ (сила і загроза); «СЛМ» (слабкість і можливість); «СЛЗ» (слабкість і загрози).

Таблиця 3.7 – SWOT-Аналіз ПрАТ «Запоріжжкокс»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – вигідне географічне розташування постачальників сировини; – членство у вертикально-інтегрованій структурі групі Метінвест; – багатопрофільність діяльності; – упровадження природоохоронних технологій; – ефективна система якості продукції; – високий рівень кваліфікації працівників; – позитивний імідж підприємства. 	<ul style="list-style-type: none"> – залежність від кон'юнктури на світових ринках та валютних коливань; – велика орієнтація підприємств на експорт – висока енергоємність виробництва; – наявність старого, зношеного устаткування на підприємствах; – неповне використання виробничих потужностей.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – підвищення якості продукції за рахунок модернізації обладнання; – розширення асортименту; – підвищення частки продажів як на внутрішньому ринку та і на зовнішніх ринках. 	<ul style="list-style-type: none"> – ризик перерозподілу грошових потоків на користь материнської компанії; – підвищення цін на сировину, природний газ та залізничні тарифи; – зменшення рентабельності – посилення конкуренції з боку Китаю, Росії, Туреччини.

Примітка: розроблено автором на основі [55; 76]

Поле «СІМ» – стратегія по використанню сильних сторін підприємства, для того щоб отримати віддачу від можливостей, які виникають у зовнішньому середовищі. Поле «СЛМ» – стратегія повинна бути спрямована на подолання слабких сторін підприємства за рахунок існуючих можливостей. Поле «СІЗ» – стратегія повинна бути спрямована на використання сильних сторін підприємства для уникнення загроз. Поле «СЛЗ» – стратегію, яка б дозволила позбутися від слабкостей та запобігти загроз [77]. Конкурентною перевагою є те, що у підприємства присутня гнучкість реагування на зміни кон'юнктури на світових ринках; самозабезпеченість коксівне вугілля – 49%, самозабезпеченість доменним коксом – 97%; значні запаси залізної руди з низькою собівартістю видобутку; надійні і диверсифіковані джерела високоякісного коксівного вугілля; кваліфікований персонал; сприятливе географічне положення,

близькість до ключових ресурсів і стратегічних ринків [78]. У табл. 3.8 згідно з загальним SWOT-аналізом зробимо матрицю SWOT-аналізу.

Таблиця 3.8 – Матриця SWOT-Аналізу ПрАТ «Запоріжжкокс»

«СІМ»	«СІЗ»
<ul style="list-style-type: none"> – членство у вертикально-інтегрованій структурі – Групі Метінвест дозволить підвищити частку продажів як на внутрішньому ринку та і на зовнішніх ринках; – завдяки багатопрофільній діяльності можливо розширити асортимент продукції. 	<ul style="list-style-type: none"> – за рахунок членства у вертикально-інтегрованій структурі – Групі Метінвест знизити конкурентний вплив Китаю, Росії, Туреччини
«СЛМ»	«СЛЗ»
<ul style="list-style-type: none"> – підвищення частки продажів як на внутрішньому ринку, так і на зовнішніх ринках дозволить в повному обсязі використовувати виробничі потужності; – розширення асортименту продукції дозволить в повному обсязі використовувати виробничі потужності; – підвищення частки продажів внутрішньому ринку дозволить підприємству бути менш експортно-орієнтовним; – за рахунок збільшення прибутку від продажу зробити заміну та оновлення обладнання, а також впроваджувати енергозберігальні технології. 	<ul style="list-style-type: none"> – за рахунок збільшення прибутку від продажу відбудеться оновлення та заміна основних фондів підприємства, що дозволить підвищити якість продукції та розширити асортимент, що в свою чергу зробить підприємство більш конкурентоспроможним та знизить вплив Китаю, Росії, Туреччини; – використання стратегії зниження витрат виробництва.

Примітка: розроблено автором на основі [55]

3. Вибір симптомів раннього попередження, які вказують на розвиток того чи іншого негативного явища (табл. 3.9).

Відзначимо, що в якості одного з важливих внутрішніх індикаторів раннього попередження можна розглядати відсутність чи наявність загрози банкрутства підприємства.

Для оцінки можливого банкрутства економічного суб'єкта передбачено багато систем коефіцієнтів та моделей їх оцінки, що базуються на даних його

фінансового обліку, найбільш розповсюдженими з яких є Z-рахунок Е. Альтмана, модель У. Бівера, модель Спрінгейта, модель Ліса, які були вже проаналізовані у 2 розділі.

Таблиця 3.9 – Характеристика індикаторів раннього попередження

Індикатори	Характеристика
Загальноекономічні	надають змогу вчасно виявити зміни в тенденціях розвитку кон'юнктури економіки в цілому
ринкові	надають змогу виявити тенденції на ринках, де здійснює свою діяльність підприємство
технологічні	надають інформаційне забезпечення про появу нових продуктів, методів, процесів
соціальні	досліджують демографічну ситуацію в країні, вартість робочої сили, рівень мінімальної заробітної плати
політичні	показують тенденції розвитку в економічному законодавстві

Примітка: розроблено автором на основі [79]

Однак, більшість науковців підкреслюють неадаптованість та непридатність таких моделей для використання з метою прогнозування банкрутства вітчизняних підприємств, що вимагає пошуку нових моделей оцінки вірогідності їх банкрутства.

Тому, враховуючи той факт, що значну частку серед методик діагностики займають моделі бальної (рейтингової) оцінки стану підприємства, вважаємо за доцільне запропонувати для використання вітчизняними підприємствами наочну методику, запропоновану Л. Донцовою, Н. Нікіфоровою і уточнена В. Нітецьким і А. Гавріловим [80].

Зазначена методика базується на критеріях оцінки фінансового стану підприємства, наведених у табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Критерії рейтингової оцінки фінансового стану підприємства

Показники фінансового стану	Критерії оцінки показників, бал	Умови зниження критеріїв вищий - нижчий	Рейтинг показників, бал
1.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,5 і вище - 20 балів, менше 0,1 - 0 балів	За кожну 0,1 п. зниж.порів. з 0,5 знімається 4 бали	20,0
2.Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,5 і вище - 18 балів, менше 0,1 - 0 балів	За кожну 0,1 п. зниж. порів. з 1,5 знімаються 1,2 бали	18,0
3.Коефіцієнт покриття	2,0 і вище - 16,5, менше 0,1 - 0 балів	За кожну 0,1 п. зниж. порів. з 2,0 знімаються 0,8 бали	16,5
4.Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,5 і вище - 15 балів, менше 0,1 - 0 балів	За кожну 0,1 п. зниж. порів. з 0,5 знімаються 3 бали	15,0
5.Коефіцієнт автономії	0,6 і вище - 17 балів, менше 0,4 - 0 балів	За кожну 0,1 п. зниж. порів. з 0,6 знімаються 2,8 бали	17,0
6.Коефіцієнт фінансової незалежності в частині формування запасів	1,0 і вище - 13,5 балів, менше 0,5 - 0 балів	За кожну 0,1 п. зниж. порів. з 1,0 знімаються 1,35 бали	13,5
РАЗОМ			100

Примітка: розроблено автором на основі [80]

За результатами розрахунків визначається клас підприємства (табл. 3.11).

Таблиця 3.11 – Економічна характеристика класів підприємства

Клас	Кількість балів	Характеристика
1-й	100 – 94 бали	відмінний фінансовий стан; практично відсутній ризик взаємовідносин партнерів, ознаки кризового розвитку на підприємстві відсутні;
2-й	93 – 85 бали	добрий фінансовий стан; існує незначний рівень ризику взаємовідносин партнерів з даним підприємством, існує ознаки зародження окремих видів фінансової кризи;
3-й	84 – 52 бали	задовільний фінансовий стан, існують ознаки розгортання окремих видів фінансової кризи;
4-й	51 – 21 бали	фінансовий стан близький до банкрутства, ризик взаємовідносин партнерів досить великий; настання окремих видів кризи;
5-й	20 – 0 балів	незадовільний фінансовий стан, підприємство може бути визнано банкрутом; наявність фінансової кризи.

Примітка: розроблено автором на основі [80]

Використаємо наведену методику для оцінки ПрАТ «Запоріжжкокс». Вихідні дані визначення класу підприємства наведені в табл. 3.12.

Таблиця 3.12 – Показники фінансового стану ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показники фінансового стану	2017 р.	2018 р.	2019 р.
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,006	0,018
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,2	1,2	2,5
3. Коефіцієнт покриття	1,3	1,5	2,9
4. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,2	0,3	0,5
5. Коефіцієнт автономії	0,3	0,4	0,7
6. Коефіцієнт фінансової незалежності в частині формування запасів	8,0	8,2	14,1

Примітка: розроблено автором на основі [55]

Визначення класу аналізованого підприємства проведено в табл. 3.13.

Таблиця 3.13 – Визначення класу ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показники фінансового стану	2017 р.	2018 р.	2019 р.
	Сума балів		
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	0	0
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	14,4	14,4	18
3. Коефіцієнт покриття	10,9	12,5	16,5
4. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	6	9	15
5. Коефіцієнт автономії	8,6	11,4	17
6. Коефіцієнт фінансової незалежності в частині формування запасів	13,5	13,5	13,5
Загальна сума балів	53,4	60,8	80
Клас підприємства	3-й клас	3-й клас	3-й клас

Примітка: розроблено автором на основі [80]

Як бачимо з табл. 3.13, протягом аналізованого періоду ПрАТ «Запоріжжкокс» відноситься до підприємств з 3 класом, зі значною тенденцією до поліпшення ситуації на кінець 2019 р., що свідчить про задовільний фінансовий стан, існують ознаки розгортання окремих видів фінансової кризи. За результатами узагальненої оцінки рівня фінансової кризи ПрАТ «Запоріжжкокс» встановлено, що протягом 2017–2019 рр. рівень

фінансового стану підприємства може бути охарактеризований як задовільний при одночасному існуванні ознак зародження окремих видів фінансової кризи.

4. Останнім етапом превентивного управління є впровадження ефективних заходів антикризового управління за рахунок узагальнення одержаних результатів.

Результати аналізу підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» показали, що коефіцієнт абсолютної ліквідності за аналізований період був значно нижчий від нормативного значення, що свідчить про відсутність поточної платоспроможності підприємства на дати складання балансу. Підприємство було не в змозі погашати поточні зобов'язання за рахунок високоліквідних активів.

Невиконання першої умови ліквідності балансу, а також відхилення від норми коефіцієнта абсолютної ліквідності свідчить про мізерну частку грошових коштів та значну кількість поточних зобов'язань. Це було зумовлено відсутністю поточних фінансових інвестицій та недостатнім обсягом грошей та їх еквівалентів.

При цьому у підприємства спостерігалась значна частка дебіторської заборгованості, а поточні зобов'язання були сформовані за рахунок кредиторської заборгованості при відсутності короткострокових банківських кредитів. Значна питома вага дебіторської заборгованості свідчить про неефективне управління нею, що є однією з причин виникнення заборгованості перед постачальниками.

Разом із тим, дослідження структури запасів ПрАТ «Запоріжжкокс» показало їх нераціональну структуру та існування значного обсягу надлишкових виробничих запасів на кінець 2018 р., що теж, своєю чергою, зумовлювало відтягнення грошових коштів підприємства.

Таким чином, до основних напрямів удосконалення управління ліквідністю та платоспроможністю ПрАТ «Запоріжжкокс» слід віднести покращення управління дебіторської заборгованістю, запасами та грошовими потоками цього підприємства.

Управління дебіторською заборгованістю на підприємстві полягає в орієнтації на більше число дебіторів для мінімізації ризику несплати одним або декількома великими дебіторами; дослідженні співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості; наданні знижок дебіторам за умови дострокового погашення позики; оцінці ділової репутації і платоспроможності дебіторів; створенні резерву сумнівних боргів; встановленні ліміту на максимальну суму кредиту, а також термінів, на які кредити будуть надані; встановленні санкцій за порушення умов співпраці; страхування ризиків; створенні підрозділу для регулювання дебіторської заборгованості або використанні послуг аутсорсингових компаній.

Слід враховувати, що дебіторська заборгованість разом з виручкою – це основні джерела отримання грошових коштів для виконання короткострокових зобов'язань підприємства. Тому слід розглянути основні шляхи реструктуризації дебіторської заборгованості підприємства (рис. 3.3).

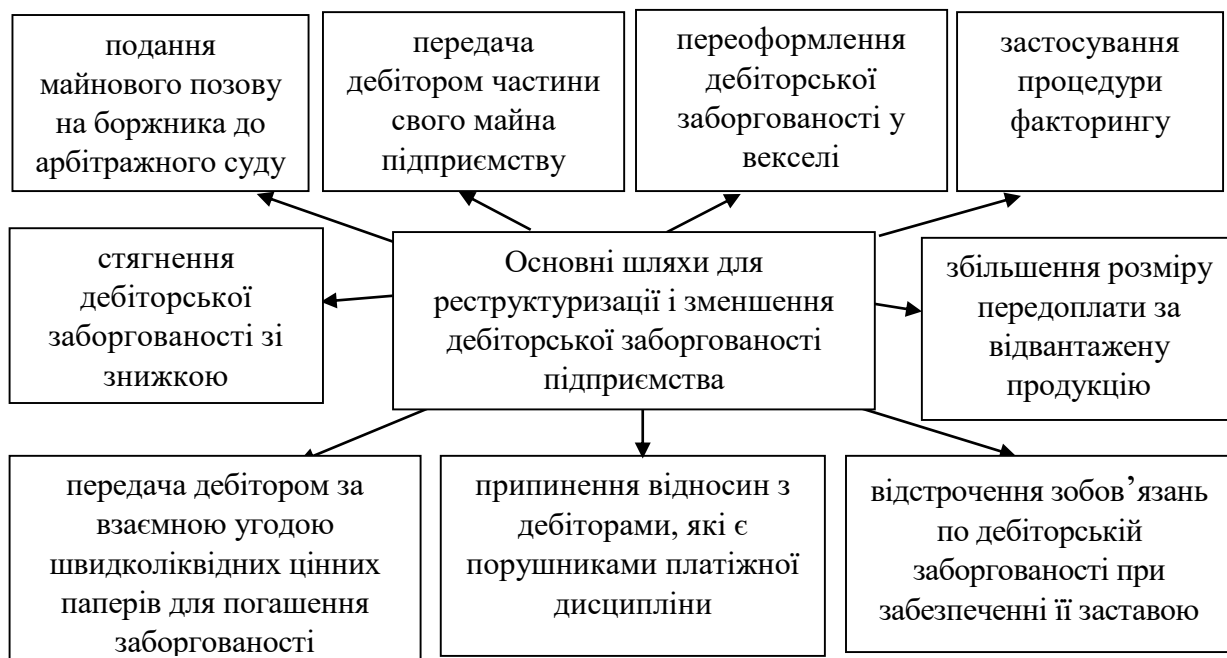

Рисунок 3.3 – Основні шляхи реструктуризації дебіторської заборгованості підприємства [81]

Слід зазначити, що запаси складають найбільший елемент оборотних активів. На підприємстві управління запасами відбувається таким чином:

- управління сировиною та матеріалом здійснюється за рахунок оптимального вибору постачальників та списання або продаж незатребуваних матеріалів;

- управління незавершеним виробництвом впроваджується за рахунок автоматизованих комплексів, використовуючи безвідходну й маловідходну техніку;

- удосконалення системи мотивуючих заходів за економне використання паливно-енергетичних ресурсів та сировини;

- розширення системи матеріально-технічного забезпечення;

- запровадження обґрунтованих з економічної точки зору норм запасів;

- управління готовою продукцією відбувається за рахунок покращення роботи транспорту, складських приміщень, покращення маркетингової політики на основі аналізу зменшення надмірної кількості запасів готової продукції через її реалізацію за низькими цінами [82]. Механізм антикризового управління являє собою систему заходів, яка забезпечує фінансову рівновагу у довгостроковому періоді, що полягає у зменшенні залежності від зовнішніх джерел.

Відзначимо, що для кожного підприємства існує своя точка фінансової рівноваги. Це означає, що підприємство в конкретний момент часу характеризується певним набором фінансових показників, вектор яких впливає на стан фінансової рівноваги і варіанти його поведінки. Для наочності дослідження та оцінки взаємозв'язку індикаторів фінансової рівноваги і ефективності антикризового управління підприємства вважаємо за доцільне використовувати матричну модель, наведену в табл. 3.14.

Модель, наведена в табл. 3.14, дозволяє досліджувати стан і визначати зони фінансової рівноваги. Так, у галузь фінансової рівноваги входять підприємства, які за результатами фінансово-економічної діяльності потрапляють у квадранти 1–5 матриці. Механізм використання моделей фінансової рівноваги дозволяє відновити фінансову стійкість в умовах розвитку кризи на підприємстві за

рахунок збільшення позитивного грошового потоку при скороченні обсягу використання додаткових фінансових ресурсів.

Таблиця 3.14 – Моделювання ситуацій фінансової рівноваги

№	Ситуація			Характеристика ситуації	Діагноз фінансових станів підприємства
	Стан ЧА	Індикатори	Умови фінансової рівноваги		
1	ЧА ⁺	П ⁺ , СК ⁺	$A - ДЗ - КЗ > СК$ $ВК > СК, П > 0$	Розширене відтворення. Ефективне використання капіталу; забезпечення зростання вартості підприємства	I. Ідеальний стан
2	ЧА ⁺	П ⁰ , СК ⁺	$A - ДЗ - КЗ = СК$ $ВК = СК, П = 0$	Просте відтворення. Використання капіталу не приносить ані прибутку, ані збитку	II. Стан статичної рівноваги
3	ЧА ⁺	П ⁻ , СК ⁺	$A - ДЗ - КЗ < СК$ $ВК < СК, П < 0$ $ Л < СК$	Часткове проїдання статутного капіталу. Неefективне використання капіталу	III. Стан назрівання фінансової кризи
4	ЧА ⁰	П ⁻ , СК ⁺	$A - ДЗ - КЗ < СК$ $ВК < СК, П < 0$ $ Л = СК$	Можливе повне покриття збитків реалізацією активів	IV. Стан фінансової кризи 1-го ступеня
5	ЧА ⁻	П ⁻ , СК ⁺	$ЧА < СК + ДЗ + КЗ$ $ВК = СК, П < 0$ $ Л > СК$	Можливе часткове покриття збитків реалізацією активів	IV. Стан фінансової кризи 2-го ступеня
6	ЧА ⁻	П ⁻ , СК ⁺	$A - ДЗ - КЗ < СК$ $ВК < СК, П < 0$ $ Л > СК$	Покриття збитків реалізацією активів неможливе	IV. Стан фінансової кризи 3-го ступеня (незворотна криза)

Значення : ЧА – чисті активи, П – прибуток, СК – статутний капітал, А – активи, ДЗ – довгострокові зобов'язання, КЗ – короткострокові зобов'язання, ВК – власний капітал, «+», «0», «-» - позитивне, нульове та негативне значення

Примітка: розроблено автором на основі [83]

Змоделюємо ситуацію фінансової рівноваги для аналізованого підприємства (табл. 3.15).

Таблиця 3.15 – Моделювання ситуації фінансової рівноваги ПрАТ «Запоріжжкокс»

Значення індикаторів	2017 р.	2018 р.	2019 р.
1. Чисті активи (активи – зобов'язання = власний капітал)	2686070	3748269	4740083
2. Прибуток	1058783	1118285	96669
3. Статутний капітал	1193	1193	1193
4. Активи	8245623	8503198	6543824
5. Довгострокові зобов'язання	219912	240831	504462
6. Короткострокові зобов'язання	5339641	4514098	1299279
Умова фінансової рівноваги	$A - ДЗ - КЗ > СК$ $ВК > СК, П > 0$	$A - ДЗ - КЗ >$ $СК$ $ВК > СК, П > 0$	$A - ДЗ - КЗ >$ $СК$ $ВК > СК, П > 0$
Діагноз фінансового стану	I. Ідеальний стан	I. Ідеальний стан	I. Ідеальний стан

Примітка: розроблено автором на основі [55]

Розрахунки, проведені в табл. 3.15 свідчать про те, що аналізоване підприємство знаходиться в ідеальному стані, який характеризується розширеним відтворенням та ефективним використанням капіталу.

Також слід зазначити, що проведений аналіз показників фінансового стану показав досить низький, проте додатній рівень рентабельності за всіма показниками. Зазначена тенденція для аналізованого підприємства є негативною. На зниження зазначених показників найбільший вплив здійснювало щорічне зменшення протягом аналізованого періоду чистого прибутку підприємства, що спричинено зростанням собівартості продукції.

Необхідним є розгляд заходів зниження собівартості, що призведе до збільшення прибутку, появи більших можливостей матеріального стимулювання робітників; поліпшення фінансового стану підприємства і зниженні ступеню ризику банкрутства; зниження ціни реалізації на продукцію, що дозволяє значною мірою підвищити конкурентоспроможність продукції і збільшити обсяг

продажів.

Основними напрямками зниження собівартості продукції виступає підвищення технічного рівня виробництва; удосконалення організації виробництва і праці; зміна обсягу і структури продукції; скорочення витрат на сировину та матеріали.

Підвищення технічного рівня виробництва полягає у скороченні втрат від браку; використанні транспорту та обладнання в економічно ефективних режимах; збалансованому використанні виробничих потужностей; підвищенні організаційного рівня виробництва з метою скорочення тривалості виробничого циклу; впровадженні ефективних систем управління якістю продукції [83].

Удосконалення організації виробництва і праці може бути реалізовано за такими напрямками: підвищення мотивації співробітників; автоматизація виробництва.

Зміна обсягу і структури продукції може бути реалізовано за такими напрямками: скорочення витрат на обслуговування і управління виробничим процесом; раціоналізація організаційної структури системи управління виробництвом [84].

Вартість компонентів, що входять до складу готового продукту, є одними із основних витрат на виробництво. Скорочення даних витрат навіть в невеликому відсотковому співвідношенні може внести істотні зміни на вартість виробництва. Скорочення витрат на сировину та матеріали може бути реалізовано за такими напрямками: зменшення транспортних витрат; застосування ресурсозберігаючих технологій.

Але звичайно ж, основним і найбільш головним резервом зниження собівартості продукції підприємства є зниження матеріальних витрат. Тому за рахунок закупівлі більш дешевшої сировини, а також зі зменшенням транспортних витрат, пов'язаних з її доставкою підприємство може значно знизити собівартість своєї продукції [84]. Разом з тим слід зазначити, що зниження собівартості має бути розумним, без шкоди якості і конкурентоспроможності випускаємої продукції. Також неприпустимо

проводити зниження собівартості за рахунок погіршення становища персоналу підприємства.

Висновки до розділу 3

Розглянуті методи антикризового управління свідчать про існування широкого діапазону можливостей фінансової стабілізації підприємства за рахунок використання її внутрішніх механізмів.

Таким чином, підвищення ефективності діяльності підприємства через превентивне антикризове управління є головною метою діагностики фінансового стану підприємства.

Саме превентивне антикризове управління виявляє фактори негативних тенденцій на ранніх стадіях та розробляє заходи, спрямовані на недопущення ускладнень у майбутньому. Створюючи дієвий механізм передбачення появи кризових явищ, превентивне антикризове управління створює усі передумови для стабільного та стійкого розвитку підприємства.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що чим раніше буде виявлено початкову стадію розвитку кризи, тим легше буде запровадити ефективні заходи стабілізації розвитку підприємства шляхом впровадження антикризових заходів. Отже, запровадження механізму попередження кризи за рахунок проведення своєчасної діагностики на підприємстві є більш раціональним, адже вчасне виявлення кризових спрямоване не лише на одержання кращих ефектів, але й сприяє економії поточних витрат. Таким чином, розроблений комплекс заходів антикризового управління підприємством призначений для вирішення проблем та є інструментом реалізації цілей антикризового розвитку підприємства та забезпечення його існування у довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведено теоретичне узагальнення та вирішення завдання, яке полягає у розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності антикризового управління на вітчизняних підприємствах в умовах підвищення нестабільності зовнішнього середовища. Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до наступного:

Встановлено, що під антикризовим управлінням підприємства розуміють систему управлінських заходів з діагностики, попередження, нейтралізації і подолання кризових явищ та причин їх виникнення на всіх рівнях.

Виявлено, що до загальних функцій відносять планування, організацію, облік, контроль, аналіз, регулювання і стимулювання.

Встановлено такі системні принципи антикризового управління: комплексності, ефективності, об'єктивності, відповідності, контролю, оптимальності. До специфічних принципів в антикризовому фінансовому управлінні відносять: ранню діагностику кризових явищ; своєчасність реагування на окремі кризові явища у фінансовому розвитку; застосування інструментів реструктуризації, потенціалу реінжинірингу; використання санації підприємства для уникнення банкрутства.

Наведено методи антикризового управління, зокрема даунсайзинг, зовнішня та внутрішня санація, регуляризація, ліквідація, реструктуризація, реінжиніринг.

Слід відмітити, що антикризове управління базується на результатах проведеної діагностики. Саме діагностика є визначальною функцією антикризового фінансового управління, тому, в процесі вибору методичних основ антикризового управління в першу чергу необхідно приділити увагу методам проведення діагностики фінансового стану підприємства.

Проведений аналіз методів діагностики кризового стану підприємства дозволив визначити основні з них: аналітичний, експертний, індексний,

графічний, нормативний, вибірковий, коефіцієнтний, метод динамічного та лінійного програмування.

Встановлено, що відправною точкою діагностики в системі антикризового управління є діагностика фінансового стану підприємства. Проведена діагностика фінансового стану та ймовірності банкрутства показала, що на підприємстві реалізується антикризове управління про що свідчить низький рівень ймовірності банкрутства, розрахунок якого проведений за вітчизняними та зарубіжними методиками; нормативні значення показників ділової активності; абсолютний тип фінансової стійкості; щорічне покращення коефіцієнтів фінансової стійкості.

За результатами оцінки фінансового стану слід зазначити, що протягом 2017–2019 рр. на підприємстві спостерігається досить низький, проте додатній рівень рентабельності за всіма показниками. На зниження зазначених показників найбільший вплив здійснювало щорічне зменшення протягом аналізованого періоду чистого прибутку підприємства, що спричинено зростанням собівартості продукції.

Аналіз ліквідності показав, що на підприємстві при зіставленні підсумків груп за активами та пасивами досліджуване підприємство протягом трьох років є не достатньо ліквідним, адже присутнє не виконання першої умови протягом трьох років та не виконання третьої умови на кінець 2019 р.

На основі розгляду та розрахунку представлених моделей слід зазначити, що підприємство знаходиться у стійкому становищі. Усі розрахунки засвідчили, що загрози банкрутства для підприємства не існує, результати усіх моделей мають приблизно однакову лінію тренду.

Удосконалено методикау інтегральної оцінки фінансового стану, в основу якої було покладено результати розрахунків коефіцієнтів за даними фінансової звітності підприємств, які було оброблено за допомогою вибірки репрезентативних значень.

Згідно з наведеною методикою встановлено, що рівень фінансової кризи ПрАТ «Запоріжжкокс» на кінець 2019 р. отримує нормальну оцінку, проте

свідчить про ознаки зародження окремих видів фінансової кризи в діяльності підприємства, що підтверджує розрахунки, проведені нами в розділі 2.

В рамках удосконалення методів інтегральної оцінки ризику банкрутства підприємств запропоновано модель діагностики банкрутства, яку розроблено з урахуванням вітчизняних умов. Результати розрахунку інтегрального показника показали, що протягом 2017–2019 рр. підприємство мало низьку ймовірність банкрутства.

Наведено механізм антикризового управління, що виступає засобом виявлення кризових ознак на кожній стадії існування економічної системи, системою управління економічними відносинами між власниками, інвесторами, кредиторами за допомогою індикаторів, що характеризують стан підприємства та спрямовані на впровадження відповідних методів та заходів запобігання кризових явищ.

В ході проведеного аналізу виявлено, що антикризове управління існує у двох видах – превентивному, який включає профілактичні дії та стабілізаційному, який полягає у відновленні неплатоспроможності, шляхом реорганізаційних процедур банкрутства, зовнішнього управління, фінансового оздоровлення.

Провівши діагностику фінансового стану та ймовірності банкрутства ПрАТ «Запоріжжкокс» встановлено, що умовах потенційно можливої фінансової кризи необхідним є в межах механізму антикризового управління створення та розвиток системи превентивного управління, яке своєчасно виявляє сигнали щодо формування негативних внутрішніх та зовнішніх процесів, що здатні спричинити кризу.

Визначено основні етапи реалізації превентивного антикризового управління на підприємстві, зокрема формування інформаційного забезпечення; визначення сфери спостереження; вибір симптомів раннього попередження та впровадження ефективних заходів антикризового управління за рахунок узагальнення одержаних результатів.

Обґрунтовано необхідність застосування заходів удосконалення управління ліквідністю та платоспроможністю ПрАТ «Запоріжжкокс», зокрема покращення управління дебіторської заборгованістю, запасами та грошовими потоками цього підприємства.

Надано рекомендації щодо управління дебіторською заборгованістю на підприємстві, а саме: орієнтація на більше число дебіторів для мінімізації ризику несплати одним або декількома великими дебіторами; дослідження співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості; надання знижок дебіторам за умови дострокового погашення позики; оцінка ділової репутації і платоспроможності дебіторів; створення резерву сумнівних боргів; встановленні ліміту на максимальну суму кредиту, а також термінів, на які кредити будуть надані; встановлення санкцій за порушення умов співпраці; страхування ризиків; створення підрозділу для регулювання дебіторської заборгованості або використанні послуг аутсорсингових компаній.

На підприємстві управління запасами відбувається таким чином: управління сировиною та матеріалом здійснюється за рахунок оптимального вибору постачальників та списання або продаж незатребуваних матеріалів; управління незавершеним виробництвом впроваджується за рахунок автоматизованих комплексів, використовуючи безвідходну й маловідходну техніку; удосконалення системи мотивуючих заходів за економне використання паливно-енергетичних ресурсів та сировини; розширення системи матеріально-технічного забезпечення; запровадження обґрунтованих з економічної точки зору норм запасів; управління готовою продукцією відбувається за рахунок покращення роботи транспорту, складських приміщень, покращення маркетингової політики на основі аналізу зменшення надмірної кількості запасів готової продукції через її реалізацію за низькими цінами.

Основними напрямками зниження собівартості продукції виступає підвищення технічного рівня виробництва; удосконалення організації виробництва і праці; зміна обсягу і структури продукції; скорочення витрат на сировину та матеріали.

Практичне використання запропонованих заходів превентивного антикризового управління дозволить виявити фактори негативних тенденцій на ранніх стадіях та розробляє заходи, спрямовані на недопущення ускладнень у майбутньому. Створюючи дієвий механізм передбачення появи кризових явищ, превентивне антикризове управління створює усі передумови для стабільного та стійкого розвитку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств. *Фінанси України*. 2007. № 4. С. 112–118.
2. Бурий С. А., Мацеха Д. С. Антикризове управління та управлінські рішення – проблеми підприємств малого бізнесу: монографія. Хмельницький : ТОВ «Тріада-М», 2006. 93 с.
3. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. 2-ге, випр. і допов. Київ : Центр навч. л-ри, 2005. 504 с.
4. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: підручник. Київ : вид-во КНТЕУ, 2005. 823 с.
5. Грязнова А. Г. Антикризоровий менеджмент. Москва : «Тандем». Вид-во ЕКМОС, 1999. 368 с.
6. Коротков Э. М., Беляєв А. А., Валовой Д. В. Антикризисное управление : учеб. для студентов вузов, обучающихся по экон. спец. Москва : ИНФРА-М, 2001. 432 с.
7. Базаров Г. З., Беляєв С. Г., Белых Л. П. Теория и практика антикризисного управления : учеб. для вузов. Москва : Закон и право; ЮНИТИ, 1996. 468 с.
8. Кац Й. Антикризисное управление предприятием. *Проблемы теории и практики управления*. 2003. №2. С. 82.
9. Колосов А. М., Коваленко О. В., Кучеренко С. К. Економічне управління підприємством : навч. посіб. Старобільськ : вид-во держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка», 2015. 352 с.
10. Лігоненко Л. О. Систематизація трактувань змісту поняття «економічне управління підприємством». *Економіка і управління*. 2012. № 3. С. 61–66.
11. Омулик. Я. І. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія. Харків : ІНЖЕК, 2003. 144 с.

12. Скібіцький О. М. Антикризовий менеджмент: навч. посіб. Київ.: Центр учбової л-ри, 2009. 568 с.
13. Телін. С. В. Антикризове управління – превентивний захід попередження банкрутства. *Економіка промисловості*. 2010. № 2. С. 72–76.
14. Тельнова Г. В. Антикризове управління машинобудівним підприємством: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01. Маріуполь, 2006. 22 с.
15. Чернявський А. Д. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. Київ : Вид-во МАУП, 2006. 256 с.
16. Чорна Л. О. Прибуток як інтегральний показник господарської діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_1_60 (дата звернення: 21.09.2020)
17. Шершньова З. Є. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2007. 680 с.
18. Барановський. О. І. Фінансові кризи: передумови, наслідки та шляхи запобігання: монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 754 с.
19. Бобров Є. А. Аналіз причин виникнення світової фінансової кризи та її вплив на економіку України. *Фінанси України*. 2008. № 12. С. 33–43.
20. Возний С. В., Тюріна Н. М. Сутнісна характеристика кризи підприємств та причини їх виникнення. *Наука й економіка*. 2007. № 3 (7). С. 66–69.
21. Денисюк О. Г. Сутність, класифікація та причини виникнення криз у діяльності підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2015. №1. С. 80–87.
22. Зятковський І. В. Фінансове оздоровлення підприємств: теорія і практика: монографія. Тернопіль : Економічна думка. 2003. 344 с.
23. Іванюта С. М. Антикризове управління: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 288 с.
24. Андрушко О. Б. Моделювання діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2006. № 2 (552). С. 158–163.

25. Бланк І. О. Управління фінансами підприємства: підручник. Київ : нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 780 с.
26. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб 3-є вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2008. 483 с.
27. Пономаренко О. Системні методи в економіці, менеджменті, бізнесі. Київ : Основи, 1997. 390 с.
28. Терлецька Ю. О. Формування та впровадження ефективної системи антикризового менеджменту на підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Чернівці, 2008. 20 с.
29. Райзберг Б. А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь 2-е изд. Москва : ИНФРА-М, 1999. 479 с.
30. Верба В.А., Решетняк Т.І. Організація консалтингової діяльності. Київ. 2000. 241с.
31. Закорко О. П. Економічна діагностика і оцінка в системі стратегічного управління будівельною фірмою. Київ : КДТУБА, 1998. №4. С.108–114.
32. Вартанов А. С. Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология. Москва: Финансы и статистика, 1991. 81с.
33. Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С. Финансы предприятий. Москва: ИНФРА-М, 1998. 343 с.
34. Шаповал В. М., Аврамчук Р. Н., Ткаченко О. В. Економіка підприємства: Уведення в спеціальність: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 288 с.
35. Мельник В. М. Фінансова криза підприємства: визначення з позиції циклічної динаміки його розвитку. *Бізнес Інформ*. Харків, 2012. № 11. С. 178–182.
36. Останкова Л. А. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 256 с.
37. Фаріон А. І., Лучко М. Р., Жукевич С. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.

38. Шершньова З. Є. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2007. 680 с.
39. Андрушко О. Б. Економічне діагностування кризового стану та загрози банкрутства машинобудівного підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Львів, 2007. 20 с.
40. Терлецька Ю. О. Антикризова діагностика підприємства: методи, способи та умови застосування. *Вісник Донецького університету. Серія В: Економіка і право.* 2006. № 1. С. 504–509.
41. Костіна О. М. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка.* 2012. № 4. С. 91–97.
42. Кукурудза Л. О. Банкрутство: причини, наслідки, організація протидії. *Вісник КДТЕУ.* 1998. №1. с. 91–101.
43. Пустовгар С. А. Інтегральна оцінка ймовірності банкрутства підприємств. *Управління розвитком.* 2012. №2. С. 154–157.
44. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств. Київ, 2000. с. 412.
45. Шапурова О. О. Моделі оцінки банкрутства та кризового стану підприємств. *Економіка та держава.* 2009. №4. С. 59–64.
46. Шляга О. В. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства. Київ : Кондор, 2012. 352 с.
47. Штангрет А. М., Копилюк О. І. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 335 с.
48. Рзаєва Т. Г. Зарубіжні методи визначення ймовірності банкрутства підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2010. №3. С.177–181.
49. Фучеджи В. І. Характеристика методів та моделей діагностики кризового стану підприємства. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: зб. наук. праць. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. С. 240–245.

50. Даниленко В. А. Застосування моделей діагностики банкрутства для оцінки фінансової стійкості промислових підприємств: зб. наук. праць. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. 2009. №7. С. 221–224.

51. Іванова М. І., Потьомкін Д. М. Порівняння методів діагностування банкрутства: зб. наук. праць. *Економічний простір*. Дніпропетровськ: Видавництво Придніпровської державної академії будівництва і архітектури, 2009. №31. С. 184–200.

52. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ В. Л. Визначення ознак банкрутства: санація та реструктуризація підприємств: зб. наук. праць. *Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства*. Харків : НТУ "ХПІ". 2013. № 52 (1025). С. 152–162.

53. Туленков М. В. Антикризовий менеджмент. Персонал. 1998. №6. С. 19–25.

54. Сідун В. А., Чирва Ю. Є. Види кризи підприємства. *Регіональні перспективи*. 2003. №11–12. С.72–74.

55. Офіційний сайт ПрАТ «Запоріжжкокс». URL : <https://zaporozhcoke.com/> (дата звернення: 09.09.2020).

56. Гудзь Т. П. Діагностика в антикризовому управлінні. *Економіка: проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр. Вип. 201. Дніпро : ДНУ. 2005. Т.4. С. 882–889.

57. Шапурова О. О. Механізми стабілізації кризи підприємства. Інвестиції: практика та досвід. Київ, 2009. № 4. С. 61–64.

58. Штангрет А. М., Шляхенко В.В. Теоретико-методологічні аспекти розвитку кризи на промислових підприємствах. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Дніпропетровськ : ДНУ, 2006. №220. С. 71–80.

59. Яркіна Н. М. Управління підприємством як економічна категорія. *Держава та регіони*. Сер: Економіка та підприємництво. 2014. № 1. С. 130–136.

60. Гудзь Т. П. Удосконалення методичної бази діагностики банкрутства підприємств. *Економіка: проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр. Вип. 190. Дніпро : ДНУ. 2004. Т.3. С. 849–859.

61. Леміш К. М. Основи формування механізму реструктуризації промислових підприємств. *Економіка і регіон*. Полтава, 2010. № 25–02. С. 44–56.
62. Погребняк А. Ю. Механізм антикризового управління на підприємствах машинобудування: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Київ, 2016. 234 с.
63. Маркозов Д. О. Математична модель оптимізації вартості і терміну управління багатомножинними запасами. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Нові рішення в сучасних технологіях. Харків : НТУ «ХПІ», 2014. № 17 (1060). С. 56 – 62.
64. Леміш К. М. Основи формування механізму реструктуризації промислових підприємств. *Економіка і регіон*. Полтава, 2010. № 25–02. С. 44–56.
65. Куцин Є. М. Теоретичні та прикладні аспекти аутсорсингу. *Вісник Хмельницького національного університету*. Хмельницький, 2011. №1. С. 213–217.
66. Проданчук М. Таргет-костінг та кайзер-костінг як інструменти оптимізації витрат у системі стратегічного управління. *Збірник наукових праць ВНАУ. Економічні науки*. Вінниця, 2012. № 3 (69). С. 150–155.
67. Андрієвська Є. В. Поняття та сутність процесу реструктуризації промислових підприємств. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Одеса, 2010. №39. С. 24–33.
68. Єршова Н. Ю. Діагностика у системі антикризового управління машинобудівним підприємством: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Харків, 2009. 20 с.
69. Проданчук М. Таргет-костінг та кайзер-костінг як інструменти оптимізації витрат у системі стратегічного управління. *Збірник наукових праць ВНАУ. Економічні науки*. Вінниця, 2012. № 3 (69). С. 150–155.
70. Beaver W. Financial Ratios as Predictors of Failure. *Empirical Research in Accounting, Selected Studies*. 1966. Vol. 4. P. 71–111.
71. Герасимчук Л. М. Бенчмаркінг на підприємстві в умовах глобалізації. *Вісник Хмельницького національного університету*. Хмельницький, 2011. № 3. С. 99–103.

72. Jensen M. C., Meckling W. H. Theory of the firm: managerial behaviour, agency costs, and ownership structure. *Journal of Financial Economics*. 1976. Vol. 3. № 5. P. 305–360.

73. Гринько Т. В. Сутність та роль превентивного антикризового управління на промислових підприємствах. *Ефективна економіка*. Дніпропетровськ, 2014. №5. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2981> (дата звернення: 11.09.2020).

74. Sink D.S. Planning and Measurement in Your Organization of the Future. Norcross: Industrial Engineering and Management Press, 1989. 342 p.

75. Altman E. I. Financial Ratios, Discriminate Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *Journal of Finance*. 1968. № 4. P. 589–609.

76. Барановський. О. І. Фінансові кризи: передумови, наслідки та шляхи запобігання: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 754 с.

77. Kurosava K. Structural approach to the concept and measuzement of productive. *Keitei Shishi Economic J. of Nichon Univ*. Vol. 50. №2.2. 1980. P. 96–135.

78. Воронкова А. Е. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства: монографія. Луганськ : Вид-во Східноукраїнського НУ ім. В. Даля, 2005. 256 с.

79. Денисюк О. Г. Сутність, класифікація та причини виникнення криз у діяльності підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2015. №1. С. 80–87.

80. Донцова Л. В. Анализ финансовой отчетности: учебник. 5-е изд., перераб. и доп. Москва : Дело и Сервис, 2009.

81. Грабчак Д. В. Проблеми реструктуризації дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства за умов нестабільного зовнішнього середовища. URL : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_6_1/pdf/133-136.pdf (дата звернення: 01.10.2020).

82. Ясінська А. Методологія та організація системно-орієнтованого управління витратами підприємства для прийняття управлінських рішень.

Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Львів, 2012. № 7 (727). С. 161–172.

83. Куріненко О. В. Переваги та недоліки існуючих моделей оцінки фінансового стану підприємства. *Моделювання регіональної економіки: зб. наук. пр.* 2010. № 2. С.42–49.

84. Постолук Н. Значення собівартості продукції при прийнятті управлінських рішень. *Підприємництво, господарство і право.* 2008. №6. С. 114–116.

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Алгоритм розрахунку показників ліквідності

Назва показника	Формула для розрахунку	Оптимум	Характеристика показника
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{ал} = \frac{A1}{П1 + П2}$	0,25–0,3	Характеризує здатність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість
Коефіцієнт термінової (швидкої) ліквідності	$K_{шл} = \frac{A1 + A2}{П1 + П2}$	0,8–1,5	Показує яка частина поточної заборгованості може бути ліквідована за рахунок готівки та очікуваних надходжень від дебіторів
Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{пл} = \frac{A1 + A2 + A3}{П1 + П2}$	1,5–2,5	Дозволяє виявити, в якій мірі поточні активи покривають поточні зобов'язання

Примітка: узагальнено автором на основі [37]

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 – Методика розрахунку узагальнюючих показників фінансової стійкості підприємства

Показники	Розрахунок
Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів	$H1 = \text{ряд.}(1495-1095)$
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів і позик для формування запасів	$H2 = H1 + \text{ряд.}(1595 + 1665 \text{ понад } 1 \text{ рік})$
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів	$H3 = H2 + \text{ряд.}(1600+1610)$
Запаси	$H4 = \text{ряд.}(1100)$
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів	$E1 = H1 - H4$
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів	$E2 = H2 - H4$
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів	$E3 = H3 - H4$
Запас стійкості фінансового стану, днів	$zC = \frac{E_3 \times 360}{B},$ де В – ряд. 2000 форми №2
Надлишок (+), нестача (-) джерел фінансування на 1 грн. запасів, грн.	$D = E3 : H4$
Тип фінансової ситуації	–

Примітка: узагальнено автором на основі [37]

ДОДАТОК В

Таблиця В.1 – Методика розрахунку часткових показників фінансової стійкості

Назва показника	Призначення показника	Оптимальне значення	Алгоритм розрахунку
Коефіцієнт економічної незалежності (автономії)	Характеризує частку власного капіталу у загальній вартості майна	$\geq 0,5$	Ф. № 1, р.1495 / Ф. № 1, р. 1900
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Характеризує ступінь участі позикового капіталу у формуванні активів	$\leq 0,5$	Ф. № 1, р.1595 + р. 1695 + р. 1700/ Ф. № 1, р. 1900
Коефіцієнт фінансової залежності	Ступінь залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування	< 2	1- (Ф. № 1, р.1495 / Ф. № 1, р. 1900)
Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу	Показує яка частина діяльності фінансується за рахунок позикового капіталу	< 1	(Ф. № 1, р.1595 + р. 1695 + р. 1700) / Ф. № 1, р.1495
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	Показує яка частина діяльності фінансується за рахунок власного капіталу	> 1	Ф. № 1, р.1495 / Ф. № 1, р.1595 + р. 1695 + р. 1700
Маневреність власних обігових коштів	Частка абсолютно ліквідних активів у власних обігових коштах	$\geq 0,5$	Ф. № 1 р. 1165 / (р. 1495 + + р. 1595 – - р. 1095 або 1165/ ф. № 1, р. 1195 - 1695)
Коефіцієнт забезпеченості запасів	Скільки на одиницю коштів, що вкладені в запаси, припадає у сукупності власних коштів, довго- та короткострокових зобов'язань	-	Ф. № 1 (1495-1095)/ Ф. № 1, р. 1100
Коефіцієнт фінансової стійкості	Частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі	0,85-0,90	Ф. № 1, р.1495 + р. 1595 / Ф. № 1, р. 1900
Коефіцієнт фінансового левериджу	Свідчить про залежність підприємства від довгострокових зобов'язань	$< 0,25$	Ф. № 1, р. 1595 / Ф. № 1, р.1495

Примітка: узагальнено автором на основі [37]

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1 – Система показників рентабельності підприємства

Назва показника	Формула для розрахунку	Формула з кодами рядків фін. звітності	Характеристика показника
Рентабельність сукупного капіталу	Розраховується як відношення чистого прибутку до величини сукупного капіталу (сукупних активів)	Ф. № 2, р.2350 / Ф. № 1, р. 1900	Показує, скільки чистого прибутку приносить кожна інвестована гривня в активи
Рентабельність власного капіталу	Розраховується як відношення чистого прибутку до величини власного капіталу	Ф. № 2, р.2350 / Ф. № 1, р. 1495	Показує, наскільки ефективно підприємство використовує власний капітал
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	Розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) до чистого доходу	Ф. № 2, (р. 2050 + р.2130 + р.2150) /Ф. № 2, р. 2000	Показує величину виробничих витрат, яка здійснюється для того, щоб отримати 1 грн. чистого доходу
Рентабельність продажу	Розраховується як відношення чистого прибутку до величини чистого доходу	Ф. № 2, р.2350 / Ф. № 2, р. 2000	Відображає величину чистого прибутку на одиницю виручки
Рентабельність реалізованої продукції	Розраховується як відношення прибутку від реалізації продукції до чистої виручки від реалізації продукції	Ф. № 2, р. 2295 /Ф. № 2, р. 2050	Відображає величину прибутку від реалізації на одиницю виручки
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування	Розраховується як відношення прибутку від звичайної діяльності до активів	Ф. № 2, р. 2290 / Ф. № 1, р. 1300	Відображає скільки прибутку від звичайної діяльності припадає на одиницю коштів, інвестованих в активи

Примітка: узагальнено автором на основі [37]

ДОДАТОК Е

Таблиця Е.1 – Методика розрахунку часткових показників ділової активності

Назва показника	Призначення показника	Алгоритм розрахунку
Оборотність оборотних активів (оборотів)	Скільки отримано чистої виручки від реалізації продукції на одиницю коштів, інвестованих в активи	Ф. № 2, р. 2000 / Ф. № 1, р. 1195
Коефіцієнт оборотності запасів (обороту)	Кількість коштів, інвестованих у запаси	Ф. № 2, (р. 2050 + р.2130 + р.2150) / Ф. № 1, р. 1100
Період одного обороту запасів(днів)	Період, протягом якого запаси трансформуються в кошти	360 / К _{об. зап.}
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороту)	У скільки разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість	Ф. № 2, р. 2000 / Ф. № 1, р. 1125 ++ р. 1130 + р.1135 +р. 1155
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	Середній період інкасації дебіторської заборгованості, тобто період її погашення	360 / К _{об. д.з.}
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (оборотів)	У скільки разів виручка перевищує середньорічну кредиторську заборгованість	Ф. № 2, р. 2000 / Ф. №1, р. 1695
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	Середній період сплати підприємством кредиторської заборгованості	360 / К _{об. кр.}
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	Скільки чистої виручки від реалізації продукції припадає на одиницю власного капіталу	Ф. № 2, р. 2000 / Ф. № 1, р. 1495

Примітка: узагальнено автором на основі [37]

ДОДАТОК Ж

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12. 2017 р.

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС"	Дата (рік, місяць, число)	2017	12	31
Територія	ЗАПОРІЗЬКА	за ЄДРПОУ	00191224		
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОАТУУ	2310136600		
Вид економічної діяльності	Виробництво коксу та коксопродуктів	за КОПФГ	230		
Середня кількість працівників	1 546	за КВЕД	19.10		
Адреса, телефон	вулиця Діагональна, буд. 4, Заводський р-н, м. ЗАПОРІЖЖЯ, ЗАПОРІЗЬКА обл. 69600		2839210		

Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2017 р.

V

А К Т И В		Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1		2	3	4
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи				
первісна вартість		1000	3 517	4 958
накопичена амортизація		1001	9 048	11 972
Незавершені капітальні інвестиції		1002	5 531	7 014
Основні засоби		1005	-	419 280
первісна вартість		1010	1 017 869	799 195
знос		1011	1 405 812	1 267 654
Інвестиційна нерухомість		1012	387 943	468 459
Первісна вартість інвестиційної нерухомості		1015	-	-
Знос інвестиційної нерухомості		1016	-	-
Довгострокові біологічні активи		1017	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів		1020	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів		1021	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:		1022	-	-
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств		1030	-	-
інші фінансові інвестиції		1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість		1040	-	-
Відстрочені податкові активи		1045	-	7 947
Гудвіл		1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати		1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах		1065	-	-
Інші необоротні активи		1090	-	-
Усього за розділом I		1095	1 021 386	1 231 380
II. Оборотні активи				
Запаси				
Виробничі запаси		1100	216 319	484 777
Незавершене виробництво		1101	148 602	334 556
Готова продукція		1102	43 713	63 455
Товари		1103	4 791	85 857
Поточні біологічні активи		1104	19 213	909
Депозити перестраховування		1110	-	-
Векселі одержані		1115	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги		1120	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		1125	2 359 969	5 901 152
за виданими авансами		1130	2 825	19 147
з бюджетом		1135	61 689	116 824
у тому числі з податку на прибуток		1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів		1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків		1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість		1155	1 263	2 569
Поточні фінансові інвестиції		1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти		1165	35 748	9 019
Готівка		1166	-	-
Рахунки в банках		1167	35 748	9 019
Витрати майбутніх періодів		1170	476	11 785
Частка перестраховика у страхових резервах		1180	-	-
у тому числі в:		1181	-	-
резервах довгострокових зобов'язань			-	-
резервах збитків або резервах належних виплат		1182	-	-
резервах незароблених премій		1183	-	-

Продовження ДОДАТКУ Ж

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	130 058	468 970
Усього за розділом II	1195	2 808 347	7 014 243
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	3 829 733	8 245 623

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 193	1 193
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	346 008	315 611
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	12 366	12 366
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 320 994	2 356 900
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(3)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	1 680 558	2 686 070
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	5 104	-
Пенсійні зобов'язання	1505	178 209	219 912
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	183 313	219 912
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	957	957
товари, роботи, послуги	1615	1 571 165	4 297 511
розрахунками з бюджетом	1620	41 694	156 103
у тому числі з податку на прибуток	1621	34 885	148 471
розрахунками зі страхування	1625	1 837	2 265
розрахунками з оплати праці	1630	6 242	8 489
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	3 722	8 447
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	2 248	2 248
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	16 341	20 351
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	321 656	843 270
Усього за розділом III	1695	1 965 862	5 339 641
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	3 829 733	8 245 623

Керівник

Лижина О.В.

Головний бухгалтер

Данчева Л.В.

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

ДОДАТОК 3

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31. 12. 2018 р.

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ	
Територія	ЗАПОРІЗЬКА	за СДРПОУ	2019	01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОАТУУ	00191224	
Вид економічної діяльності	Виробництво коксу та коксопродуктів	за КОПФГ	2310136600	
Середня кількість працівників	1 961	за КВЕД	230	
Адреса, телефон	вулиця Діагональна, буд. 4, Заводський р-н, м. ЗАПОРІЖЖЯ, ЗАПОРІЗЬКА обл., 69600		19.10	
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)			400-42-32	
Складено (зробити позначку "ч" у відповідній клітинці):				
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку				
за міжнародними стандартами фінансової звітності			V	

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2018 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	4 958	5 212
первісна вартість	1001	11 972	14 343
накопичена амортизація	1002	7 014	9 131
Незавершені капітальні інвестиції	1005	419 280	687 855
Основні засоби	1010	799 195	873 568
первісна вартість	1011	1 267 654	1 446 401
знос	1012	468 459	572 833
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	18 446	26 906
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 241 879	1 593 541
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	484 777	1 191 222
Виробничі запаси	1101	334 556	458 191
Незавершене виробництво	1102	63 455	59 692
Готова продукція	1103	85 857	32 641
Товари	1104	909	640 698
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	5 842 823	5 399 212
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	19 147	10 524
з бюджетом	1135	116 824	226 183
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 569	28 860
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	9 019	27 866
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	9 019	27 866
Витрати майбутніх періодів	1170	11 785	25 790
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження ДОДАТКУ 3

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	468 970	-
Усього за розділом II	1195	6 955 914	6 909 657
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	8 197 793	8 503 198

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 193	1 193
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	227 840	195 853
Додатковий капітал	1410	87 771	87 771
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	12 366	12 366
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 309 070	3 451 086
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	2 638 240	3 748 269
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	219 912	236 635
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	4 196
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	219 912	240 831
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями:			
товари, роботи, послуги	1610	957	1 182
розрахунками з бюджетом	1615	4 297 511	3 930 322
у тому числі з податку на прибуток	1620	156 103	66 241
розрахунками зі страхування	1621	148 471	58 312
розрахунками з оплати праці	1625	2 265	2 190
розрахунками з оплати праці	1630	8 489	8 397
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	8 447	9 360
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	2 248	2 248
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	20 351	19 867
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	843 270	474 291
Усього за розділом III	1695	5 339 641	4 514 098
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	8 197 793	8 503 198

Керівник

ЛИЖИНА ОЛЕНА ВАЛЕРІЇВНА

Головний бухгалтер

КЛЮКА МАРИНА БОРИСІВНА

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

ДОДАТОК И

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31. 12. 2019 р.

Додаток І
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку І "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ	
Територія	ЗАПОРІЗЬКА	за ЄДРПОУ	2020	01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОАТУУ	00191224	
Вид економічної діяльності	Виробництво коксу та коксопродуктів	за КОПФГ	2310136600	
Середня кількість працівників	812	за КВЕД	230	
Адреса, телефон	вулиця Діагональна, буд. 4, Заводський р-н, м. ЗАПОРІЖЖЯ, ЗАПОРІЗЬКА обл., 69600		19.10	
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)			2839210	
Складено (зробити позначку "ч" у відповідній клітинці):				
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку			V	
за міжнародними стандартами фінансової звітності				

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2019 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	5 212	3 754
первісна вартість	1001	14 343	14 803
накопичена амортизація	1002	9 131	11 049
Незавершені капітальні інвестиції	1005	687 855	422 479
Основні засоби	1010	873 568	2 407 564
первісна вартість	1011	1 446 401	2 524 246
знос	1012	572 833	116 682
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	26 906	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 593 541	2 833 797
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 191 222	392 663
Виробничі запаси	1101	458 191	336 286
Незавершене виробництво	1102	59 692	46 976
Готова продукція	1103	32 641	8 753
Товари	1104	640 698	648
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	5 399 212	2 241 285
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	10 524	10 768
з бюджетом	1135	226 183	66 321
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	48 507
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	28 860	896 082
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	27 866	23 321
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	27 866	23 321
Витрати майбутніх періодів	1170	25 790	38 792
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:	1181	-	-
резервах довгострокових зобов'язань			
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження ДОДАТКУ И

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	40 795
Усього за розділом II	1195	6 909 657	3 710 027
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	8 503 198	6 543 824

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 193	1 193
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	195 853	1 013 384
Додатковий капітал	1410	87 771	87 771
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	12 366	12 366
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 451 086	3 625 369
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	3 748 269	4 740 083
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	158 134
Пенсійні зобов'язання	1505	236 635	343 750
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	4 196	2 578
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	240 831	504 462
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	1 182	1 011
товари, роботи, послуги	1615	3 930 322	1 138 238
розрахунками з бюджетом	1620	66 241	7 548
у тому числі з податку на прибуток	1621	58 312	-
розрахунками зі страхування	1625	2 190	2 233
розрахунками з оплати праці	1630	8 397	8 179
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	9 360	893
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	2 248	2 248
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	19 867	13 977
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	474 291	124 952
Усього за розділом III	1695	4 514 098	1 299 279
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
1700	-	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду			
1800	-	-	-
Баланс	1900	8 503 198	6 543 824

Керівник

Лижина Олена Валеріївна

Головний бухгалтер

Клюка Марина Борисівна

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

ДОДАТОК К

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2017 р.

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС" (найменування)	Дата(рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ
			2018 01 01
			00191224

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 12 місяців 2017 р.

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8585404	4460790
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7140283)	(3857416)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	1445121	603374
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	1124950	232502
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	(68951)	(61604)
Витрати на збут	2150	(21919)	(27121)
Інші операційні витрати	2180	(1158898)	(280971)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	(0)	(0)

Продовження ДОДАТКУ К

Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1320303	466180
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	4515	6082
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(24339)	(22754)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(8412)	(5495)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	1292067	444013
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	233284	79696
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1058783	364317
збиток	2355	(0)	(0)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	65670	18880
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	65670	18880
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	11821	3398
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	53849	15482
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1004934	348835

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Матеріальні затрати	2500	6750169	3430486
Витрати на оплату праці	2505	205675	169259
Відрахування на соціальні заходи	2510	7731	33334
Амортизація	2515	99864	129234
Інші операційні витрати	2520	402196	283075
Разом	2550	7465635	4045388

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Середньорічна кількість простих акцій	2600	119325280	119325280
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	8.87308	3.05314
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Примітки
Керівник
Головний бухгалтер

в/в
Литовка Віталій Агатовіч
Данцева Лариса Віталіївна

ДОДАТОК Л

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2018 р.

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС" (найменування)	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ		
			2019	01	01
			00191224		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2018 р.

Форма N2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	9 208 474	8 585 404
<i>Чисті зароблені страхові премії</i>	<i>2010</i>	-	-
<i> премії підписані, валова сума</i>	<i>2011</i>	-	-
<i> премії, передані у перестраховання</i>	<i>2012</i>	-	-
<i> зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	<i>2013</i>	-	-
<i> зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	<i>2014</i>	-	-
Єобівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7 755 143)	(7 140 283)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	1 453 331	1 445 121
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	2 330 788	1 124 950
у тому числі:			
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(89 669)	(68 951)
Витрати на збут	2150	(33 986)	(21 919)
Інші операційні витрати	2180	(2 266 056)	(1 158 898)
у тому числі:			
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	1 394 408	1 320 303
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	383	-
Інші доходи	2240	8 007	4 515
у тому числі:			
дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	(27 707)	(24 339)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(13 158)	(8 412)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження ДОДАТКУ Л

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	1 361 933	1 292 067
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(243 648)	(233 284)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1 118 285	1 058 783
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(10 067)	(65 670)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(10 067)	(65 670)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(1 812)	(11 821)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(8 255)	(53 849)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1 110 030	1 004 934

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	8 120 414	6 750 169
Витрати на оплату праці	2505	273 573	205 675
Відрахування на соціальні заходи	2510	56 853	7 731
Амортизація	2515	119 436	99 864
Інші операційні витрати	2520	354 510	402 196
Разом	2550	8 924 786	7 465 635

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	119325280	119325280
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	119325280	119325280
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	9,37174	8,87308
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	9,37174	8,87308
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Головний бухгалтер

ЛИЖИНА ОЛЕНА ВАЛЕРІЙВНА

КЛЮКА МАРИНА БОРИСІВНА

ДОДАТОК М

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2019 р.

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС" (найменування)	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ		
			2020	01	01
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за Рік 2019 р.			00191224		
			Форма N2 Код за ДКУД 1801003		

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12 365 901	9 208 474
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(12 003 258)	(7 755 143)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	362 643	1 453 331
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	460 272	2 330 788
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(98 860)	(89 669)
Витрати на збут	2150	(86 527)	(33 986)
Інші операційні витрати	2180	(489 558)	(2 266 056)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	147 970	1 394 408
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	2 425	383
Інші доходи	2240	8 501	8 007
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(32 567)	(27 707)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(8 712)	(13 158)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження ДОДАТКУ М

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	117 617	1 361 933
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(20 948)	(243 648)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	96 669	1 118 285
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	1 189 704	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(96 194)	(10 067)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	1 093 510	(10 067)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	198 365	(1 812)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	895 145	(8 255)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	991 814	1 110 030

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	8 768 349	8 120 414
Витрати на оплату праці	2505	197 665	273 573
Відрахування на соціальні заходи	2510	43 276	56 853
Амортизація	2515	214 935	119 436
Інші операційні витрати	2520	811 364	354 510
Разом	2550	10 035 589	8 924 786

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	119325280	119325280
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	119325280	119325280
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,81013	9,37174
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,81013	9,37174
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Лижина Олена Валеріївна

Головний бухгалтер

Клюка Марина Борисівна

